

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra církevních dějin a církevního práva

Oddělení církevních dějin a dějin křesťanského umění

Teologické nauky

Bc. Marie Buchtová

Průběh a problematika dialogu
v procesu kanonizace Jana Sarkandra

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Lic. Vít Hlinka, Th.D.

2021

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jsem pouze uvedené prameny a literaturu.

Ve Tvarožné dne 29. října 2021

Marie Buchtová

Obsah

Úvod.....	5
1. Život a smrt Jana Sarkandra.....	8
1.1 Rodinné zázemí a Janova studia	9
1.2 Cesta ke kněžství	11
1.3 Politické a náboženské události 17. století	12
1.4 Janova duchovní služba ve farnostech.....	14
1.5 Události předcházející smrti Jana Sarkandra	17
1.6 Uvěznění a mučednická smrt.....	19
2. Dlouhá cesta k beatifikaci	23
2.1 Úcta k Janu Sarkandrovi	23
2.2 Beatifikace	24
2.3 Odkaz osobnosti Jana Sarkandra	26
3. Katolická církev k procesu kanonizace.....	27
3.1 Korespondence z pozůstalosti arcibiskupa Františka Vaňáka vztahující se ke kanonizaci	27
3.2 Arcibiskup Jan Graubner pokračoval v započatém díle	31
3.3 Korespondence arcibiskupa Jana Graubnera se zástupci evangelických církví i jednotlivců odmítajících kanonizaci	32
3.4 Korespondence biskupa Františka Radkovského	40
3.5 Vybrané příspěvky Sympozia ke svatořečení Jana Sarkandra.....	41
4. Korespondence synodního seniora ČCE s představiteli Římskokatolické církve a s prezidentem Václavem Havlem v letech 1990–1995	49
4.1 Dopis papeži Janu Pavlu II. v roce 1990	49
4.2 Dopis arcibiskupu Františku Vaňákovi a papeži Janu Pavlu II.	50
4.3 Dopis prezidentu České republiky Václavu Havlovi.....	51
4.4 Korespondence Giovanniho Coppy a Pavla Smetany se zřetelem na setkání s papežem 20. května 1995.....	52
4.5 Vyjádření papeže Jana Pavla II. k dopisu Pavla Smetany a následná odpověď Pavla Smetany	53

5. Co psal tisk o přípravách a samotné kanonizaci	55
5.1 Ohlasy v katolickém tisku.....	55
5.2 Reakce z evangelických periodik.....	58
5.3 Články v ostatním tisku	60
6. Ohlédnutí po 25 letech od kanonizace	63
Závěr	67
Bibliografie	72
Anotace	77
Annotation	78
Přílohy.....	79

Úvod

Studium historických biografii a událostí vždy přitahovalo hledáním souvislostí i objevováním dávných skutečností minulosti. Hlavním impulsem k bádání z historických pramenů mohla být touha po objevení něčeho nového.

Diplomová práce se zabývá především vybranými polemikami a dialogy mezi katolickou církví, evangelickými církvemi i jednotlivci z řad laiků, kteří se vyjadřovali k chystané kanonizaci Jana Sarkandra. Nemohli jsme opomenout jeho životní události, duchovní službu, mučednickou smrt i přípravu beatifikace, avšak životopisná data nejsou primárním záměrem práce.

V 1. kapitole předkládáme životní události Jana Sarkandra (1576–1620), jeho rodinné zázemí ve Skočově a po smrti otce v Příboře na Moravě, kam jeho matka s dětmi odešla k synovi z prvního manželství. Studia na jezuitských kolejích v Olomouci, Praze i ve Štýrském Hradci byly pro Jana cestou ke kněžství. Během studií často navštěvoval bratra Mikuláše, který byl duchovním správcem ve Velkém Meziříčí a poté v Opavě. Opava se stala Janovým prvním působištěm ještě před kněžským svěcením, když tam odešel pomáhat svému bratru Mikulášovi. Okrajově jsme se zmínili o dalších farnostech, kde Jan působil. Posledním místem jeho duchovní správy byl Holešov. Nemohli jsme opomenout historický úsek dějin 17. století v kontextu Janovy kněžské služby a mučednické smrti. Pro první kapitolu jsme především čerpali z objektivní bibliografie Tenory a Foltynovského *Bl. Jan Sarkander, jeho doba, život a blahoslavení*, vydané ke třístému výročí Sarkandrově smrti. Autoři se odvolávali na nejstarší Sarkandrovu biografii od Ondřeje Eustacha Schwarze vydanou r. 1712 Janem Jiřím Středovským pod názvem *Rubinus Moraviae*, dále na *Holešovskou kroniku a Olomouckou kroniku*, konzistorní archiv či Scintillovu zprávu o Janově soudním procesu a smrti v olomouckém vězení. Zmínit můžeme i publikaci Bohumila Zlámala *Blahoslavený Jan Sarkander* nebo nejnovější, obsáhlou biografii s bohatou fotogalerií dr. Karla Kavičky *Svatý Jan Sarkander*. U historických událostí jsme se opřeli o publikace Radka Fukaly *Sen o odplatě a Stavovská politika na Opavsku v letech 1490–1631* či Tomáše Parmy *František kardinál Dietrichstein a jeho vztahy k římské kurii*. O životopisných i historických skutečnostech osobnosti Jana Sarkandra máme k dispozici dostatek literatury, proto se jimi diplomová práce podrobně nezabývala.

Druhá kapitola se věnuje úctě k Janu Sarkandrově a jeho odkazu i několik staletí trvajícím snahám o jeho beatifikaci. Čerpali jsme především z publikací dr. Jaroslava

Němce, který byl ustanoven postulátorem v Římě v době příprav Sarkandrova svatořečení, dále z bakalářské práce Zuzany Hostašové *Po stopách projevů kultů sv. Jana Sarkandra* i z knihy Tenory a Foltynovského, jak již bylo výše zmíněno.

Hlavním zdrojem informací byly dokumenty z Archivu Arcibiskupství olomouckého. Materiály byly systematicky uloženy ve fondu archivu, avšak konkrétní číselné označení měla pouze část dokumentace.

Ve třetí kapitole je předložen postoj představitelů katolické církve, kteří v období kanonizace Sarkandra zastávali posty na olomouckém či pražském arcibiskupství, především Františka Vaňáka, Jana Graubnera a Františka Radkovského. Prezentovali jsme vybranou korespondenci se zástupci evangelických církví, zejména se synodním seniorem Československé církve evangelické Pavlem Smetanou. Kapitola obsahuje též korespondenci odpůrců kanonizace adresovanou především arcibiskupu Janu Graubnerovi. V závěru kapitoly jsme předložili vybrané příspěvky *Symposia ke svatořečení* z různých úhlů pohledu, které se konalo začátkem roku 1995.

Ve čtvrté kapitole byla použita zajímavá archivní korespondence mezi synodním seniorem Pavlem Smetanou a představiteli katolické církve a státu. Jednalo se o papeže Jana Pavla II., papežského nuncia Giovanniho Coppu, olomouckého arcibiskupa Františka Vaňáka a prezidenta České republiky Václava Havla.

Pátá kapitola nabízí pohled médií na období před svatořečením i po něm. Předložili jsme články či rozhovory jak v katolickém tisku a evangelických časopisech, tak i v denících, novinách a časopisech z necírkevního prostředí.

Ohlédnutí za kanonizací po 25 letech připomnělo v olomoucké arcidiecézi nedávnou dobu oslav 400. výročí od Sarkandrový mučednické smrti, 160. výročí jeho beatifikace a zmíněné 25. výročí kanonizace v Olomouci. Čerpali jsme zejména z některých vydání *Katolického týdeníku* v roce 2020 a z webových stránek Arcibiskupství olomouckého.

Cílem diplomové bylo předložit jednotlivá stanoviska zúčastněných stran, poukázat na události a dialog kolem svatořečení Jana Sarkandra, s použitím archivních pramenů, mezi které patřila především soukromá korespondence představitelů církví, dopisy papeže či jednotlivců. Archivní dokumenty týkající se korespondence byly použity především ve 3. a 4. kapitole. Snažili jsme se texty v diplomové práci nejen zpřístupnit, ale také interpretovat na základě historicko-kritické metody. Pracovali jsme s bibliografií vydanou i s již zmíněnými prameny z archivu.

Upřímné poděkování patří vedoucímu diplomové práce dr. Vítu Hlinkovi za věcné připomínky a čas, který mi věnoval, dále dr. Vítu Němcovi z Archivu Arcibiskupství olomouckého za poskytnutí archivních materiálů, dr. Evě Tichomirovové z Moravského zemského archivu v Brně, emeritnímu biskupu plzeňskému Mons. Františku Radkovskému, brněnskému děkanovi Mons. Václavu Sloukovi a dr. Josefu Gerbrichovi z Biskupství brněnského. V neposlední řadě děkuji své rodině za trpělivost a technickou pomoc při tvorbě práce.

1. Život a smrt Jana Sarkandra

Životní události Jana Sarkandra byly známy z historických zpráv sedmnáctého století. Dochovalo se několik jeho rukopisů: první z 8. října 1608 z Opavy a poslední z 22. října 1619 psaný z Rybníka Ladislavu Popelovi z Lobkovic. Prameny popisující jeho mučednickou smrt se opíraly o zprávu Jana Scintilly, který byl výslechu a mučení přítomen.¹ O Sarkandrově životě však zpráv mnoho nemáme. Prvním, kdo sepsal jeho životopis, byl Ondřej Eustach Schwarz, který byl v letech 1664–1669 farářem u chrámu Nanebevzetí Panny Marie v Olomouci, kde bylo pohřbeno Sarkandrovo tělo. Zprávy o jeho životě sbíral od ještě žijících očitých svědků. Když se r. 1669 stal holešovským farářem, byl vyzván Janem z Rotálů, aby sepsal Sarkandrův životopis se záměrem vydat ho tiskem. Tento úmysl byl však zmařen smrtí hraběte Rotála. Rukopis Eustacha Schwarze se dostal do rukou historika Jana Jiřího Středovského, faráře v Pavlovicích, který jej r. 1712 vydal v Brně pod názvem *Rubinus Moraviae*.² Sarkandrův výslech, který se považoval za nejvýznamnější událost v jeho životě, byl popsán podrobněji než ve Scintillově svědectví, z níž čerpali i historikové 17. století. Scintillova zpráva byla spolu se zprávou v *Olomoucké kronice* z r. 1621 dokladem Sarkandrova výslechu, mučení a smrti.³

---

¹ Zpráva o výslechu, srov. Bohumil ZLÁMAL, *Blahoslavený Jan Sarkander*, nakl. Zvon, Praha 1990, s. 49–54. Dále srov. Karel KAVIČKA, *Svatý Jan Sarkander*, Nakl. Flétna, Orlické podhůří 2020, s. 398–437. Bohumil ZLÁMAL *Zpráva o výslechu, mučednické smrti a pohřbu bl. Jana Sarkandra (+17. 3. 1620), kterou r. 1621 napsal kardinálu Františku Dietrichsteinovi olomoucký městský sudí Jan Scintilla, očitý svědek blahoslavencova soudu i mučení*. [S.l.], Kněžský seminář v Olomouci, 1970, 10 s.

² Spojitost mezi Schwarzem a *Olomouckou kronikou* uvedl František Šigut s ohledem na prameny, které ve své práci Schwarz uvedl. Srov. František ŠIGUT, *Obrana blahoslaveného Jana Sarkandra proti útokům dr. Františka Hrubého*, Velehrad Olomouc 1940, s. 44–50.

³ Srov. Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander, jeho doba, život a blahoslavení*, Olomouc 1920, s. 452–454. Životopisná data Jana Sarkandra shrnují:
Eustach SCHWARZ, Jan Jiří STŘEDOVSKÝ, *Rubinus Moraviae*, Brno 1712.
Matěj PROCHÁZKA, *Život bl. Jana Sarkandra mučedníka*, Brno 1861.
Jan TAGLIAFERRO, *Blahoslavený Jan Sarkander*, Brno 1910.
Bohumír Hynek BILOVSKÝ, *Církevní cherubín anebo slavný, a stálý v ohni, a mukách víry a svaté zповědi zástupce Jan Sarkander*, 1. vydání Brno 1703, Olomouc 1933.
Jaroslav ŠUMŠAL, *Rubín Moravy bl. Jan Sarkander*, Olomouc 1934.
Václav KAŠPAR, *Blahoslavený Jan Sarkander*. In: *České nebe*, Praha 1939.
František ŠIGUT, *Čtyři kapitoly o blahoslaveném Janu Sarkandrově*, Valašské Meziříčí 1939.
František HRUBÝ, *Kněz Jan Sarkander, moravský mučedník doby bělohorské a jeho legenda*, Praha 1940.
Zdeněk CHAROUZ, *Blahoslavený Jan Sarkander*, Brno 1990.
Petr PIŤHA, *Blahoslavený Jan Sarkander*, nakl. Zvon, Praha 1990.

1.1 Rodinné zázemí a Janova studia

Rodištěm Jana Sarkandra byl Skočov, malé město na Těšínsku. V době jeho narození byl knížetem Václav II. (1540–1579), který pečoval o rozkvět jemu určených měst. Po jeho smrti, za vlády jeho manželky Kateřiny Sidonie, došlo ke sporům o polskou korunu. Těšínsko-polské hranice obsadily tisíce vojáků, kteří se k obyvatelům nechovali zdvořile. Ještě před vládou Václava II. zapustily na Těšínsku kořeny protestantismu. Roku 1545 se na farách objevovali katoličtí kněží, avšak za vlády Václavovy se velká část obyvatel hlásila k protestantismu. Protestantům byl předán dominikánský kostel v Těšíně i další pozemky. Změny se dotkly i obcí a měst v okolí, mezi ně patřil i Sarkandrův rodný Skočov. Skočovský kostel byl odňat katolíkům od r. 1560 až do r. 1654, kdy byl opět katolické církvi vrácen.⁴

Jan Sarkander se narodil 20. prosince 1576 manželům Sarkandrovým, jak je uvedeno ve Schwarzově nejstarším životopisu. Rodina, ve které vyrůstali i Janovi bratři Václav, Pavel a Mikuláš, žila zbožným a skromným životem. Otec Řehoř Matěj byl zřejmě rodu šlechtického. S tímto příjmením se na Těšínsku setkáváme často, proto jeho šlechtický původ nemůžeme uvést s jistotou. V historických zdrojích není u otce ani u dětí uveden přídomek. Matka Helena, rozená Gurecká z Kornic, patřila k významnému šlechtickému rodu Kornických. Rod byl spřízněn s olomouckými biskupy Grodeckým a Pavlovským, dále s Melicharem Grodeckým, členem jezuitského řádu, umučeným r. 1619 v Košicích. Řehoř Sarkander byl Helenin druhý manžel. Z prvního manželství měla syna Matouše Vlčnovského, který žil v Příboře na Moravě. U něj byl vychováván Janův bratr Mikuláš. Kromě bratrů měl Jan i sestru, její jméno však v pramenech není známo.⁵

Po smrti otce r. 1589 se vdova s dětmi přestěhovala do moravského Příbora k nejstaršímu synovi. Důvod odchodu přísně katolické rodiny byl ten, že se v protestant-

---

Bohumil ZLÁMAL, *Blahoslavený Jan Sarkander*, nakl. Zvon, Praha 1990.

Jaroslav NĚMEC, *Mučedník mlčenlivosti*, Roma 1991.

Jaroslav NĚMEC, *Svatořečení blahoslaveného Jana Sarkandra*, Roma 1993.

Pavel KEŘOVSKÝ, *Evangelíci o Janu Sarkandrovi*. In: Sborník ke kanonizaci nového katolického světce, Brno 1995, s. 46–47.

František KOVÁŘ, *Proti proudu*, Brno 1995.

Milán KOUBA a kol., *Kanonizace blahoslaveného Jana Sarkandra a blahoslavené Zdislavy*, Olomouc 1995, s. 3–8.

Karel KAVIČKA, *Svatý Jan Sarkander*, nakl. Flétna, Orlické podhůří 2020.

⁴ Srov. Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 473–477.

⁵ Srov. Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 478–483.

ském Skočově necítila dobře. V Příboře se nacházela i katolická škola. První vzdělání získal Jan na skočovské škole, po odchodu na škole v Příboře. Dřevěná škola se nacházela pod farním chámem Narození Panny Marie. Duchovní službu vykonával děkan Judex. Prostředí bylo prozatím katolické. Příbor i Hukvaldy, které patřily pod olomoucké biskupství, byly ušetřeny náboženských třenic. Zásadu *cuius regio, eius religio* – *čí země, toho náboženství* dodržovalo především bratrské obyvatelstvo. Zachoval se i dům příbuzných rodiny Sarkandrů, kde Jan s matkou a sourozenci bydlel.⁶

Z farní školy v Příboře, kde se mu dostalo základního vzdělání, odešel Jan studovat latinskou školu do Olomouce. Následoval staršího bratra Mikuláše, který byl v prosinci 1590 na akademii imatrikulován. Jan studia na jezuitské latinské škole započal pravděpodobně r. 1593 a ukončil r. 1599. Jezuité byli povoláni do Olomouce biskupem Vilémem Prusinovským z Víckova r. 1566, kde působili ve dvou kanovníckých domech. Pro rostoucí zájem žactva i řeholníků jim byl darován se souhlasem papeže a císaře minoritský klášter sv. Františka s chrámem Panny Marie Sněžné. Po nutných opravách uvedl horlivý biskup Prusinovský 4. října 1569 jezuity na nové působiště. Stavba byla po jeho smrti dokončena biskupem Pavlovským r. 1594.⁷ Jezuitské školy měly v době, kdy studoval Jan Sarkander, šest tříd. Školy se řídily předpisy Ignáce z Loyoly. Největší důraz byl kladen na latinský jazyk slovem i písmem a dále na katechismus, filozofii, logiku a rétoriku. Řečtina měla význam menší.⁸

S velkou horlivostí se r. 1594 olomoučtí studenti zapojili do modliteb a pobožností za odvrácení nebezpečí nájezdů Turků. Turecká vojska byla rozmístěna na moravských hranicích. V Brně zasedal sněm stavů, který se usnesl, že povolá vojenskou pomoc z Uher. V Olomouci se konaly veřejné pobožnosti v jezuitském kostele. Čtyřicetihodinová pobožnost konaná opakovaně před Nejsvětější svátostí byla nařizována rektorem. Pobožností se účastnil i biskup Pavlovský. Studenti se horlivě zapojili, především ti z mariánských družin. Studentské mariánské družiny měly velký vliv na formaci

---

⁶ Srov. Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 484–486. Dále srov. Bohumil ZLÁMAL, *Blahoslavený Jan Sarkander*, s. 38–39.

⁷ Srov. Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 486–488.

⁸ Srov. Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 490–491. Dále srov. Bohumil ZLÁMAL, *Blahoslavený Jan Sarkander*, s. 40–42.

studentů v Olomouci. Družina Nanebevzetí Panny Marie, do níž patřil od r. 1596 i Jan Sarkander, měla nejlepší pověst.⁹

Na jaře roku 1599 vypukla v Olomouci v ohromné míře morová nákaza. Počet zemřelých překročil za půl roku šest tisíc. Školy byly uzavřeny, studenti rozpuštěni. Morová epidemie trvala devět měsíců. Kde se nacházel Jan Sarkander po dobu zavřených škol, s jistotou nevíme. Pravděpodobně se vrátil do Příbora.¹⁰

1.2 Cesta ke kněžství

V Praze působili jezuité o 10 let dříve než v Olomouci. Dostali bývalý dominikánský klášter u sv. Klimenta na Starém Městě. V 16. století byl značný úpadek ve vzdělání jak v množství studentů, tak i ve vzdělanosti učitelů. Náboženský život pro nedostatek kněžského dorostu poklesl. Proto byly jezuitské školy v Čechách vítány s nadšením. Klementinum, jak se nazývala jezuitská univerzita, mělo fakultu bohoslovnou a svobodných umění. V letech 1600–1601 přišel Jan Sarkander do Prahy na filozofická studia. Byl zapsán do jezuitského semináře, který byl nazýván *domem chudým*. Jezuité spravovali seminář od r. 1580 a vždy chtěli mít dům, kde by mohli žít chudí studenti, jejichž pobyt by zajišťovaly důchody. Díky almužnám mohli seminář provozovat. Seminaristé, kteří pomýšleli na kněžství, mohli přestoupit mezi papežské chovance v konviktu. Papežové Řehoř XIII. a Sixtus V. zajišťovali roční důchody. V říjnu roku 1600 byl Sarkander uveden do studia filozofie. Postupně studoval i logiku, Aristotelovu fyziku a katechismus. Roku 1602 se Sarkander přihlásil k bakalářské zkoušce a poté byl slavnostně promován bakalářem filozofie a svobodných umění.¹¹

Ke zkoušce *misterské* se hlásila pouze část bakalářů, jen ti, kteří se účastnili celého studia filozofie. Po předepsaných zkouškách byl Jan slavnostně promován na mistra filozofie 14. května 1603. O rok později se Sarkander zapsal do studií scholas-

---

⁹ Srov. Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 504–505. Pozn.: 1. srpna r. 1747 se ředitel družiny Josef Pohl zmínil kardinálu Trojerovi o textu zapsaném r. 1596 v kronice, který odkazoval na kněze Jana Sarkandra, umučeného vzbouřenci r. 1620. Dále bylo poznamenáno, že starostou mariánské družiny byl Jan Scintilla, pozdější městský soudce a r. 1620 přítomný Sarkandrovu výslechu a mučení ve vězení. Srov. *tamtéž*.

¹⁰ Srov. Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 506–507.

¹¹ Srov. Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 507–512. Sarkander byl po celou dobu studia členem mariánské družiny akademické. Byla první založenou družinou v českých zemích. Vynikala horlivostí stejně jako družina olomoucká. Srov. *tamtéž* s. 516–517. Dále srov. Bohumil ZLÁMAL, *Blahoslavený Jan Sarkander*, s. 40–42.

tické teologie na univerzitě ve Štýrském Hradci. Jako na jiných kolejích, i zde, ve Ferdinandském konviktu, hradila náklady papežská kurie.¹² Univerzita disponovala čtyřmi ročníky, základem studia byla především *Summa* Tomáše Akvinského. Podle studijního řádu z r. 1599 přednášeli scholastickou teologii alespoň dva profesori po celá čtyři léta. Sarkander byl i na štýrskohradecké univerzitě členem mariánské družiny *Zvěstování Panny Marie*. Je patrné, že si Sarkander svého spojení s mariánskými družinami vážil. Byl členem v Olomouci, Praze i ve Štýrském Hradci.¹³

Sarkandrovo studium na jezuitských akademiích bylo datováno roky 1604–1608. Po třetím ročníku studia se vrátil na Moravu, kde se 21. prosince 1607 podrobil zkoušce z obřadů u arcijáhna olomouckého Benedikta Knaura. Následujícího dne mu kardinál Dietrichstein v zámecké kapli v Kroměříži udělil čtyři nižší svěcení. Poté se pravděpodobně odebral zpět do Štýrského Hradce, aby dokončil poslední rok studia.¹⁴

1.3 Politické a náboženské události 17. století

Počátek 17. století byl na Moravě, ve Slezsku i v Čechách znamením zápasu mezi panovnickým absolutismem a stavovskou opozicí. Na slezskou politickou scénu se dostaly osobnosti z obou zneprátelených stran. Stupňování radikálních stanovisek mezi oběma stranami vyústilo v otevřené střetnutí. Události ovlivnily další vývoj svobodných panství a knížectví. České země se dostaly do okruhu habsburské moci v konfrontaci mezinárodních vztahů. Pro slezská knížata pocházející z říšských rodů vedlo přecenění solidarity domácího zázemí k ztroskotání autonomní politiky uvnitř habsburského státu. Taková politika byla blízká krnovským Hohenzollernům. V letech 1607–1611 se díky nenávisným sporům mezi bratry Rudolfem a Matyášem vytvořil prostor pro činnost nekatolických stavů. V zemích Koruny české narůstaly opoziční síly pro neúspěchy císařské vlády v Sedmíhradsku. Hlasy se přidávaly ke kritice vlády Rudolfa. Ve Vídni byl r. 1606 s uherskými povstalci uzavřen mír. Matyáš, pověřený bratrem k setkání se Štefanem Bočkajem, se však rozhodl rozpoutat proti bratrovi opoziční hnutí v habsbur-

---

¹² K otázce financování seminářů srov. Tomáš PARMA, *František kardinál Dietrichstein a jeho vztahy k římské kurii*, Matice moravská Brno 2011, s. 304–306.

¹³ Srov. Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 516–522.

¹⁴ Srov. Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 523.

ské monarchii a tím ho donutil abdikovat. Tak začalo v českých zemích povstání stavů. Nenávist a rivalita mezi oběma tábory se stupňovala.¹⁵

Roku 1608 přistoupila většina stavovské obce na Moravě k *prešpurské uhersko-rakouské konfederaci*. Významnou roli v politicko-náboženských konfliktech sehrál protestantský politik, zemský hejtman Karel II. Minsterbersko-Olešnický. Jeho rozhodnutím byla odstavena katolická strana, která připravovala protireakci v některých hornoslezských oblastech. Olomoucká kapitula v čele s kardinálem Františkem Dietrichsteinem (1570–1636) se odmítla vzdát svých pozic se zásahem do záležitostí v Opavě. Císař Rudolf II. začal pod tlakem událostí jednat s Matyášem a 25. června 1608 společně uzavřeli tzv. libeňský mír. Toho roku žádalo politické vedení Slezska „o svobodu náboženství, větší autonomii země i svobodnou volbu panovníka“.¹⁶

Kardinál Dietrichstein pod záminkou přepadené katolické fary v Jaktaři, patřící k moravskému markrabství, hájil na Opavsku rekatolizační program. Biskup žádal náhradu škod a za nezákonný postup označil držení chrámu Nanebevzetí Panny Marie v Opavě nekatolickou radou. Stálé spory nevedly k žádnému výsledku. Impulsem, který dal znesvářené strany do pohybu, byla vizitace kardinála v Opavě 8. května 1603. Skupina radikálů se pod vedením významného stavovského politika Karla ze Žerotína pokusila o likvidaci Dietrichsteina. Při zpáteční cestě z Opavy házeli na biskupský konvoj kamení a vulgárně nadávali, proto mladý biskup uprchl do bezpečí.¹⁷

Vývoj historických událostí dospěl do roku 1607, kdy po měsíčním obléhání Opavy, vymrskáním vzbouřenců a po velké vzpouře bylo město pokořeno. Náboženský spor však nebyl zažehnán. Opavský farní kostel byl opět v rukou katolického duchovenstva. Vše, co připomínalo reformaci, bylo odstraněno nebo zdevastováno. Dne 2. února 1608 byl, s okázalou slávou za asistence trubačů a císařských důstojníků, uveden do duchovní správy děkan Mikuláš Sarkander. Protestantské obyvatelstvo se však událostmi nenechalo zastrašit a vystupňovalo aktivitu proti reprezentantům protireformace.¹⁸

---

¹⁵ Srov. Radek FUKALA, *Stavovská politika na Opavsku v letech 1490–1631*, Opava 2004, s. 33–34. Olomouckou kapitulou v kontextu 17. století i mapováním našich dějin se zabýval i Tomáš Parma. Srov. Tomáš PARMA, *František kardinál Dietrichstein*, s. 320–337. Dále srov. Petr ČORNEJ, *Dějiny země Koruny české, díl I., Od příchodu Slovanů do roku 1740*, Praha, Paseka 1997, s. 209–234. Dále srov. Radek FUKALA, *Sen o odplatě: Dramata třicetileté války*, Praha, Epoque 2016, s. 63–66 a 77–80.

¹⁶ Srov. Radek FUKALA, *Stavovská politika na Opavsku*, s. 35–36.

¹⁷ Srov. Radek FUKALA, *Stavovská politika na Opavsku*, s. 39–40.

¹⁸ Srov. Radek FUKALA, *Stavovská politika na Opavsku*, s. 44.

1.4 Janova duchovní služba ve farnostech

Janův bratr Mikuláš často trávil čas u nevlastního bratra Matěje Vlčnovského v Příboře. Bohosloví studoval u jezuitů v Olomouci. Vysvěcen na kněze byl r. 1596, pak nastoupil do kněžské služby ve Velkém Meziříčí. Zpočátku byl zámeckým kaplanem pana Ladislava Berky z Dubé, po roce byl jmenován děkanem. Jan Sarkander, vysvěcený na kněze 22. března 1609 v Brně světícím biskupem Civallo, nastoupil do kněžské služby k bratru Mikulášovi, který již sloužil v Opavě. Jaktařská fara, kam měl nastoupit, byla prozatím obsazena Ondřejem Flackiem.¹⁹

Z Janova pobytu v Opavě se dochovaly dva listy popisující náboženský stav v Opavě, adresované generálnímu vikáři Janu Jakubu Wackherovi. První, latinský list je dochovaný v *Rubinus Moraviae* E. Schwarze. Mikuláš povolal do Opavy dva jezuitské misionáře, kteří byli vydáváni jako jeho přátelé a pomocníci. Svými promluvy si získali pozornost českých i německých katolíků. Jan byl svědkem bratrových vleklých sporů. Věděl, co si musel vytrpět už v Meziříčí. Mikuláš byl obviněn ze spoluúčasti na politických intrikách. Byl držen ve vazbě v Olomouci, poté v Brně. Kardinál svěřil opavskou faru Václavu Pergerovi a Janovi přikázal, aby nezasahoval do záležitostí děkana, jinak bude z Opavy odvolán. Z tohoto důvodu Jan prosil kardinála, aby byl zbaven jaktařské fary sousedící s Opavou, a bylo mu vyhověno.²⁰

Jan byl ustanoven od r. 1609 farářem v Uničově. Mezi farníky měl i mnoho nekatolíků. Ti odcházeli na bohoslužby do Litovle od doby, kdy byl správcem Moravy arcikníže Matyáš. V pramenech jsme našli zprávy o koupi nového zvonu do uničovského kostela Sarkandrem. Byl dodán až r. 1610, v té době již Sarkander v Uničově nepůsobil. V období Janovy služby v Uničově proběhl soud s jeho bratrem Mikulášem v Brně, poté ve Vyškově. Bratři Jan a Pavel se přimlouvali ve prospěch Mikuláše u panovnických dvorů v Praze a ve Vídni. Navštívili Mikuláše ve vězení ve Vyškově. On však dalšího dne uprchl. Jan, Pavel i další jejich společníci byli obviněni z účasti na Mikulášově útěku. Jan byl v Olomouci vyslýchán a poté uvězněn. Uničovským poslal dopis, aby si hledali nového faráře. Po propuštění z vězení nastoupil Jan od dubna r. 1611 do Charvát, oprávněně si však kardinálovi stěžoval na skromné příjmy. Kardinál byl jeho slovy překvapen a nazval Janovu povahu prchlivou a nestálou, kvůli níž ne-

---

¹⁹ Srov. Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 523.

²⁰ Srov. Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 526–528.

mohl se svými farníky žít v pokoji. Připomenul mu, že nedávno vyšel z vězení a znovu chce odejít od svěřených duší. Na vlastní žádost zhruba po půl roce Sarkander z Charvát odešel.²¹

Na sv. Jiří r. 1612 nastoupil na faru v Troubkách, kde byla silná bratrská obec. Farní život byl velmi zanedbaný. Před příchodem Sarkandra se konaly ignaciánské exercicie pod vedením jezuity Jana Drachovského s nevalným úspěchem. Jan pokračoval v náboženské obrodě farnosti. Dietrichstein mu 4. prosince 1613 poslal psaní, ve kterém měl „*dovoleno rozhřešovat z hříchů zadržených*“. V něm stálo: „*Chtěje prospěti spáse duší svěřených své správě a maje plnou důvěru v Sarkandrovu moudrost, vědění a zbožnost, dává mu moc, pokud bude duchovním správcem v diecézi, rozhřešovati ve svátosti pokání farníky jeho péči svěřené, kteří kajícně se budou k němu utíkati o rozhřešení, a to v případech, které jsou jinak biskupu vyhrazeny, např. žháře, vrahy, podvodníky, lupiče církevního majetku i jiné, jež zevrubně vypočítává.*“²²

Krátké Janovo působení v duchovní správě v Boskovicích, kam přišel r. 1615, bylo ve znamení spolupráce s jezuitou Drachovským i napětí se silnou českobratrskou základnou. O rok později byl katolické straně vrácen farní kostel sv. Jakuba, do církve se však vrátilo jen padesát věřících. Ze zpráv Benedikta Spišského, datovaných 20. února 1616, víme o odchodu Sarkandra o svátku sv. Jiří téhož roku do Holešova.²³

Holešov byl posledním Janovým místem v duchovní správě. Kolem roku 1560 byl správcem poslední katolický farář, poté již faru i kostel spravovali protestanti. Měli vlastní sbor, kapli i školu. Synody bratrské obce se zde konaly v letech 1577, 1609 a 1616. Roku 1604 byl majetek převeden od Viktorína z Žerotína do držení Ladislava Popela z Lobkovic. Lobkovic výrazně nevystupoval proti českým bratřím, neboť jeho manželka Anna Eliška byla jejich horlivou stoupenkou. Teprve po její smrti začal s obnovou katolické víry. U olomouckého biskupa Jana Civallo si pro misie v Holešově vyžádal Jana Drachovského a Alberta Chanovského, poté i Martina Ignáce Sarkandra. Biskup znovu posvětil holešovský chrám a vysvětil šest nových kněží. Ke katolické víře se vrátilo 250 věřících. Byla opravena farní budova, nakoupeny kalichy, ciboria, mons-

---

²¹ Srov. Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 528–534.

²² Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 536–537. Roku 1746 byla při opravě věže kostela ve Zdounkách nalezena listina z r. 1613, se zmínkou o řádném spravování farnosti ctihodným Janem Sarkandrem. Tato listina byla použita k beatifikačním aktům. Srov. *tamtéž*.

²³ Srov. Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 539. K tématu srov. Bohumil ZLÁMAL, *Blahoslavený Jan Sarkander*, s. 43–46.

trance a roucha. Byl obnoven duchovní život v Holešově a 26. dubna 1616 byl Jan Sarkander na holešovskou faru investován. Bratrskou kapli kardinál Dietrichstein znovu posvětil 15. května 1616 na katolický kostelík sv. Anny. Kaple i s domem byly dány do správy jezuitů. Do služby byl Sarkander uveden holešovským děkanem Valentinem při slavnostním svěcení kaple sv. Anny kardinálem Dietrichsteinem.²⁴

Holešovská farnost byla obsáhlá a duchovní správa nebyla snadná. Obyvatelstvo se drželo českobratrské víry a práce Sarkandra spolu s jezuitou byla omezena pouze na zachování katolické víry u dosavadních věřících. Brzy nastaly nepokoje kvůli desátkům, které museli věřící odvádět, protože byly zdrojem obživy kněze. Každý farář měl povinnost bránit desátky především pro své nástupce. Nebylo zcela jasné, kolik byl kdo povinen odvádět. Sarkander od věřících desátky vymáhal, což se neobešlo bez soudních pří, avšak desátky byly nutné pro duchovní službu celé farnosti. Spory o desátky měl Sarkander i s Václavem Bítovským z Bítova, majitelem rozsáhlého majetku statku bystřického. Roku 1616 však Bítovský odmítl ze svého majetku desátek odvádět. Sarkander opakovaně desátky vymáhal, avšak marně. Obrátil se tedy na pana Ladislava Popela z Lobkovic, nejvyššího moravského hejtmana. Po urgenci hejtmana Bítovský slíbil nápravu, avšak po žních, kdy se desátky odváděly, svým poddaným poručil desátky neodvádět. Po opakovaných žádostech Sarkandra však Bítovský nechápal, proč opět žádá o desátky, které, jak Sarkandrovi řekl, byly již vyplaceny. To pravda nebyla. Sarkander žádal o nápravu Lobkovic, ale marně. V pozdějších zprávách byla zmínka, že desátky byly následně uhrazeny, s jistotou to ale nevíme.²⁵

V katolických kruzích byl Jan Sarkander oblíben. Svědčí o tom i žádost věřících z Kroměříže ze 6. listopadu 1617 s prosbou kardinálovi „o *ctihodného Jana Sarkandra, faráře holešovského, hodného kněze, člověka pokojného a dobrého života a příkladu*“. V Kroměříži byl uprázdněn děkanský úřad, z toho důvodu věřící prosili o Sarkandra. Dietrichstein obratem napsal z Mikulova 9. listopadu list olomouckému místokancléři Vavřinci Zwetlerovi, aby bylo vyhověno žádosti kroměřížské rady. Sarkander však do Kroměříže nenastoupil. Lobkovic ho z holešovské fary buď nepustil, nebo Sarkander

---

²⁴ Srov. Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 539–541. Podrobný popis jednotlivých Sarkandrových farností srov. Karel KAVIČKA, *Svatý Jan Sarkander*, s. 136–177.

²⁵ Srov. Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 541–547.

sám odmítl. Kroměřížským děkanem byl ustanoven Pavel Stodlař z Osové, který měl Jana vystřídat v Holešově.²⁶

1.5 Události předcházející smrti Jana Sarkandra

Dopisem ze dne 4. dubna 1619 si Jan stěžoval bratru Mikulášovi na těžké časy uhájení katolické víry, neboť mnozí nepřátelé se spojili s povstalci. Šlechta i stavové po smrti císaře Matyáše odmítli přijmout Ferdinanda za panovníka. Ferdinandem byl svolán sněm 4. května 1619, který byl zahájen tím, že hejtman Popel z Lobkovic byl zbaven svého úřadu. Na jeho místo byl zvolen Ladislav Velen ze Žerotína. Dietrichstein, Ladislav Popel i Karel ze Žerotína byli drženi v Brně. Stejně tak i jezuité byli vypovězeni ze země. Kostely sv. Jakuba v Brně, v Olomouci na Hradišti a v Uničově byly v rukou protestantů.²⁷

Jan Sarkander zůstal v Holešově obklopen hrstkou věřících. Bez pomoci jezuitů, kteří byli z Holešova vypuzeni 17. května 1619, a Lobkovice drženého v Brně měl ještě více ztíženou pozici mezi horlivými protestanty. Jan se rozhodl na čas odejít z Holešova a jeho žádosti bylo vyhověno. Duchovní správu svěřil Samuelu Tučkovi, kaplanovi na holešovském zámku. Vydal se na již dříve plánovanou pouť do polské Čenstochové. Útočiště našel v tamějším klášteře paulánů a po čtyři týdny se věnoval duchovním cvičením, rozjímání a modlitbám s řeholníky. Poté odešel do Rybníka, kde měl svoje statky Popel z Lobkovic. Zde se dověděl, že do duchovní správy v Holešově byl dosazen protestantský kazatel.²⁸

Horlivá povaha Janova i obhajoba farních práv mu působily mezi nekatolíky mnoho nepřátel. V zájmu holešovských katolíků sepsal 22. října 1619 dopis Ladislavu Popelovi, v němž žádal o uvolnění z holešovské fary a prosil o její obsazení jiným pastýřem. Sarkandrova rezignace však nebyla Ladislavem Popelem přijata. Koncem

---

²⁶ Srov. Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 547–549. Mikuláš Sarkander, po útěku z vyškovské věznice, uprchl do Prahy a poté do Pasova, kde našel útočiště u arcivévody Leopolda, biskupa pasovského a štrasburského. Leopold žádal r. 1611 Dietrichsteina o Mikulášovu rehabilitaci, avšak neúspěšně. Též na obecním sněmu v Brně 13.–30. srpna 1612 bylo o Mikulášovi jednáno, jak je známo ze zápisu Karla ze Žerotína. Do vlasti se vrátit nemohl a patrně se podrobil Leopoldovým požadavkům. Jmenoval Mikuláše kanovníkem štrasburským a děkanem v Nové Vsi u Štrasburku. Srov. *tamtéž*.

²⁷ Srov. Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 555–556.

²⁸ Srov. Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 556–557.

listopadu se tedy Jan vrátil zpět do Holešova. Na faře našel několik chudých katolíků, kteří se zde ubytovali v jeho nepřítomnosti.²⁹

Cesta do Polska se stala pro Jana osudnou. Protestanti ji použili jako záminku jeho nepřítomnosti v duchovní správě. Pokládali ji za politicky účelovou. V době, kdy byl Jan v Čenstochové a Rybníku, jednalo se mezi Ferdinandem II. a polskou stranou o vojenskou pomoc a Jan byl pokládán za prostředníka těchto vyjednávání. V Polsku se zatím formovalo velké množství vojáků do císařských služeb. První vojenskou družinou byli tzv. lisovčáci, nazývaní tak podle polského válečníka Alexandra Lisowského. Obávané družiny Alexandra Lisowského pod vedením Jeronýma Klecowského vtrhly 3. února 1620 na Moravu a do Slezska. Cestou vraždily, plenily, zapalovaly požáry. Ve Slezsku vydrancovaly spolu se Skočovem dalších padesát dvorů. V Bystřici vyplenily majetek Václava Bítovského, protestanského kněze Václava Voítitiova usmrtily.³⁰

Když se lisovčáci začali blížit k Holešovu, svolal 5. února 1620 Jan své věřící do kostela, kde je vyzval k přijetí svátosti smíření i svatého přijímání a k vroucí modlitbě za záchranu životů svých i životů druhých. Jakmile se objevila v Holešově nepřátelská vojska, vyšel kněz spolu s věřícími v tichém průvodu s Nejsvětější svátostí naproti lisovčákům a oznámil lidu: „... a jsou-li to nepřátelé císařovi, o svoji záchranu prosíce, buď sami zahyneme, anebo jsou-li to přátelé, pokusíme se ochrániti i ostatní spoluobčany a tak celý Holešov od loupení a vraždění. Opět vás prosím a vyzývám, abyste na znamení velkým zvonem, jež se dá v pravý okamžik, se sešli, a tak, připravíce se na život i na smrt, vyšli ve zbožném průvodu se mnou pod záštitou Spasitele našeho.“³¹

Časně ráno druhého dne se oddíly začaly přibližovat k Holešovu. Sarkander v kněžském oděvu s Nejsvětější svátostí vyšel za zvonění zvonů z kostela. K průvodu se přidávali věřící různého věku, někteří nesli v náručí i své děti. Dokonce i někteří nekatolíci se průvodu zúčastnili. Když lisovčáci uviděli v dálce procesí, vyslali zvědy, aby zjistili důvod shromáždění. Jakmile se vojáci přiblížili ke knězi s monstrancí v rukou, seskočili z koní, padli na kolena a klaněli se Nejsvětější svátosti. Sarkander zanotoval *Salvum fac populum tuum, Domine*. Vojáci nasedli na koně a ujížděli k Vídni.

---

²⁹ Srov. Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 557–560. Opis dopisu Jana Sarkandra Popelovi z Lobkovic psaného z Rybníku 22. října 1619 máme k dispozici na s. 558–559 této publikace.

³⁰ Srov. Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 560–564.

³¹ Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander, jeho doba, život, a blahoslavení*, Olomouc 1920, s. 564.

Holešov byl uchráněn před jejich pleněním. Oběť Sarkandrova, i když byla spásou pro město, jemu samotnému přinesla zavržení. Odpůrci byli tímto činem přesvědčeni, že Sarkander v Polsku vyjednal spojenectví. Obvinili jej ze spolčení, nazvali ho zrádцем a volali po vydání soudu. Zvěsti se donesly k Václavu Bítovskému, který byl právě jmenován zemským soudcem. Vymohl si na stavech rozkaz k jeho zadržení. Sarkander se skrýval ve stodole i v márnici na hřbitově. Uprchl na tovačovský zámek, avšak od místních byl prozrazen. Ukrýval se v lesích kolem Tovačova, kde byl zadržen.³²

1.6 Uvěznění a mučednická smrt

V Olomouci byli shromážděni moravští stavové. Po skončeném sněmu v Brně 9. února 1620 přijeli do Olomouce a čekali na králův příjezd. Město se k povstání nechtělo přidat, ale když byli z klášterů vypuzeni řeholníci, kapitula uvězněna a statky zabaveny, nakonec se přidalo. Do ulic přišlo i mnoho zvědavců ze strany katolické i protestantské podívat se na zajatého Sarkandra, který byl označován za zrádce. Byl odveden do městského vězení. Stavové sestavili soudní komisi, která začala s výsledkem. Přítomni byli Ladislav Velen ze Žerotína jako předseda soudu, Václav Bítovský, Jan Scintilla a další.³³

Ve čtvrtek 13. února zahájil v městském vězení první ze čtyř výsledků Velen ze Žerotína. Chtěl vědět, zda Lobkovic nepověděl Sarkandrovi ve zpovědi o vpádu polských kozáků a dále za jakým účelem byl Sarkander v Polsku. Sarkander ujišťoval, že o vpádu vojsk neměl žádné tušení. Odebral se na pouť do Čenstochové a poté do Rybníka u Ratibořic. Tam se dověděl o obsazenosti holešovské fary nekatolickým knězem. Z toho důvodu odešel do Krakova, aby zjistil, jestli je volná jiná fara, kde by mohl sloužit. Další posměšné otázky a dorážení se týkaly jeho cesty do Polska i toho, že jeho vinou vznikly mezi lidmi rozepře. Soudcové mu důrazně připomněli, aby mluvil pravdu. Druhý výsledek začal téhož dne večer. Scintilla nechtěl být neoprávněnému soudu přítomen. ostatní soudcové ho však donutili pod pohrůžkou, že na sebe uvalí neštěstí. Znovu na Jana doléhali, ať řekne pravdu o cestě do Polska a jaké *pikle* tam chystal. Jan vinu odmítal a říkal, že je nevinný. Nařídili katovi, aby ho mučil jako

---

³² Srov. Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 565–567. Veškerý majetek Janův i Mikulášův byl zabaven, o čemž svědčí list Mikuláše Dietrichsteinovi ze 7. července 1622. Srov. *tamtéž*. Dále srov. Bohumil ZLÁMAL, *Blahoslavený Jan Sarkander*, s. 47–48.

³³ Srov. Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 567–568.

vlastizrádce. Soudcové Bítovský a Puchaim doráželi na kata, aby se ho chopil. Poprvé použili útrpného práva. Soudcové věděli, že Sarkander byl Lobkovicovým důvěrným rádcem, a nutili ho, aby se přiznal, co mu Lobkovicův sluha při cestě do Polska řekl. Jan se bránil, že nezná řeč německou, tudíž s ním nemohl o důležitých věcech rozmlouvat. Mučení trvalo celou hodinu, avšak bezvýsledně.³⁴

Další výslech se měl konat 14. února, ale kvůli přípravám na příjezd nového krále Fridricha Falckého musel být odložen a konal až v pondělí 17. února. Místo hlavního sudího převzal po Bítovském Ctibor Žernovský ze Žernova. Ten se mírně Jana zeptal, aby po pravdě řekl, co měl vyřídit od svého pána polským kozákům. Sarkander opakovaně odmítal vinu na jakémkoli spolčení a domluvě s polskými lisovčíky. Se svým pánem hovořil jen o věcech náboženských. Žernovský tedy poručil katovi, aby na něm vynutil přiznání. Nutili ho vyzradit zpovědní tajemství i přiznat se k událostem, které se staly ještě před jeho příchodem do Holešova (exhumace mrtvol z chrámu a přenesení do zahrady, což bylo vykonáno začátkem října 1615, Jan přišel do Holešova v dubnu 1616). Sarkander stále odmítal vinu, důrazně odpověděl, že neví, co mu ve zpovědi bylo svěřeno, ale i kdyby věděl, nic by neprozradil. Soudcové ho přivázali na skřípec. Donesli zapálené pochodně. Jakmile chtěl kat začít Jana jimi pálit, zhasly. Kat tedy rozžal svíce a páčil ho svícemi. Namočil šest per v síře a smole, zapálil je a házel na Janovo zmučené tělo. Mučení se stupňovalo a soudcové mysleli, že tím vynutí Janovo přiznání. Nestalo se tak. Proto ostříhali Janovi vlasy, vousy a nehty, spálili je a dali mu připravený nápoj vypít. Po marné snaze vynuceného přiznání odvázáli ze skřípce Sarkandrovo zmučené tělo s vykloubenými údy, položili ve vězení na slámu a přikryli kněžským šatem. Ve vězení o Jana pečovali mnozí olomoučtí katolíci. Podávali mu především nápoje, které tišily velkou horečku. Jan hledal a nalézal posilu v modlitbě, především v modlitbě breviáře. Kartuziáni, kteří dobře znali kněžské povinnosti, ho povzbuzovali a říkali, že nemá povinnost se za této situace držet závazku. On jim odpovídal, že „*svému Pánu chce zpívat chválu ustavičně, že k němu volal a on ho vyslyšel*“. Po čtyřech týdnech, v úterý 17. března mezi 22. a 23. hodinou, podlehl ve

---

³⁴ Srov. Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 568–572. Budoucí historici se podívovali nad tím, že Jan vypověděl, že neumí německy, když studoval ve Štýrském Hradci. Vysvětlením by mohlo být, že bylo zvykem, že mezi sebou v semináři rozmlouvali latinsky. Srov. *tamtéž*.

vězení bolestným mukám. Před smrtí ho zaopatřil svátostmi týnecký farář Kalixt Šivek a spolu s farářem Jakubem z Charvát jej doprovodili na konec života.³⁵

Nutno podotknout, že Sarkandrův proces byl procesem politickým, ne náboženským, jak to uvádějí Tenora a Foltynovský, když se v publikaci odvolávají na nejstarší prameny, mezi ně patří zpráva Jana Scintilly, přítomného soudce u Sarkandrova procesu, dále na prameny *Holešovské kroniky* a *Olomoucké kroniky*, Středovského, Schwarze a dalších.³⁶

Scintillova podrobná zpráva byla nejcennějším svědectvím účastníka procesu. Byla sepsána podle podkladů městského písaře Jana Rudolfa Mandelia v německém jazyce. Dietrichstein, který pobýval v době Janova mučení ve Vídni, si od Scintilly zprávu vyžádal. Originál pod názvem *Glorreiche Marter* byl uložen v rezidenci Arcibiskupství olomouckého. Byl též součástí akt římské beatifikační komise. Olomoucký městský písař Mandelius byl spolu s kartuziány přítomen u zmučeného Sarkandra ve vězení. Zprávu napsal pod vedením Scintilly. Německé opisy jsou uloženy v olomouckém konzistorním archivu, v kroměřížském arcibiskupském archivu a v Moravském zemském archivu v Brně. Text v německém jazyce převzali i Tenora a Foltynovský. Nejstarší český překlad Scintillovy zprávy pocházel z farnosti Kralice na Hané, nejnovější překlad je z r. 1994 od Jiřího Fialy z Olomouce.³⁷

Po Janově smrti jej mnozí nazývali mučedníkem. Třetího dne zanesli tělo v rakvi do chrámu Nanebevzetí Panny Marie v Olomouci-Předhradí. Scintilla i mnozí olomoučtí měšťané zůstali v podezření, že se bez vědomí hejtmana ujali zemřelého Sarkandra. Na povolení pohřbu se čekalo až do 24. března. Hned ráno v 6 hodin tedy narychlo pochovali tělo v chrámu Nanebevzetí Panny Marie. Hrob byl uzavřen kamenem, na kterém bylo vytesáno: „*Důstojnému panu Janu Sarkandrovi ze Skočova, velepečlivému faráři holešovské fary, jehož život prací kněžskou namáhaný, smrtí slavný, přetrpěv úplně nevinně krutá muka, šťastně dokonil v Olomouci 17. března léta spásy 1620.*“³⁸

Jeho bratři Mikuláš a Pavel, kteří Jana přežili o několik málo let, dali zhotovit kámen, který se zachoval dodnes v olomoucké kapli Sarkandrovce, místě tehdejšího

---

³⁵ Srov. Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 573–577, 583.

³⁶ Srov. Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 577–581.

³⁷ Celý text Scintillovy zprávy převzal do publikace Karel Kavička. Srov. Karel KAVIČKA, *Svatý Jan Sarkander*, s. 398–457.

³⁸ Srov. Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 584–585.

Janova vězení a mučení. Na desce byl spolu s reliéfem umučení vyryt nápis: „*Důstojnému panu Janu Sarkandrovi ze Skočova, mistru filosofie, faráři holešovskému, Kristovu slavnému mučedníku, bratru svému přemilému. Oroduj za bratry a veškeré příbuzenstvo své, blažený mučedníku!*“³⁹

---

³⁹ Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 587.

2. Dlouhá cesta k beatifikaci

Úctu k zemřelému Janu Sarkandrovi prokazovali věřící, kteří putovali ke hrobu do chrámu Nanebevzetí Panny Marie v Olomouci-Předhradí. Do roku 1784 zůstaly ostatky v tomto kostele. Poté byly převezeny do kostela sv. Michala v Olomouci a následně v rámci oslav beatifikace slavnostně přeneseny r. 1860 do olomouckého dómu, kde jsou uloženy dodnes.⁴⁰

2.1 Úcta k Janu Sarkandrovi

Na různých místech Čech, Moravy a Slezska byly po Sarkandrově smrti vystavovány obrazy nebo sochy, sepisovány knihy. Úcta k Sarkandrovi vedla ke snaze po znázornění, vyobrazení, popisování jeho života. Nejstarší vyobrazení pocházelo od vídeňského rytce T. Bidena z r. 1620. V olomouckém semináři a františkánském klášteře byly uchovány obrazy z r. 1621. Nejvíce obrazů a soch však bylo vytvořeno v době baroka. Nejstarší životopisy *Rubinus Moraviae* od Ondřeje Eustacha Schwarze a *Tortura seu elogium vitae* od Jiřího Protivína ze Žalkovic pocházejí ze 17. století. Roku 1703 byl sepsán Josefem Bílovským veršovaný *Církevní cherubín*.⁴¹

Nejvíce rytin vzniklo počátkem 18. století, kdy kardinál Wolfgang Schrattenbach požádal v Římě o zahájení procesu směřujícího k Sarkandrově beatifikaci. Nejbohatší dílo Josefa Bílovského z r. 1712, zdobené jedenácti rytinami, bylo z dílny olomouckých rytců Antonína Freindta a Antonína Birckharta. Bylo vydáno tiskem nejprve roku 1728 v Brně, poté roku 1740 v Olomouci. Motivy rytin byly v několika variantách. Častý byl motiv Sarkandrova umučení v olomoucké věznici. Znázornění bylo i formou olejomalb, ke kterému patří obraz Jana Kryštofa Handkeho, malovaný pravděpodobně po zahájení beatifikačního procesu v Římě po roce 1730. Obraz je umístěn v kostele na Mírově. Druhým významným obrazem bylo dílo malíře Karla Josefa Harringera, pořízené ke 100. výročí Sarkandrově smrti. Obraz byl umístěn na boční oltář v kostele sv. Štěpána na Klášterním Hradisku v Olomouci. Další obrazy se sarkandrovskou tematikou byly umístěny v kostelích např. v Bzenci, Kostelci na Hané,

---

⁴⁰ Srov. Jaroslav NĚMEC, *Mučedník mlčenlivosti*, s. 9. Projevy úcty dokazovala svědectví zázračných uzdravení a přinášení votivních darů věřících na hrob Sarkandra. Ihned po smrti uctivali Sarkandra jako mučedníka. Srov. Zuzana HOSTAŠOVÁ, *Po stopách projevů kultu sv. Jana Sarkandra*, bakalářská práce, Brno 2013, s. 21.

⁴¹ Srov. Jaroslav NĚMEC, *Mučedník mlčenlivosti*, s. 10.

Uničově, Boskovicích, Holešově nebo u sv. Michala v Olomouci. Sochy světce se nachází v kostelích např. ve Svitavách, Újezdě u Uničova a u sv. Mořice v Olomouci, najdeme je také na morovém sloupě v Uničově nebo na sloupě Nejsvětější Trojice v Olomouci. Můžeme zmínit okenní vitráže s motivem světce v kostele sv. Cyrila a Metoděje v Olomouci-Hejčíně, Troubkách nebo ve Zlíně. V olomouckých chrámech se též nachází malby z 18. století na stěnách a klenbách. Uvedme např. Jablunkov či olomoucké městské části Holice a Hradisko. Obrazy a sochy Sarkandra byly evidovány v dalších pěti diecézích.⁴²

V dnešní kapli Sarkandrovce, místu dřívějšího městského vězení, byla kolem roku 1910 vytesána dle návrhu architekta Eduarda Sochora kamenná socha světce. V roce 1939 namaloval akademický malíř Jano Köhler výjevy ze Sarkandrova života, které se nachází též v interiéru Sarkandrovky kaple v Olomouci a v kapli olomouckého arcibiskupství.⁴³

Arcibiskupství olomoucké vyzvalo v roce 1992 správce farních úřadů k soupisu výtvarných děl a památek připomínajících osobnost Jana Sarkandra. Odpovědi duchovních správců byly pro arcibiskupství přínosem. Soupis děl z roku 1992 se mohl připsat k již vytvořenému soupisu z roku 1970, který vytvořil k 350. výročí Sarkandrovky smrti dr. Leopold Dýmala. K uvedenému výročí smrti se konala výstava v kryptě katedrály sv. Václava v Olomouci. Dobové rytiny, rejstřík portrétů a vyobrazení se nachází ve fondu Státní vědecké knihovny v Olomouci. Soupis všech tehdy dostupných děl pořídil v roce 1979 Václav Pumprla.⁴⁴

2.2 Beatifikace

Téměř sto let po Sarkandrově smrti požádal olomoucký biskup Wolfgang ze Strattenbachu o zahájení beatifikačního procesu v Římě. Tento krok vyvolal opětovný zájem o osobu Jana Sarkandra. Posílil sarkandrovský kult a vznikla umělecká díla se Sarkandrovým odkazem, jak bylo zmíněno v předešlé podkapitole. Z důvodu nepříznivé politicko-náboženské situace kolem Bílé hory a následné třicetileté války nemohlo docházet k veřejné úctě Jana Sarkandra. Věřící však získali novou naději, když byl r. 1721

---

⁴² Srov. Bohuslav SMEJKAL, *Jan Sarkander ve výtvarných dílech*. In: Kněz a mučedník Jan Sarkander, Sborník ke svatořečení, s. 115-118.

⁴³ Srov. Bohuslav SMEJKAL, *Jan Sarkander ve výtvarných dílech*, s. 117.

⁴⁴ Srov. Bohuslav SMEJKAL, *Jan Sarkander ve výtvarných dílech*, s. 114.

beatifikován Jan Nepomucký. Beatifikace Nepomuckého se konala v době stého výročí Sarkandrový smrti a mnozí věřili, že brzy dojde i k beatifikaci Sarkandra. Plány na ni však krátce po této události zmařila smrt papeže Inocence XIII. a roku 1738 i smrt samotného biskupa Wolfganga, který o beatifikaci usiloval. O značný pokrok v této záležitosti se zasloužil až olomoucký biskup Troyer (1737–1745). Bohužel ani on nedovedl Sarkandrovu beatifikaci ke zdárnému cíli.⁴⁵

Velkou ztrátou byla smrt dvou činitelů, kteří se zasloužili o vytrvalý beatifikační proces – kardinála Troyera r. 1758 a zanedlouho i papeže Benedikta XIV. Beatifikační proces byl opět, již poněkoliště, přerušen a beatifikační akta zůstala uložena a zapečetěna 60 let.⁴⁶

Z životopisných zpráv Jana Rudolfa, arcibiskupa olomouckého, vyplývá úsilí o beatifikační proces Jana Sarkandra. V jeho druhé zprávě *Ad limina* z r. 1829 je zmíněna, kromě obvyklých biskupských povinností, žádost o zahájení beatifikačního procesu Sarkandra. Přílohu tvořila obsáhlá zpráva vypracovaná arcijáhnem metropolitní kapituly Antonínem z Rittersburgu s datem 4. prosince 1829. Obsahovala životopis Jana Sarkandra, popis úcty a kultu prokazovaných věřícími *omnibus Moraviae et Silesiae*, jednotlivé kroky již k beatifikaci učiněné a přehled všech prací o jeho životě a mučednictví. Kongregací byla zpráva pečlivě prostudována a papež Řehoř XVI. dne 24. března 1831 souhlasil se zahájením procesu. Olomoucká kapitula byla o papežově souhlasu vyrozuměna a vybídnu k zahájení kanonické procedury.⁴⁷

---

⁴⁵ Srov. Zuzana HOSTAŠOVÁ, *Po stopách projevů kultu*, s. 9-10. Též srov. Jaroslav NĚMEC, *Rozbor dokumentů o kanonizaci Jana Sarkandra*. In: Kňěz a mučedník Jan Sarkander, Sborník ke svatořečení, Olomouc 1994, s. 105. Pozn.: Kardinál Troyer v dopise ze dne 3. října 1747 uvedl, že „*hodlá začít beatifikační proces, ježto dle dekretu papeže Urbana VIII. dlužno současně dokázati, že nebyla dosud vzdávána pocta svatému tomu, kdo má býti blahoslaveným nebo svatým prohlášen, dovolává se kardinál, že i on i předchůdcové jeho pocty takové Sarkandrovi nedovolili. Ukládá znovu duchovním správcům své diecése, by bděli nad prováděním tohoto ustanovení. Vybízí je ke sbírce na beatifikační výlohy. Vyslyšené prosby přímluvou Sarkandrovou buďtež konsistoři ohlášeny.*“ Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 707–708.

⁴⁶ Srov. Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 605–625.

⁴⁷ Srov. Bohumil ZLÁMAL, Jan LARISCH, *Rudolf Jan, arcivévoda rakouský, arcibiskup olomoucký a kardinál*, Olomouc 2010, s. 44–45. Korespondence Rudolfa Jana na žádost císaře 18. července 1827: „*Prozkoumav beatifikační akta a poradiv se se zkušenými theology, je přesvědčen, že proces nebyl zastaven, nýbrž jen přerušen. Prosí, aby jistina věnovaná na Sarkandrův beatifikační proces a od r. 1792 částečně používaná ve prospěch brněnského semináře, zase byla úplně vrácena účelu původnímu. Jak veliké budou výdaje spojené s blahoslavením, neví. Žádost císaře u papeže za pokračování v beatifikačním procesu byla by jistě úspěšná.*“ Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 723–726.

Od roku 1853 spravoval olomouckou arcidiecézi kardinál Bedřich Fürstenberg. Po letech neustálého přerušování příprav se po četných urgencích dostal k cíli Janovy beatifikace. Proces se znovu obnovil, byla vydána nová beatifikační akta. Koncem ledna 1859 byla svolána *congregatio generalis* s přítomností papeže Pia IX. Dotčení kardinálové se vyjádřili kladně k otázkám mučednictví a zázraků. K beatifikaci byla vybrána tři zázračná uzdravení.⁴⁸ Papež Pius IX. dne 11. září 1859 vydal prohlášení, že „ctihodný sluha Boží Jan Sarkander, farář z diecése olomoucké, dlouhým a vytrvalým snášením muk novou mučednickou palmou Církev katolickou ověřil. Ostatky mučednickovy mohou býti veřejně uctívány a na den 17. března jsou každoročně stanoveny kněžské hodinky, jakož i mešní formulář v celé arcidiecési olomoucké.“⁴⁹ Slavnostní beatifikace se konala 6. května 1860 v chrámě sv. Petra v Římě.

2.3 Odkaz osobnosti Jana Sarkandra

Proces beatifikace Sarkandra paradoxně zamezil tvorbě sarkandrovských artefaktů kvůli dodržování „*de non cultu*“ ve druhé polovině 18. století.⁵⁰ Souvislost jsme mohli vidět v neprivilegované hlavní roli katolické víry a zavírání kostelů a klášterů. Úcta k Janu Sarkandrovi však byla značná. Vznikala různá sdružení s odkazem na Sarkandra. Konec 18. století ovlivnily napoleonské války. Habsburská říše se tvrdě vymezovala proti jakýmkoliv revolučním projevům. Politické události vyvrcholily Metternichovým absolutismem a následně revolucí r. 1848.⁵¹

S novou formou umělecké tvorby podpořenou lidovým kultem se setkáváme v období Sarkandrový beatifikace. Opravy objektů či soch k úctě světce byly patrné i koncem 20. století, při přípravách kanonizace.⁵²

---

⁴⁸ Srov. Jaroslav ŠUMŠAL, *Rubín Moravy*, s. 53-54.

⁴⁹ Jaroslav ŠUMŠAL, *Rubín Moravy*, s. 54.

⁵⁰ Srov. Zuzana HOSTAŠOVÁ, *Po stopách projevů kultu*, s. 19.

⁵¹ Srov. Zuzana HOSTAŠOVÁ, *Po stopách projevů kultu*, s. 19.

⁵² Srov. Zuzana HOSTAŠOVÁ, *Po stopách projevů kultu*, s. 19.

3. Katolická církev k procesu kanonizace

Ze společného rozhodnutí olomouckého biskupa Josefa Vransy a katovického biskupa Herberta Bednorze vzešla žádost o zahájení procesu kanonizace Jana Sarkandra. Z prvního dopisu z 31. ledna 1980 vyplynulo, že kult Jana Sarkandra je živý v diecézi olomoucké i katovické. Sbližuje český a polský národ, případné svatořečení přispěje ke spolupráci a vzájemnému poznání mezi katolickou církví a evangelickými církvemi. Další dopis z 9. března 1980 obsahoval konkrétní prosbu s poukazem na historické skutečnosti ze Sarkandrova života k rukám papeže Jana Pavla II. s žádostí o kanonizaci. Prosebné žádosti odpověděl Řím zveřejněním výnosu Kongregace pro svatořečení potvrzením papeže 31. července 1981.⁵³

Příprava a uskutečnění kanonizace se vzhledem k událostem, které panovaly za totalitního režimu v Československu, nemohly konat. Po sametové revoluci v r. 1989 nabyly události svatořečení Sarkandra na síle. Do čela olomouckého arcibiskupství byl zvolen Mons. Dr. František Vaňák, jehož přednostními úkoly bylo obnovení kněžského semináře v Olomouci a dosažení svatořečení Jana Sarkandra.⁵⁴

3.1 Korespondence z pozůstalosti arcibiskupa Františka Vaňáka vztahující se ke kanonizaci

Jak již bylo zmíněno, arcibiskup Vaňák měl velký zájem na svatořečení mučedníka Jana Sarkandra. Z archivních dokumentů pozůstalosti arcibiskupa vyplývá intenzivní komunikace s Římem i s katolickou církví v Polsku, která o kanonizaci též usilovala. Dr. Jaroslav Němec, postulátor ve věci kanonizace Jana Sarkandra, dne 21. března 1990 v korespondenci z Říma zmínil vstřícnost a velký zájem římské Kongregace pro svatořečení. Uvedl, že katovický biskup potřebné dokumenty již do Říma poslal. Též poznamenal, že jakmile bude k dispozici prohlášení lékařů polské strany ohledně zázračného uzdravení faráře Karla Píchy na přímluvu blahoslaveného Jana Sarkandra, dají se události intenzivně do pohybu.⁵⁵

---

⁵³ Srov. Jaroslav NĚMEC, *Mučedník mlčenlivosti*, s. 12–13.

⁵⁴ Srov. Jaroslav NĚMEC, *Mučedník mlčenlivosti*, s. 13–14.

⁵⁵ Srov. Jaroslav NĚMEC, *Korespondence z Říma 21. března 1990*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A1, regál G5, karton 104.

V rukopisu odpovědi arcibiskupa Vaňáka dr. Němcovi bylo poznamenáno, že na setkání na Velehradě byla Svatému otci přednesena prosba ohledně svatořečení Jana Sarkandra. Kanonizace se měla uskutečnit v Olomouci. Papež ochotně souhlasil. Statečná smrt Sarkandra byla s jistotou prokázána jako u málokterého světce. Arcibiskup Vaňák se s dr. Němcem dohodl na schůzce, při které by došlo k domluvě dalšího postupu přípravy kanonizace, a seznámil ho s dopisem od biskupa z Katovic ze dne 24. května 1990 adresovaný P. Michalu Machejkovi, OCD, do Říma. Zásadní pro arcibiskupa bylo, aby byl proces veden z Olomouce.⁵⁶

Po návštěvě polského Skočova a Katovic, kam byl arcibiskup Vaňák pozván, znovu písemně kontaktoval dr. Němce do Říma. Poslal mu protokol setkání s biskupy v polských Katovicích, v němž byl uveden souhlas biskupů se zázračným uzdravením P. Karola Píchy s tím, že vše bylo dokumentováno a plně dokázáno z lékařských posudků a zápisů. Též bylo domluveno, že kanonizační proces bude veden z Olomouce. V závěru dopisu ze dne 6. června 1990 vyjádřil František Vaňák velkou vděčnost dr. Němcovi za přijatý úkol „*postulatora in causa*“ z Říma. U nás byl vicepostulátorem dr. Vojtěch Tkadlčík.⁵⁷

V dopise dále František Vaňák uvedl s ohledem na další návštěvu papeže Jana Pavla II.: „*Při jeho návštěvě na Velehradě jsem mu naznačil, že to bude velká příležitost pro kanonizaci bl. Jana Sarkandra v Olomouci. Svatý otec na to řekl: Proč ne? Přijedu!*“⁵⁸

František Vaňák informoval v roce 1990 Českobratrskou církev evangelickou (ČCE) o přípravě kanonizace. Dne 18. dubna 1991 obdržel od Pavla Smetany, tehdejšího náměstka synodního seniora ČCE, vyjádření k připravované kanonizaci Jana Sarkandra. Pavel Smetana tlumočil vyjádření synodní rady s tím, že „*vlastní otázka zhodnocení dějinné role Jana Sarkandra se musí v budoucnu stát předmětem hlubšího historického studia*“. ČCE se nemůže připojit ke svatořečení a argumentovala tím, že modlitební úcta ke svatým odvádí pozornost věřících od soustředění na samotného Krista, který je jediný prostředník mezi lidmi a Bohem. Svatost se vztahuje pouze

---

⁵⁶ Srov. František VAŇÁK, *Pozůstalost: Korespondence v záležitosti kanonizace Bl. Jan Sarkander*, Rukopis dopisu dr. Němcovi do Říma, odesláno dne 24. května 1990, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A1, regál G5, karton 104.

⁵⁷ Srov. František VAŇÁK, *Pozůstalost: Korespondence v záležitosti kanonizace Bl. Jan Sarkander*, Z dopisu dr. Němcovi do Říma, odesláno doporučeně dne 6. června 1990, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A1, regál G5, karton 104.

⁵⁸ František VAŇÁK, *Pozůstalost: Korespondence v záležitosti kanonizace Bl. Jan Sarkander*.

k Bohu. Jan Sarkander, kterého pro kanonizaci zvolili čeští biskupové, znamenal pro ČCE vážný a zcela odlišný problém. Pro římskokatolickou církev byl Sarkander zapáleným misionářem mezi heretiky a hrál významnou roli v období nejtěžších náboženských zápasů naší vlasti, podotkl Pavel Smetana. Sarkander byl poslušný a pevně stál ve víře a v zachování zpovědního tajemství. Pro české a moravské evangelíky však představoval symbol těch, kdo napomohli k likvidaci protestantismu v naší vlasti za nejhroznějšího útlaku, jak nám předložily dějiny naší země.⁵⁹

V závěru vyjádření Pavel Smetana zmínil myšlenky II. vatikánského koncilu, jakými jsou vzájemný respekt, hluboké pokání, spolupráce či vzájemné odpuštění. Vyzval arcibiskupa Vaňáka, aby proces kanonizace zastavil nebo vybral osobnost přitažlivou, takovou, která by „*nevyvolávala zlé duchy minulosti*“.⁶⁰

Arcibiskup Vaňák ocenil v odpovědi na dopis Pavla Smetany respekt práva na křesťanskou tradici katolické církve, vlastní hodnocení v otázkách víry a ujistění, že otázka svatořečení nemá být předmětem sporu i přesto, že ČCE zaujímá jiné stanovisko. Vaňák v korespondenci ze dne 7. května 1991 uvedl, že římskokatolická církev nežádala od protestantů souhlas se svatořečením, ani připojení se k této záležitosti. Uznal, že se obě církve v názoru rozcházejí, avšak odmítl jakékoli naléhání či nátlak z katolické strany. O svatořečení žádali nejen biskupové naší republiky, ale také polští představitelé katolické církve, kteří pokládají Sarkandra za svého rodáka. Vaňák upozornil, že nelze svatořečení zastavit ani ukončit, neboť už je ve značném stupni pokročilosti.⁶¹

Arcibiskup Vaňák připomněl významné události ze života Jana Sarkandra a podotkl, že politický vliv, byl-li vůbec nějaký, jež mu mnozí přičítali, byl mnohem menší, než předpokládali jeho protivníci. „*Není také naší věcí,*“ zmínil na závěr dopisu, *abychom soudili celou dobu reformace a rekatolizace. Víme jen, že chyby byly na obou stranách. Na které straně více či méně, to už rozsoudil Bůh sám. Víme také, jak těžko se lidstvo propracovávalo ke správnému chápání svobody. Nemůžeme dnešní stupeň poznání a dnešní měřítko přenášet do minulosti.*“⁶² Na závěr ubezpečil představitele

---

⁵⁹ Pavel SMETANA, *Vyjádření ČCE k svatořečení Jana Sarkandra ze dne 18. dubna 1991*, pozůstalost Fr. Vaňáka, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál G5, karton 104.

⁶⁰ Srov. Pavel SMETANA, *Vyjádření ČCE k svatořečení Jana Sarkandra ze dne 18. dubna 1991*.

⁶¹ Srov. František VAŇÁK, *Pozůstalost: Odpověď na dopis Pavla Smetany ze dne 18. dubna 1991*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál G5, karton 104.

⁶² František VAŇÁK, *Pozůstalost: Odpověď na dopis Pavla Smetany ze dne 18. dubna 1991*, K této problematice se vázal i dopis Ludmily Plecháčkové, členky Vlastivědného kroužku v Holešově, Františku Vaňákovi, ve kterém L. Plecháčková důrazně odmítla svatořečení Sarkandra, které vyjádřila jménem

ČCE, že kanonizace v žádném případě nebyla nepřátelským aktem vůči jejich církvi, nebyla namířena proti nikomu. Dopis ze dne 15. června 1991 uzavřel prosbou, aby protestanté uvedenou skutečnost přijali jako záležitost katolické církve. Znovu ujistil ČCE, že kanonizace nemá za cíl narušovat dobré ekumenické vztahy.⁶³

Vyjádření v podobném duchu poslal František Vaňák dne 29. května 1991 i zástupcům Církve bratrské. Jaroslav Kubový, předseda Rady Církve bratrské, v korespondenci F. Vaňákovi argumentoval podobnými slovy jako Pavel Smetana ve výše uvedeném dopisu, co se týče historických mezníků národa. Vyjádřil nesouhlas s kanonizací Sarkandra. František Vaňák v odpovědi ubezpečoval, že svatořečení nebude aktem nenávisti proti jiným církvím. Kanonizace bude vnitřní záležitostí katolické církve. F. Vaňák chápal negativní postoj Církve bratrské, a proto opět trpělivě předkládal argumenty PRO Jana Sarkandra. Vysvětloval události doby husitské i komunistického pronásledování církve. Na závěr připomněl, že mu záleží na tom, aby vztahy katolické církve s evangelickými církvemi byly bratrské.⁶⁴

Vraťme se nyní k písemné komunikaci s Římem. Potěšující zpráva ze dne 15. června 1991 byla doručena od dr. Němce, v níž bylo kromě přání k jubileu kněžského svěcení i 75. narozenin arcibiskupa Vaňáka potvrzeno schválení zázračného uzdravení faráře Karola Píchy na přímluvu blahoslaveného Jana Sarkandra. Uvedená Akta zaslalo Kongregaci pro svatořečení do Říma biskupství z polských Katovic.⁶⁵

Jednou z posledních korespondencí Františka Vaňáka v souvislosti s kanonizací Jana Sarkandra byla pravděpodobně zpráva z 31. srpna 1991 Mons. Petru Esterkovi do USA, ve které se obrací mj. s prosbou: „*Prosím poukažte Mons. Němcovi do Říma z mého konta větší obnos dolarů na výdaje spojené s kanonizací blah. Jana Sarkandra. Jistě také on sám vám sdělí, kolik asi potřebuje. Kanonizace bude asi již příští rok*

členů jejich spolku. Srov. Pavel KEŘOVSKÝ, *Evangelíci o Janu Sarkandrovi*, s. 14–17 a 19–35. Reakcí na článek Ludmily Plecháčkové argumentoval Vojtěch Tkadlčík s pověřením arc. Vaňáka. Odmítá tvrzení, že by byl Sarkander vlastizrádce a chamtivý člověk. Vyvrátil pochybnosti o právoplatnosti soudního procesu a podivuje se nad reakcí L. Plecháčkové, která není katolička a Sarkandrovo svatořečení se jí netýká. Srov. *tamtéž*, s. 35.

⁶³ Srov. František VAŇÁK, *Pozůstalost: Korespondence v záležitosti kanonizace Bl. Jana Sarkandra a Z dopisu dr. Němce z Říma dne 15. června 1991*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A1, regál G5, karton 104.

⁶⁴ Srov. František VAŇÁK, *Pozůstalost: Dopis Církve bratrské ze dne 9. května 1991 a Odpověď na dopis Radě Církve bratrské ze dne 29. května 1991*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A1, regál F5, karton 96. Dále viz Depozitář A3, regál P2, šanon 30, označení V. D/kano-1.

⁶⁵ František VAŇÁK, *Pozůstalost: Korespondence v záležitosti kanonizace Bl. Jan Sarkander a Z dopisu dr. Němce z Říma dne 15. června 1991*.

a vyžádá si značného nákladu...“⁶⁶ Tuto zprávu však již odeslal dne 31. srpna 1991, po domluvě s Františkem Vaňákem, světicí biskup olomoucký Jan Graubner a připojil dodatek ohledně nemoci a hospitalizace arcibiskupa Vaňáka.⁶⁷

3.2 Arcibiskup Jan Graubner pokračoval v započatém díle

Jak již bylo zmíněno, arcibiskup František Vaňák měl velký zájem na kanonizaci blahoslaveného Jana Sarkandra, té se však již nedožil – zemřel 14. září 1991. Nový arcibiskup Jan Graubner na tuto iniciativu navázal. Uvedená informace vyplynula i z dopisu dr. Němce ze dne 27. listopadu 1992, postulátora kanonizačního procesu v Římě, který poslal mj. zprávu o schválení zázraku lékařskou komisí Kongregace pro svatořečení.

Dr. Němec ve svém listě s radostí napsal: *„Včera 26. listopadu 1992 lékařská komise při kongregaci pro svatořečení na svém druhém zasedání jednomyslně schválila zázrak na přímluvu bl. Jana Sarkandra. Stalo se tak po vyslechnutí korunního svědka z Polského Těšína pana dr. Tadeusze Jarosze, který operoval zázračně uzdraveného pana faráře Karla Píchu ze Skočova. Nejdůležitější krok ke svatořečení bl. Jana je tedy hotov! Je to velký úspěch. Bl. Jan ukázal svou mocnou přímluvu u Boha. Chci však dnes jakožto mimořádný postulátor a delegát v této kauze poděkovat také Vám za to, že si přejete pokračovat v započatém díle. Jmenovaný lékař je tady v těchto dnech mým hostem. Slíbil jsem Vašemu předchůdci, že udělám vše pro to, aby také Morava mohla mít svého prvního vlastního světce a patrona. Zatím i po stránce finanční na to stačím. Kdybych tu nebyl, tak by takový případ stál mnoho milionů lir. Práce a poplatky na kongregaci jsou zatím zdarma, ale je třeba platit různé zásahy zvenčí jako třeba lékaře a konzultory. To však nesmí být pro nás problém. Myslím, že se nesmíme bát ani ostatních těžkostí a komplikací, kterých se možná obává i samotná naše komise pro eku-
menismus v Praze, a nechejme to na Svatém otci. On už bude vědět, zda je vhodné, či nikoliv kanonizovat bl. Jana Sarkandra. V tomto smyslu se také v těchto dnech na něho*

---

⁶⁶ František VAŇÁK, *Pozůstalost: Korespondence v záležitosti kanonizace Bl. Jan Sarkander, Dopis Mons. Petru Esterkovi ze dne 31. srpna 1991*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A1, regál G5, karton 104. Z dopisu dr. Němce ze dne 11. března 1991 též vyplývá, že finanční prostředky na náklady kanonizace byly poukázány vícekrát. Dr. Němec děkoval arcibiskupu Vaňákovi za předání šeku z amerického fondu prostřednictvím P. Esterky. Ubezpečoval F. Vaňáka, že práce na kanonizaci pokračuje „podle plánu“, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A1, regál F5, karton 96.

⁶⁷ Srov. František VAŇÁK, *Pozůstalost: Korespondence v záležitosti kanonizace Bl. Jan Sarkander a Dopis Mons. Petru Esterkovi ze dne 31. srpna 1991*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A1, regál G5, karton 104.

osobně obracím s prosbou, aby ratifikoval zázrak a přikročil ke kanonizaci našeho světce. Budu Vás potom informovat o dalších krocích.“⁶⁸

O situaci, která nebyla ohledně domluv kanonizace jednoduchá, svědčil i dopis dr. Němce z Říma ze dne 19. října 1993, který získal překvapivou informaci od Mons. Re, substituta Státního sekretariátu, který mu sdělil nečekanou zprávu a velmi se podíval nad tím, že si čeští a moravští biskupové nepřejí kanonizaci v Olomouci. I pro samotnou Kongregaci pro svatořečení byla tato zpráva velmi nečekaná a překvapivá. Dr. Němec se ptal, proč se této významné události zříkáme, vždyť jistě bude velkým darem pro naši novou republiku. Co na to budou říkat Poláci, kteří měli na kanonizaci také zájem, jak se na nás nyní budou dívat. Dr. Němec vyzývá Jana Graubnera, aby celou situaci zvážil a s ostatními biskupy se dohodl. V odpovědi na dopis však Jan Graubner pochybnosti vyvrátil a vše uvedl na správnou cestu s tím, že kanonizace, pokud se uskuteční, bude v Olomouci. Informace podaná Mons. Re nebyla správná, všichni naši biskupové si kanonizaci v Olomouci přáli, potvrdil Jan Graubner.⁶⁹

3.3 Korespondence arcibiskupa Jana Graubnera se zástupci evangelických církví i jednotlivců odmítajících kanonizaci

Dr. Hendrych z Prahy reagoval na článek *Rozpaky nad svatořečením Jana Sarkandra* ve 24. čísle *Katolických novin* z června 1992. Pisatel se považoval za člověka bez vyznání, za což je vděčný „svým předkům“, o věci náboženské a historické se zajímá, ovšem „jakýsi“ Jan Sarkander ho „nezajímá ani trochu“, jak uvedl. Co pana doktora však zajímalo, jsou „okolnosti, důvody a lidé, kteří se snaží o jeho (Sarkandrovo) pozdvihování“. „Historicky doložitelná osoba Sarkandra je osobou v tehdejších a tím spíše v dnešních kritériích rozhodně nehodnou, nadto v nehistorickém pohledu dneška v pravdě ničemnou, jak by se méně společensky řeklo, no prostě desperát,“ uvedl Hendrych a pokračoval: „V tomto tedy evangelíkům, ač to formulují trochu jinak, možno dát jen za pravdu pravdoucí. Nebo celé svatořečení má tu být proto, aby byla záminka

---

⁶⁸ Jaroslav NĚMEC, *Dopis Mons. Graubnerovi z Říma ze dne 27. listopadu 1992*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P2, šanon 30, označení V. D/kano-1.

⁶⁹ Srov. *Dopis dr. Němce ze dne 19. října 1993 a následná odpověď Jana Graubnera ze dne 26. listopadu 1993*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P2, šanon 30, označení V. D/kan., čj. 631/93.

k návštěvě pana Karola Wojtyly v naší zemi, s celou ceremonií, lidově dosti nešetrně nazývanou katolická spartakiáda?“ Pan doktor pokračoval ve své reakci kritikou křesťanství v podobě „římského katolicismu“ a ani „fiktivní Jesus Nazaretský společně s ostatní imaginaritou stačit nemohl a nemůže. Nás nevěřící, ale i jistě mnohé kritické věřící musí zajímat, z jakých person se i v dnešní době noví blahoslavení a svatí rekrutují. Chápal bych jejich funkci jako příkladů v ctnostech, ale Sarkander? Jaké to byly ctnosti, a když, obstály by i v současnosti? Že by tu mělo platit to lidové a lidské – jaký pán, takový krám? Asi ano.“ Pisatel pokračoval ve svém úsudku, zda jsou tedy potřeba „poloboží“, a pokud ano, zda „není nic lepšího na výběr“. Dotkl se i zázraků, které podle něj patří do „kabaretů nebo jako učení pro svíčkové báby a deviantní část omladiny“. Pisatel uvedl svou vlastní možnost výběru morálního vzoru – Josefa Štemberku, faráře z Lidic. Představitelům katolické církve doporučoval zamyslet se nad jinou stranou cesty, protože se Sarkandrem budou jen pro smích obyčejným lidem. S poznámkou o placení daní a urážkou církve a jejích představitelů ukončil dr. Hendrych svůj dopis.⁷⁰

V úvodu odpovědi Jana Graubnera na výše uvedenou zprávu bylo potvrzeno přijetí dopisu ze dne 16. června 1992 a zmíněno poděkování za projevy upřímnosti. Jan Graubner reagoval poměrně stručně. Vyjádřil nesouhlas s názorem dr. Hendrycha, který viděl v Sarkandrovi osobu ničemnou a nehodnou. Katolická církev v něm vždy viděla velkého trpitele, který se mohl vyhnout mučení a smrti, kdyby řekl, co jeho mučitelé chtěli slyšet. On mlčel, protože jeho svědomí mu nedovolilo cokoli vyzradit. A to nebyla maličkost. Na závěr Jan Graubner kladně hodnotil pisatelovu poznámku ohledně zmíněného faráře Josefa Štemberky.⁷¹

Dr. Jaroslav Pleva, předseda Úzké rady Jednoty bratrské, zaslal dne 21. listopadu 1992 biskupu Graubnerovi stanovisko synodu ke svatořečení Jana Sarkandra. V úvodu dopisu vyjadřoval respekt k rozhodnutí katolické církve. Upozornil, že uvedené rozhodnutí se setkala mezi evangelickými věřícími i mezi členy Jednoty bratrské s velkou bolestí a nesouhlasným postojem. Jaroslav Pleva vyjádřil i obavy z narušení ekumenických vztahů a prohloubení nedorozumění mezi církvemi, které si v minulosti prošly nelehkým obdobím. Dopis byl výrazem upřímné touhy po porozumění a společné snahy o následování Krista v dnešním sekularizovaném světě. Dále bylo přiloženo Prohlášení

---

⁷⁰ Srov. R. HENDRYCH, *Dopis adresovaný arcibiskupství olomouckému ze dne 16. června 1992*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P2, šanon 30, označení V. D/kano-1.

⁷¹ Jan GRAUBNER, *Odpověď na dopis dr. Hendrycha ze dne 8. července 1992*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P2, šanon 30, označení V. D/kano-1.

XV. synodu jednoty bratrské, ve kterém bylo mj. uvedeno: „*Nemůže nám být lhostejné, má-li se této úcty dostat člověku, který způsobil protestantským věřícím pro jejich víru mnoho bolesti. Jan Sarkander měl osobní podíl na likvidaci bratrských sborů, aktivně se účastnit zabavování majetku i knih členů jednoty bratrské. Byl spoluzodpovědný za nesmírné utrpení násilně rekatolizovaných věřících a zasloužil se o jejich vyhánění do exilu. Zejména z těchto důvodů pocítujeme úsilí o svatořečení Jana Sarkandra jako nešetrné pro vztahy mezi římskokatolickou a ostatními protestantskými církvemi, a to navíc v roce 400. výročí narození jednoho z nejvýznamnějších vyhnanců pro víru, biskupa Jednoty bratrské, Jana Amose Komenského.*“⁷²

Jan Graubner potvrdil přijetí dopisu dr. Plevy proti chystanému svatořečení a na argumenty protistrany uvedl: „*Historické důvody, jež uvádíte, se týkají doby po Bílé hoře, ale Jan Sarkander zemřel před Bílou horou, proto nemůže být viněn za to, co se stalo po jeho smrti. Také Jan Amos Komenský, jehož vzpomínáte, žil až do Bílé hory v našich zemích, pak se nějaký čas skrýval a teprve roku 1628 odešel definitivně do exilu. To nemělo žádnou spojitost s činností Jana Sarkandra, který zemřel již 17. března 1620, tedy o 8 let dříve. Nejsou nám známy žádné konkrétní historické doklady o tom, že by Jan Sarkander měl osobní účast a vinu na tom, co mu připisujete. Proto také nevidíme důvod, proč by jeho svatořečení mělo narušit vztahy mezi Vaší a naší církví. Budeme Vám vděčni, jestliže toto naše stanovisko sdělíte i těm bratřím a sestřám, kteří snad vznesou námitky proti tomuto svatořečení,*“ napsal v odpovědi Jan Graubner.⁷³

Článek *Rozpaky nad svatořečením Jana Sarkandra v Kostnických jiskrách 9/92* ze dne 7. března 1992 sice nepatří do přímé korespondence arcibiskupa s jinou církví či jednotlivcem (jednalo se o reakce na článek v tisku), avšak vzhledem k tomu, že na něj olomoucké arcibiskupství reagovalo, byl zařazen do této podkapitoly. Pisatel článku v *Kostnických jiskrách* napadl to, že Jan Sarkander byl blahoslaven za zázraky, které se staly sto let po jeho smrti. Tímto argumentoval, protože se domníval, že stačí staré

---

⁷² Jaroslav PLEVA, *Dopis Úzké rady Jednoty bratrské arcibiskupu Graubnerovi ze dne 21. listopadu 1992*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P2, šanon 30, označení V. D/kano-1.

⁷³ Jan GRAUBNER, *Odpověď na dopis Úzké rady Jednoty bratrské arcibiskupu Graubnerovi ze dne 21. listopadu 1992*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P2, šanon 30, označení V. D/kano-1. Pozn.: V kopii byl dopis J. Plevy poslán i Františku Radkovskému, který se vyjádřil podobně jako arcibiskup. Uvedl, že není možné Jana Sarkandra považovat za předního potlačovatele a pronásledovatele nekatolíků. Přiložil text doc. Tkadlčíka, který jistě nedorozumění odstraní. Poděkoval dr. Plevovi za snahu o vzájemný dialog, který vyžadoval trpělivost a pokoru. Viz *Dopis Františka Radkovského ze dne 4. prosince 1992*, viz *tamtéž*.

zázraky i k posouzení kanonizačního řízení. Sarkandra považoval za člověka špatných morálních kvalit, prospěcháře, kterému šlo jen o peníze, člověka nestálého a prchlivého, přičítal mu, že zapříčinil těžké utrpení protestantů všude, kde působil. Jeho cílem bylo nelítostné a tvrdé pronásledování osob jiného vyznání. V žádném případě nebyl vzorem v křesťanské lásce. V závěru článku pisatel zmínil politování nad tím, že snahy o porozumění a překonání hradeb katolická církev i na prahu třetího tisíciletí stále pohřbívá.⁷⁴

Odpověď na článek *Rozpaky nad svatořečením Jana Sarkandra* podepsaný pouze zkratkou „avp“ v novinách *Kostnické jiskry* odeslalo Arcibiskupství olomoucké do redakce jmenovaných novin 30. března 1992. Arcibiskupství podotklo, že kanonizační iniciativy, které se projevovaly v minulých staletích, nejsou ničím novým, zvláště snahy z r. 1920 pod vedením A. C. Stojana, posléze urgencye v roce 1948 arcibiskupa Matochy a zejména v roce 1990, již po pádu komunistického režimu, iniciativy arcibiskupa Vaňáka a polského episkopátu. František Vaňák informoval koncem roku 1990 Komisi pro ekumenismus při České biskupské konferenci vedenou světícím biskupem pražským Františkem Radkovským a požádal o předání informace Českobratrské církvi evangelické, aby se předešlo případným nedorozuměním. Díky změnám ve vedení ČCE však tato zpráva byla omylem založena a nové vedení odpovědělo s jistým zpožděním přímo Františku Vaňákovi s žádostí o zrušení procesu kanonizace. Ten vysvětlil smysl kanonizace a ubezpečil o dobrých ekumenických vztazích v dopise ze dne 7. května 1991.⁷⁵

Pisatel „avp“ pravděpodobně výše uvedenou informaci nezaznamenal. Sarkander byl krutě mučen v nevýslovných bolestech a velmi dlouhou dobu, argumentuje arcibiskupství na reakci „avp“, který kritizuje Sarkandrův nízký morální kredit, člověka bez víry a lásky či Janovu prchlivou povahu. V době čarodějnických procesů se ti, kdo byli mučeni, přiznávali ke všemu, i k tomu, co neudělali. Jan vytrval a neřekl nic z toho, co chtěli jeho mučitelé slyšet. V odpovědi arcibiskupství bylo též podotknuto, že kanonizace, které katolická církev vyhláší, se ve své podstatě týkají pouze katolíků, kteří

---

⁷⁴ Srov. Autor „avp“, *Rozpaky nad svatořečením Jana Sarkandra*, *Kostnické jiskry*, evangelický týdeník 9/92, dne 7. března 1992, ročník 77, vydavatel Kostnická jednota Praha, evangelické nakladatelství Kalich, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, karton 66.

⁷⁵ Srov. korespondence Pavla Smetany a Františka Vaňáka uvedená v podkapitole 3.1 z dubna roku 1991.

mohou (ale nemusejí) dotyčného svatého uctívat. Tato záležitost se nekatolíků nijak nedotýká, nemuseli s kanonizací souhlasit a také neměli právo bránit katolíkům v úctě.⁷⁶

Olomoucké arcibiskupství si kladlo otázku, „*jaký vztah má Sarkandrova kanonizace k ekumenickým snahám*“, v odpovědi byl uveden fakt, že doba Sarkandrova nebyla dobou ekumenismu. To bychom měli špatný pohled, který by vedl k velkému nedorozumění a nepochopení dějin ani budoucnosti. Byla to doba velkého rozdělení a nenávisti. Mezi hlavní příčiny patřila zásada *cuius regio, eius religio*. Uvedená zásada byla stanovena na Augsburském míru r. 1555, kterou schválila strana katolická i evangelická, a obě strany ji též praktikovaly. Následné vzájemné pronásledování a pozdější války byly důsledkem této nešťastné dohody. Nesou tedy vinu obě strany, protestanté i katolíci. Poklad pravdy je neocenitelný, člověk ji musí přijímat zcela svobodně, bez násilí a jakéhokoli donucení. Tuto pravdu nerespektovala v době Sarkandrově ani jedna ze stran, proto se dopouštěli násilí jedni na druhých. Mezi oběťmi těchto nenávistných bojů byl i Jan Sarkander, který trpěl kvůli svému přesvědčení. Je naší povinností i v současné době hájit pravdu a svobodu člověka. Znovu neupadat do chyb a omylů minulosti, ale ukazovat cestu společným smířením k jednotě v duchu správného ekumenismu, uzavřel Jan Graubner.⁷⁷

Další z mnoha odmítavých reakcí adresovaná arcibiskupu Graubnerovi byla z pera „*Evangelíků z Čech*“. V televizi zhlédli jmenování nových kardinálů a nejprve na adresu papeže uvedli: „*Při pohledu na pokřivenou postavu ztěžka ťapkajícího papeže se zdá až nemožné, aby tento na smrt nemocný člověk byl ještě v příštím roce schopen*

---

⁷⁶ Srov. Odpověď na článek *Rozpaky nad svatořečením Jana Sarkandra*, Otištěno (zkráceně) v Kostnických jiskrách 17/92, s. 2, 6. května 1992, Depozitář A3, regál P5, karton 66. V plném znění je Odpověď na článek uvedena v Archivu Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P2, šanon 30, označení V. D/kano-1. K odpovědi olomouckého arcibiskupství na uvedený článek se vyjádřil i historik Josef Gebauer. Uvedl svůj nesouhlas s odpovědí arcibiskupství, týkající se historického zařazení doby Jana Sarkandra. Reformace, která získávala pokojnou cestou stále více stoupenců, však narušila dogmata potvrzená Tridentským koncilem. Císař Rudolf II. podporoval úsilí o opětovnou rekatolizaci na katolické straně. Roku 1599 nastal převrat, který byl veden proti protestantům celé habsburské monarchie. Dne 2. září 1602 byl vydán mandát proti Jednotě bratrské. Gebauer tímto odmítl vyjádření arcibiskupství, že „*všichni katolíci i protestanté mají na tom vinu*“. Srov. Josef GEBAUER, *Ke stanovisku olomouckého arcibiskupství*, Kostnické jiskry 20/92, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, karton 66. Pozn.: V Kostnických jiskrách č. 14/92 Gebauer uvedl dle svého úsudku historický fakt, že Sarkander „*odešel do Polska, kde se aktivně účastnil organizování žoldnéřské výpravy polských kozáků pod vedením Alexandra Lisowského proti českým zemím*.“ Viz *tamtéž*.

⁷⁷ Odpověď na článek *Rozpaky nad svatořečením Jana Sarkandra*, Otištěno (zkráceně) v Kostnických jiskrách 17/92, s. 2, 6. května 1992, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, karton 66. Dále viz Depozitář A3, regál P2, šanon 30, označení: V. D/kano-1.

namáhavých zahraničních cest, do ČR a dokonce i na Slovensko. Je to však věci Vatikánu, k čemu ho ještě chce hierarchie využívat, či spíše zneužívat. Pokud jde o chystanou cestu do Olomouce za účelem svatořečení jistého J. Sarkandra, nabízí se řada otázek.“ Podle úsudků anonymních autorů (či autora) uvedeného psaní se arcibiskup Graubner vyjádřil, že svatořečení na Moravě nebude jednoduchou záležitostí. Pisatelé pokračovali tvrzením, že v evangelických sborech se k dané události mlčí. Svatořečení nazvali „komedií“ či „trapnou situací“, ke které věří, že nedojde. Podle nich se jednalo o „pokus o provokaci vůči evangelíkům“. Symbol Jana Sarkandra měl být symbolem boje, výsměchu a ponižování proti všem protestantům a bylo potřeba ji rozhodně odmítnout. Opakované hovořili o provokaci ze strany katolické církve, s odvoláním na zdravý rozum. Pod záminkou ekumenismu se snažili katolíci namluvit, že „nějaký“ Sarkander má pro Moravu význam, tvrdili. Důrazně odmítli i zázraky, které „se nikdy ani stát nemohly, proto znemožníme tuto podvodnou akci i za cenu hlubších rozkolů a následných problémů.“ S nehoráznou urážkou Jana Graubnera, papeže i celé církve ukončili „Evangelíci z Čech“ svůj příspěvek plný překlepů a pravopisných chyb ze dne 28. listopadu 1994.⁷⁸

V obsáhlé korespondenci doc. Josefa Haubelta ze dne 18. března 1995 adresované arcibiskupu Janu Graubnerovi bylo v úvodu připomenuto barokní dílo Bohumíra Hynka Bílovského: *Církevní cherubín anebo slavný a stálý v ohni a mukách víry a svaté zповědi Jan Sarkander*, z kterého Haubelt v dopise použil nemálo myšlenek. O Sarkandrově se zmínil jako o knězi, který „pořádnou pastorační práci vlastně nikde nezačal“. Byl povoláván z místa na místo, za „dvanáct let a osmdesát šest dnů“, jak přesně spočítal autor dopisu, vystřídal sedm far. Katolická církev rychle zapomíná, když zemřel chudý a nevinný člověk, co nejrychleji je pohřben, ale „jestliže takováto smrt zastihne dareb-

---

⁷⁸ Bez autora, *Dopis arc. Graubnerovi ze dne 28. listopadu 1994*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, karton 66. Pozn.: Na uvedený dopis odpověď nebyla napsána, neboť chybí jména i adresa. Další z nesouhlasných vyjádření s kanonizací podobného znění obdržel již 3. května 1993 Mons. Pepřík, generální vikář olomoucké arcidiecéze: „...my ateisté poukazujeme na nešvary, které Vaše církev provádí. Pochopitelně upozorníme i další subjekty jaké svaté máte v repertoáru. Že se nestydíte za svou chamtivost, touze po majetku, Vaše asociální jednání je každému známe, ale klidně lžete i svým věřícím. Tímto urážíte i svého Boha, když chcete svatořečit toho, kdo neváhal ve vlastním zájmu prolévat nevinnou krev a ač kněz, porušoval boží přikázání. Také by nás zajímalo, co se skrývá za heslem křesťanská morálka, vždyť vraždění nekatolíci také uctívali stejného Boha. Tímto jen dokazujete, že učení Kristovo je jen zástěrka vašeho boje o moc a bohatství. Rádi bychom Vám doporučili studium Bible, zřejmě jste zapomněl, co se tam vlastně píše. Karel Kousal a Heřman Schottek, členové *Volné myšlenky Havířov*.“ Viz Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P2, šanon 30, označení V. D/kano-1.

ného provinilce s jakýmkoliv svěcením Vaší církve, je obvykle pohřben jako mučedník, v červeném mešním rouchu, stejně tak, jak tomu bylo se Sarkandrem. Začínají se ihned vytvářet více či méně nepravdivé legendy, mrzačící odkaz minulých dob.“ Legendy „dobrá část“ katolíků odmítla. Účelová manipulace, kterou zneužívala minulost, přinesla útržky informací o mučení „*nehodného člověka a kněze Sarkandra*“. Podrobně popsal, jak Sarkander vzal do Polska v červenci 1619 peníze a různé listiny, které byly potřeba na jednání s polským králem Zikmundem v žádosti o vojenskou pomoc pro Ferdinanda Habsburského: „*Sarkander tedy zakrýval jako kněz a jako poutník do Čenstochové posláni, které vedlo k tomu, že na pomoc Vídni bylo s podporou polského krále naverbováno na 4000 kozáckých jezdců, kterým dříve velel Alexander Lisowski.*“ Dále bylo vypočítáno velké utrpení na celé Moravě, drancování, znásilňování či zabíjení, zabavování majetku, včetně majetku Václava Bítovského v Bystřici pod Hostýnem nebo zvěřsky ubitého evangelického kazatele. Na závěr celkové bilance všech hrůz autor dopisu dodal: „*Na tom všem měl Sarkander svůj podíl. Způsobil lidu své země nezměrné útrapy. Bylo aktem spravedlnosti, jestliže byl zatčen a vyslýchán.*“⁷⁹

Doc. Haubelt pokračoval v dopise výčtem historických událostí, událostí v období zpochybňované Sarkandrové beatifikace, obviňováním z nesnášenlivosti katolické církve, která se stavěla proti rozvoji svobody myšlení a svobody svědomí, upozorňoval na úřední listiny na papežské kurii v Římě i na listiny na arcibiskupství v Olomouci dokazující hrubé urážky evangelíků. Zdroje svých tvrzení však nepředložil. Na adresu českých a moravských biskupů napsal, že by měli zpytovat svědomí a činit pokání. Svědomí však nezpytovali a o upřímném pokání nemůže být řeč. Jejich projevy přetékal protireformační nenávisť, netolerancí, nesnášenlivostí a zneužíváním moci. Sarkander vůbec nebyl obětí náboženského násilí, ale zločincem, který musel za svoje zločiny pykat, uvedl Josef Haubelt.⁸⁰

---

⁷⁹ Srov. Josef HAUBELT, *Dopis adresovaný arcibiskupu Janu Graubnerovi ze dne 18. března 1995*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P2, šanon 30, označení V. D/kanonizace, čj. 59/95. Dopis byl otištěn v periodiku Naše pravda s titulkem *Jan Sarkander – nikoli světec, ale darebák*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, karton 66.

⁸⁰ Srov. Josef HAUBELT, *Dopis adresovaný arcibiskupu Janu Graubnerovi ze dne 18. března 1995*. Pozn.: J. Haubelt též „připomněl“ J. Graubnerovi, že dle věrohodných svědků, se mu dařilo velmi dobře ve Slušovicích, kde působil. J. Graubner však k duchovní službě ve Slušovicích nikdy ustanoven nebyl. Byl pověřen duchovní správou ve Vizovicích, kde byly sbory evangelických církví. S evangelickými duchovními žili společně v přátelství. Srov. *tamtéž*.

Opakovaně v dopise odmítal tvrzení, že Sarkander byl „obětí nenávisti“. Oběťmi, podle Haubelta, byli např. Jan Amos Komenský či Václav Bítovský z Bítova. Nemohou se „spojovat evangelické oběti s jejich římskokatolickými katy!“ Pokračoval ve výčtu viníků smrti Jana Sarkandra, mezi které podle jeho mínění patřil František kardinál Dietrichstein a olomoucký městský soudce Jan Scintilla, který byl jediným právníkem mezi zúčastněnými v komisi a výslech s použitím mučicích nástrojů by se bez něho vůbec nemohl konat. Scintilla ho v podstatě nechal umřít, neboť on byl jediný, kdo mohl výslech zastavit, tvrdil Haubelt. Když Sarkander nepromluvil, měl být podle tehdejších zvyklostí osvobozen. Proč se tedy o něho olomoučtí preláti nepostarali? Proč nechali „nepohodlného kněze“ zemřít? – tázal se doc. Haubelt a pokračoval: „Jediným argumentem proti mínění, proč musel tento nepohodlný kněz zemřít, je výpověď katolíka Scintilly, výslovně objednaná Dietrichsteinem, a proto hrubě tendenční v tom, že její negativní výroky o evangelicích a pozitivní výroky o katolicích jsou nepravdivé.“ Scintilla takto jednal, aby vyhověl Dietrichsteinovi, který si výpověď o mučení Sarkandra objednal a zároveň zakryl spoluúčast na jeho smrti. Nesmyslný byl i motiv, proč Scintilla jednal tímto způsobem, a tím bylo zpovědní tajemství, napsal Haubelt.⁸¹

Znovu v listě připomněl zájem prelátů arcibiskupství na Sarkandrově smrti. Provokativním pohřbem dali najevo, že „s výrobou nového blahoslaveného a svatého započali už v době, kdy Sarkander ještě žil!“ Oběť Sarkandra neuznal, za to vyzdvihl oběť „pobožného rytíře bezúhonného života Václava Bítovského z Bítova“. Opakovaně dal Janu Sarkandrově za vinu záležitosti desátků ve farnostech, kde působil, především v Holešově, dále vpád kozáků z Polska a smrt bezúhonného Bítovského, kterého nazval mučedníkem. Bítovský byl popraven mečem v Brně „za nadšené asistence veškerého katolického duchovenstva města Brna“. Jeho hlavu vystavili pro výstrahu, aby byla všem k napomenutí, jak popsal ve verších zmíněný básník Bilovský. Závěr obsáhlého dopisu doc. Haubelta adresovaný Janu Graubnerovi náležel počtě Bítovskému: „Nechť je tedy proces blahorečení a svatořečení rytíře Václava Bítovského z Bítova jako odpověď na konkrétní situaci uveden co nejrychleji do chodu! Ekumenickému úsilí, pokud

---

⁸¹ Srov. Josef HAUBELT, *Dopis adresovaný arcibiskupu Janu Graubnerovi ze dne 18. března 1995*. Pozn.: Obsáhlou výpověď Scintilly (jak bylo zmíněno v podkapitole 1.6), který jako jediný katolík byl přítomen výslechu a krutému mučení Sarkandra, máme k dispozici v mnoha publikacích i v Archivu Arcibiskupství olomouckého. Uveďme např. Karel KAVIČKA, *Svatý Jan Sarkander*, s. 398–437. Dále: Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 677–688.

se ovšem u prelátů římskokatolické církve vyskytuje, může svatý evangelík Bítovský jenom prospět!“ uzavřel doc. Josef Haubelt.⁸²

Arcibiskup Jan Graubner na dopis reagoval stručně. Uvedl, že argumenty doc. Haubelta jsou nepodložené, nejedná se o věcnou diskusi, ale o invektivy, tudíž odmítl jeho dopis jakkoli komentovat.⁸³

3.4 Korespondence biskupa Františka Radkovského

Jan Dus napsal dopis dne 21. dubna 1992 dr. Halíkovi, který ho postoupil biskupu Františku Radkovskému, předsedovi Komise pro ekumenismus při České biskupské konferenci v Praze.

Dus se na úvod představil jako evangelík, který však nevidí velkého rozdílu mezi katolíky a evangelíky. Společný úkol obou církví viděl v tom, aby věrohodně svým životem vyjadřovali a dosvědčovali evangelium nekřesťanům kolem nás. Každá církev má svoje dobré a stinné stránky a je třeba, aby obě církve nesnižovaly věrohodnost a vzájemně se nepodezíraly. Jedině bez zakořeněných předsudků může být vztah k druhé církvi otevřenější, pokornější či vnímavější. Jan Dus poznamenal, že je zarmoucen nad tím, že se stále zvětšovala propast mezi oběma církvemi a hlavní podíl na tom měli katolíci. Z chystané kanonizace Jana Sarkandra byl ohromen. Už jeho blahorečení bylo omylem a katolická strana by měla papeži i svým představitelům navrhnout odložení této události pro historicky nepodložené a politováníhodné skutečnosti ze Sarkandrova života. Násilné převádění evangelíků na katolickou víru je těžký hřích, který není slučitelný se svatořečením. Příprava svatořečení je velkým omylem katolické strany a není možné k tomuto mlčet, uvedl Jan Dus.⁸⁴

Následnou korespondenci Jan Dus ze dne 24. ledna 1993 směřoval na biskupa Radkovského. Vyjádřil politování nad snahou biskupů k svatořečení Sarkandra: *„Uvědomil jsem si dvě věci. Za prvé, že úmysl prohlásit Jana Sarkandra za svatého je od Vašich katolických historiků a teologů, a ovšem především biskupů, ke kterým,*

---

⁸² Josef HAUBELT, *Dopis adresovaný arcibiskupu Janu Graubnerovi ze dne 18. března 1995*. Pozn.: Václav Bítovský byl cca po osmi letech od této události vězněn a mučen na brněnském Špilberku. Při výsleších byl dotazován i na proces s Janem Sarkandrem, odpovídal vyhýbavě, přitom byl tehdy jeden z hlavních mučitelů Jana. Srov. Jan TENORA, Josef FOLTÝNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 577–578.

⁸³ Jan GRAUBNER, *Odpověď na dopis J. Haubelta ze dne 23. března 1995*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P2, šanon 30, označení V. D/kanonizace, čj. 59/95.

⁸⁴ Srov. Jan DUS, *Dopis dr. Halíkovi, postoupený Františku Radkovskému ze dne 21. dubna 1992*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P2, šanon 30, označení V. D/kano-1.

*mosignore, patříte, závažný omyl, a sice omyl nyní, po druhém vatikánském koncilu, těžko pochopitelný a těžko omluvitelný. Sarkandrovo svatořečení, pokud k němu skutečně dojde, Vaši církev velmi poškodí, dlouhodobě a úplně zbytečně. A za druhé, nedokážu se vzepnout k naději, že by se katoličtí biskupové o svém omylu a závažnosti nechali nyní, na poslední chvíli, přesvědčit evangelíkem do té míry, že by byli ochotni začít před Sarkandrovým svatořečením varovat papeže.*⁸⁵

Ve svém vyjádření Dus dále uvedl, že Sarkandrův bratr Mikuláš, jezuité, ostatní katolíci i kardinál Dietrichstein začali Jana oslavovat jako mučedníka hned po jeho smrti, protože byli velmi zaujati nepřátelstvím proti evangelíkům. Bohužel toto nepřátelství nerozpoznal ani papež Pius IX., který tohoto „nehodného“ Sarkandra roku 1860 blahořečil. Dále zmínil historické události od Konstantina Velikého, přes 17. století, II. vatikánský koncil, komunismus až po dobu 90. let 20. století. Viděl jako špatné, že žádný český katolický historik veřejně nevaroval před svatořečením Jana Sarkandra.⁸⁶

3.5 Vybrané příspěvky Sympozia ke svatořečení Jana Sarkandra

Na přelomu ledna a února roku 1995 se konalo v Arcibiskupském kněžském semináři v Olomouci dvoudenní *Symposium ke svatořečení* pod záštitou olomouckého arcibiskupa Jana Graubnera a katovického arcibiskupa Damiána Zimoné. Na *Symposiu* přednesli své komentáře čeští i polští představitelé katolické církve a dále osoby, které se podílely na přípravě kanonizace. Na vybrané příspěvky *Sympozia* můžeme nahlédnout podrobněji.

Jan Graubner se ve svém *Odkazu Jana Sarkandra dnešní době* zamyslel nad událostmi doby 16. a 17. století, ve které světec žil. Dnešní doba je zcela jiná, proč si tedy Jana Sarkandra připomínáme? Co je pro nás oním „důvěrně blízkým“ či přitažli-

---

⁸⁵ Jan DUS, *Dopis Františku Radkovskému ze dne 24. ledna 1993*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P2, šanon 30, označení V. D/kano-1.

⁸⁶ Srov. Jan DUS, *Dopis Františku Radkovskému ze dne 24. ledna 1993*. Pozn.: Nechvalně se Jan Dus vyjádřil i o důvěryhodnosti papeže Jana Pavla II. Podle Duse papež *znevážil a zneplatnil* Sarkandrovu kanonizaci. Spojil ji s oslavou *agresivního utiskovatele nekatolických křesťanů*. Papež převzal od českých biskupů nepravdy o *fiktivním mučedníkovi* Janu Sarkandrově a dále byl dle Duse papežovi zatajen fakt, že Sarkander byl *člověk ubohého morálního profilu*. Tím, že papež Sarkandra kanonizoval, potvrdil souhlas s *„oslavou útočného katolického utiskovatele pokojných bezbranných evangelíků. Sarkandrovu nenávisť k všemu evangelickému papež zcela zamlčel. Přesto není důvod k pesimismu. Byl-li jedním papežem Jan Sarkander do seznamu katolických svatých nevhodně zapsán, může z něho být jiným papežem vyškrtnut.*“ Srov. Jan DUS, *Papež Wojtyla a svatý Sarkander*. In: *Protestant – nezávislý evangelický měsíčník*, 18. dubna 2005, nakl. EMAN Praha 2005, s. 5–7.

vým na odkazu života a smrti mučedníka Jana? Pro generace bohoslovců, které prošly olomouckým seminářem, mohl být Sarkander ten, který obstál ve zkoušce věrnosti. Jeho příklad života je hodný následování pro všechny oblasti kněžské služby. Jan Graubner zmínil vykonstruované procesy z dob komunistického režimu, šikanu ve školách, na vojně nebo v kněžském působení. Právě v takovýchto situacích ponižování je nám Jan Sarkander skutečnou oporou. Sarkandrův odkaz není pouze historickou skutečností, ale ukázal nám, čím máme být podle Božího plánu. Důležité není mít (vlastnit), ale být. Být věrný v modlitbě breviáře, upřednostňovat zdravou morálku, nehledat vinu na druhém člověku, znovu nalézat osvobození ve svátosti smíření. Přesto, že nejsme mučeni jako sv. Jan, často cítíme lidskou bezmocnost nad problémy každodenního života. Jak se dokážeme otevřít společenství církve, záleží pouze na nás.⁸⁷

Příspěvek Jana Kopiece, světícího biskupa opolské diecéze, se dotkl historických faktů s ohledem na olomoucké relace „*ad limina Apostolorum*“ XVIII. a XIX. století. Uvedl, že v Olomouci byla vždy snaha biskupů a po roce 1777 arcibiskupů o blahorečení Jana Sarkandra. Exkurz do historie ukázal, že po Tridentském koncilu byla uložena biskupům povinnost navštěvovat hlavní město křesťanství Řím. Tyto upravené povinnosti, které vycházely z nařízení vydaného papežem Sixtem V. z r. 1585 bulou *Romanus Pontifex*, měly být spojením místních částí církve s papežem. Každé čtyři roky se měl biskup odebrat do Říma na duchovní pouť a informovat papeže o stavu své diecéze. Pravidla této návštěvy biskupa v Římě, vyplnění dotazníku a všech požadovaných informací dostalo v r. 1740 papežem Benediktem XIV. svou pevnou formu. Texty těchto relací se předávaly Kongregaci koncilu, dnes plní tuto funkci Kongregace pro klérus. Prameny byly uloženy do sbírek vatikánského archivu. Podle těchto shromážděných informací si Apoštolský stolec měl udělat přehled o mnoha věcech v konkrétní diecézi. Z informací olomoucké diecéze ve vatikánském archivu jsme mohli nahlédnout na události v době Jana Sarkandra. Z četných zpráv z olomoucké arcidiecéze jsme mohli vybrat několik informací o připravované beatifikaci Jana Sarkandra, jehož žádost o beatifikaci byla objevena až v 18. století, kdy biskupové sedmnáctého století popi-

---

⁸⁷ Srov. Jan GRAUBNER, *Odkaz Jana Sarkandra dnešní době*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, karton 66. Pozn.: Příspěvek byl otištěn i v *Katolickém týdeníku* ze dne 12. března 1995. Srov. *tamtéž*. J. Graubner dal na vědomí dopisem polskému prezidentu Lechu Walessovi o konání plánované kanonizace. Srov. Jan GRAUBNER, *Dopis Lechu Walessovi ze dne 9. března 1995*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P2, šanon 30.

sovali události zkoušené Katolické církve na Moravě. Kritizovali protestanty a všechny, kteří vystupovali proti církvi a úsilí duchovních.⁸⁸

Biskup Kopiec upozornil ve svém příspěvku předneseném na *Sympoziu* na aspekt, který odpovídá událostem mučednictví Jana Sarkandra. První zmínka o přípravách beatifikace se objevila r. 1752, kdy kardinál Troyer potvrdil objevení obrazů s kultem Sarkandrový osobnosti a zprávy o zahájení beatifikačních příprav. Jak již bylo popisováno v 1. kapitole, cesta k blahorečení byla dlouhá. Prodlevu bezpochyby zavinilo období osvěcenství a nelehká situace na Apoštolském stolci. Až ze zprávy 24. března 1831 bylo patrné vyjádření Kongregace, že papež souhlasil se zahájením beatifikačního procesu. Olomoucký arcibiskup Fridrich r. 1854 při své návštěvě Říma vyjádřil nespokojenost nad stálým odkládáním beatifikace. Papež Pius IX. zapsal 11. září 1859 Jana Sarkandra do seznamu blahoslavených, slavnostní beatifikace se konala v Římě 6. května 1860. Obširná zpráva o této události byla uložena ve vatikánském archivu, a jak uzavřel svůj příspěvek na *Sympoziu* biskup Kopiec: „*Jsem si vědom, že záležitost blahorečení je známá, chtěl jsem pouze doplnit drobný prvek o přítomnosti této skutečnosti v pramenu tak specifickém, jakým jsou písemné relace ad limina Apostolorum.*“⁸⁹

Katovický arcibiskup Damián Zimoň se ve svém příspěvku na *Sympoziu* zabýval zázrakem nutným ke kanonizaci. Na úvod připomněl přínos svatých v církvi. Beatifikační a kanonizační procesy byly a jsou nedílnou oblastí života církve. Starostlivost papeže Jana Pavla II. byla zaměřena na i na příkladný život svatých, kteří byli vzory všem stavům, oblastem lidského života a lidem ze všech ras a kontinentů. Předmětem této starostlivosti byly otázky svatosti v jeho úsilí o novou evangelizaci na prahu třetího tisíciletí. Po představení historických faktů ze života Jana Sarkandra arcibiskup Zimoň zmínil formu slavení svátků a zavedení textů do modlitby breviáře. Zajímavá byla informace, že roku 1949 byla akta týkající se ukončení kanonizačního procesu odeslána do Říma. Tam však doručena nebyla. Příslušné orgány státní moci zabavily dokumenty na poště v Československu. Bylo to rok po komunistickém převratu vedeném Klementem

---

⁸⁸ Srov. Jan KOPIEC, *Beatifikace Jana Sarkandra v olomouckých relacích ad limina XVIII. a XIX. století*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, karton 66.

⁸⁹ Srov. Jan KOPIEC, *Beatifikace Jana Sarkandra*. Vizitace diecéze a návštěvy ad limina zmiňuje např. historik Tomáš Parma. Srov. Tomáš PARMA, *František kardinál Dietrichstein*, s. 292–295, s odkazy na další zdroje. Poznatky bádání Jana Kopiece použil B. Zlámal. Srov. Bohumil ZLÁMAL, Jan LARISCH, *Rudolf Jan*, s. 44–45.

Gottwaldem. Opisy těchto kanonizačních akt se nacházely v olomoucké konzistoři. Pravděpodobně byly spáleny, žádná stopa po nich nezůstala.⁹⁰

Bezprostředně po smrti Jana Sarkandra se nacházelo mnoho lidí, kteří byli na jeho přímluvu uzdraveni. Ke kanonizaci byl doložen případ skočovského faráře P. Karla Píchy, který trpěl od 2. června 1979 závažnými zdravotními problémy žlučníku, slinivky a pobřišnice. O den později byl operován, jeho zdravotní stav se po operaci velmi zhoršil a přidaly se další zdravotní problémy. S ohledem na zápal plic a vnitřní krvácení byl nemocný po dobu dvou týdnů ve stavu nebezpečí smrti. Když se farníci a příbuzní dověděli, v jaké stavu P. Pícha je, začali se v modlitbách obracet k Bohu na přímluvu blahoslaveného Jana Sarkandra, patrona Skočova. Patnáctý den po operaci se zdravotní stav velmi zlepšil a sami lékaři nedokázali toto náhlé uzdravení vysvětlit. Dne 14. července 1979 se již P. Pícha věnoval pastorační činnosti ve své farnosti.⁹¹

Arcibiskup Zimoň popsal podrobně osoby ze zástupců katolické církve v Polsku i z řad lékařů, kteří se k této události vyjádřili. Svůj příspěvek uzavřel tvrzením, že 5. ledna 1993 přijali teologové z Kongregace pro svatořečení v Římě po důkladném lékařském prozkoumání za zázračné uzdravení P. Karla Píchy na přímluvu Jana Sarkandra.⁹²

Dalším z příspěvků *Sympozia* byla zpráva dr. Jaroslava Němce. Zabýval se nejprve Sarkandrovou kněžskou službou a mučednictvím a v příspěvku uvedl: „*Jeho pastorační činnost musí být zarámována do tehdejší situace. Na všech působištích se Sarkander setkal s evangelíky, kteří, podobně jako on, zcela záviseli na svých pánech. Ve vzájemných stycích určitě vládlo značné napětí. Z dostupných pramenů se však nedozvídáme nic o tom, že by farář Sarkander postupoval nějak násilně proti evangelíkům. Za to nebyl začátkem r. 1620 ani uvězněn, ani mučen, ale za údajné podezření, že šel do Polska zavolat vojenskou pomoc k podpoře císaře v boji proti protestantům. Tehdejší evangeličtí představitelé na Moravě ho za to násilně odvedli do vězení v Olomouci k soudu. Byl třikrát mučen a pálen na skřipci, celkem asi čtyři hodiny, a pak po celé čtyři týdny umíral v hrozných bolestech, až skončil 17. března 1620. Mohl se snadno vyhnout mučení, kdyby řekl jen několik slov, která mučitelé chtěli od něho slyšet.*

---

⁹⁰ Srov. Damián ZIMOŇ, *Kanonizační zázrak blahoslaveného Jana Sarkandra*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, karton 66. Srov. Těž Jaroslav NĚMEC, *Zázraky ke kanonizaci českých světců*, Olomouc 2009, s. 38–44.

⁹¹ Srov. Damián ZIMOŇ, *Kanonizační zázrak*.

⁹² Srov. Damián ZIMOŇ, *Kanonizační zázrak*.

*Žádali po něm podle korunního svědka, aby se přiznal, že byl v Polsku vyjednávat ohledně vojenské pomoci císaři, a aby jim řekl, že o tom věděl ze zpovědi svého holešovského pána Ladislava Popela z Lobkovic. Tento druhý motiv je pravou příčinou jeho mučednické smrti.*⁹³

Dr. Němec vyzdvihl na Sarkandrovi pevnost ve víře a v modlitbě breviáře do poslední chvíle svého života. Úcta k němu byl patrná v uměleckých dílech, literatuře i různých pobožnostech. Nejstarší památkou byl obraz vídeňského rytce Bidena z roku 1620 a známe obrazy barokního umělce Handkeho z 18. století.

Co se týče vývoje kanonizačního úsilí, upozorňuje dr. Němec na nemálo událostí historie, které se touto otázkou zabývaly. V pastýřském listu ze dne 26. ledna 1920, který poslali věřícím kardinál Skrbenský, arcibiskup olomoucký a kardinál Bertram, arcibiskup vratislavský, bylo uvedeno povzbuzení v těžkých dobách, důvěra v Boha a trpělivost v soužení. Útěchou měla být pro věřící vzpomínka na mučednickou smrt, *„kterou před 300 lety, dne 17. března 1620, zde v Olomouci vytrpěl náš velký krajan, blahoslavený Jan Sarkander.“* S bolestí pak pastýřský list konstatoval odloučení věřících i kněží od víry v Boha.⁹⁴

Oslavy 300 let od mučednické smrti se konaly po celé Moravě. Kanovník Stojan vybízel věřící ke svátostné zpovědi a k modlitbám na přímluvu *„velkého mučedníka“*. Zajímavou poznámkou byla zpráva ve *„Farním věstníku všech duchovních správ a klášterů velké Olomouce z r. 1935, č 3: Celý národ, zvláště Morava a Olomouc mají povinnost dokončit dílo započaté, svatořečení blah. Jana Sarkandra.“*⁹⁵

Ke vzoru světce, k jednotě a věrnosti jeho následování vybídl arcibiskup Matocha 4. března 1950 bohoslovce a kněze v olomouckém semináři na setkání, které bylo jedno z posledních před začátkem krutého pronásledování církve totalitním režimem.

Svůj příspěvek uzavřel dr. Němec popisem samotné žádosti o kanonizaci. Společný list odeslali do Říma olomoucký biskup Vrana a katovický biskup Berdnorz. V dopise bylo mj. uvedeno, že kult Jana Sarkandra sbližoval oba národy a smířil staleté rozdělení mezi katolíky a protestanty. Stejně tak po pádu totalitního režimu arcibiskup

---

⁹³ Jaroslav NĚMEC, *Svatořečení Jana Sarkandra – motivace a význam*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, karton 66.

⁹⁴ Srov. Jaroslav NĚMEC, *Svatořečení Jana Sarkandra*.

⁹⁵ Jaroslav NĚMEC, *Svatořečení Jana Sarkandra*.

Vaňák a později Graubner, jak uvedl dr. Němec, měli velkou snahu o dosažení kanonizace přímo v Olomouci, v místě, kde Sarkander zemřel.⁹⁶

Příspěvek dr. Józefa Budniaka byl založen na pohledu ekumenismu. Zmínil, že není možné budovat Evropu bez budování jednoty těch, kteří vyznávají křesťanskou víru. Centrem evangelizačních snah není Afrika nebo Asie, jak se mnozí domnívali, ale právě Evropa, která byla prvním křesťanským kontinentem, kulturně na vysoké úrovni. Právě na tomto kontinentu však vznikaly koncentrační tábory, plynové komory, velké utrpení i morální úpadek a duchovní krize. Není možné si myslet, že by kanonizace Jana Sarkandra narušovala ekumenismus a byla další z mnoha ran pro křesťany, jak doplnil dr. Budniak. Kanonizace nemá být důvodem k výčitkám a ke sporům, snahou o další rozdělení, ale výzvou k životu v lásce a Boží milosti pro každého člověka. Jak podotkl Jan Pavel II. na setkání s mladými ve Francii roku 1980: „*Sjednocení křesťanů se může uskutečnit pouze neustálým dozráváním v pravdě a neustálým navracením srdcí.*“⁹⁷

Svým příspěvkem na *Sympoziu* poukázal Petr Piťha na hodnoty ve „*zmatené době*“. Zamyslel se nad otázkou, co všechno musí Bůh udělat, aby se stal člověk všímavým. Živá víra vždy obohacovala a proměňovala jednání člověka. Lidská lhostejnost a povrchnost nedokázala odhalit víru a zázraky. Nemá význam, podotýká Petr Piťha, stále se zabývat objektivní historií Jana Sarkandra. Nekonečné dohady a pochybnosti o jeho cestě do Polska, o tom, s kým se setkal, jaký byl důvod cesty apod. V této situaci vyhrála obratnost sestavení domněnek. Máme znovu nechat rozeznít urážlivá slova a gesta obou stran? Otevřít staré spory, třeba i pod vlivem senzacechtivých médií?⁹⁸

Nebudme však skeptičtí, pokračoval ve svých úvahách Piťha s odůvodněním, že svatořečení je událost, která je poselstvím a Božím sdělením. Toto by nás mělo především zajímat. Je však očividné, že svatořečení vyvolá rozpaky a mnohou kritiku, které bude církve těžko odolávat, protože je zahleděna do minulosti a pro mnoho lidí znamením mnohých mocenských přehmatů.⁹⁹

Petr Piťha uzavřel svůj příspěvek do *Sympozia* tvrzením, aby snaha, která bude vynaložena na blížící se svatořečení, nebyla církevním triumfem, ale výzvou proti pýše

---

⁹⁶ Srov. Jaroslav NĚMEC, *Svatořečení Jana Sarkandra*.

⁹⁷ Srov. Józef BUDNIAK, *Jan Sarkander a ekumenismus*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, karton 66.

⁹⁸ Srov. Petr PIŤHA, *Kanonizace Jana Sarkandra – Boží poukaz době zmatení hodnot*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, karton 66.

⁹⁹ Srov. Petr PIŤHA, *Kanonizace Jana Sarkandra*.

a násilí. Vyzval především kněze, aby svědčili o prostém lidství a nezkreslené Boží lásce.¹⁰⁰

Úvaha Rudolfa Zuber¹⁰¹ se dotkla evropské konfesionalizace z úhlu českých dějin, které byly započaty Lutherovým vystoupením. Zuber se ve svém příspěvku odvolal na německého historika Wilhelma Ernsta Zeedena, který působil v Münsteru, a jeho dílo *Die Entstehung der Konfessionen*. Zmíněným Lutherovým vystoupením r. 1517 byla narušena náboženská jednota v Evropě. Reformace způsobila rozštěpení v luterství a kalvínské. Přejít z luterství na kalvínské bylo nazýváno druhou reformací. Začaly se od sebe odlišovat jednotlivé proudy teologického myšlení. Články kalvínské koncese byly publikovány v heidelberském katechismu z r. 1566 pod názvem *Confessio helvetica posterior*. Historik Zeeder tento myšlenkový směr spojil se skutečností, že církev byla ve středověku úzce propojena se světskou mocí. Proudění a mocenské rozpory katolicismu na straně jedné a protestantismu na straně druhé přispěly ke vzniku třicetileté války.¹⁰²

Jak se tedy do procesu konfesionalizace promítla osobnost Jana Sarkandra? Sarkander jako prostý holešovský kněz neměl sebemenší vliv na rozhodování ve věcech náboženských ať katolické, nebo nekatolické strany. Vrchnost zde byla dříve katolická, jinak by sem Sarkander vůbec nepřišel. Odpůrci svatořečení mu bylo nadhazováno rušení nekatolické obce v Holešově, na což však neměl Sarkander vliv. Důležitá je zmínka Rudolfa Zuber, že již zmíněný kalvinismus se stal r. 1563 oficiální konfesií v kurfiřtství falckém, ze kterého přišel český zimní král Bedřich. Jeho předkové zlikvidovali všechno, co bylo protestantské nebo katolické. Z prací brněnského historika Františka Hrubého bylo též známo, že české nekatolictví bylo od začátku 17. století silně ovlivněno proudem kalvinismu. V duchu této náboženské intolerance nastal v srpnu 1619 politický převrat obrovského rozsahu. Olomoucké biskupství bylo zrušeno, majetek byl zkonfiskován. Stejně tak i majetek severoněmeckého biskupství při-

---

¹⁰⁰ Srov. Petr PÍŤHA, *Kanonizace Jana Sarkandra*.

¹⁰¹ PhDr. Rudolf Zuber (1912–1995) katolický, kněz, církevní historik a publicista. Působil na CMTF UP v Olomouci, Arcibiskupském gymnáziu v Kroměříži. V padesátých letech 20. století byl obviněn ze špionáže pro Vatikán. Ovládal šest světových jazyků, napsal více než dvacet děl. Publikoval pod pseudonymem Rudolf Krapina. Srov. Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Rudolf Zuber [online]. c2021 [citováno 23.09.2021]. Dostupný z WWW: https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Rudolf_Zuber&oldid=20223770

¹⁰² Srov. Rudolf ZUBER, *Jan Sarkander v procesu evropské konfesionalizace*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, karton 66.

padl knížecí moci. Zrušeny byly kláštery, řeholníci vyhnáni. Kardinálu Dietrichsteinovi byl zabaven i majetek darovaný Bedřichu Falckému. Pokud můžeme uvést paralelu z dějin národa k těmto událostem, pak je to rok 1948.¹⁰³

Do těchto výše zmíněných historických událostí byl vsazen životní příběh Jana Sarkandra. Je jasné, že při soudním procesu viděli aktéři v Sarkandrově náboženského protivníka. Ti, kteří přednesli výhrůžky na adresu Sarkandra i odvolaného kardinála Dietrichsteina, nepochybovali o svém vítězství nad císařem a nemuseli brát ohled na nikoho. Šlo o politický proces, který nemohl být vytržen z kontextu náboženského pozadí celé Evropy. S odstupem času je nám již dobře známa tehdejší politická situace s ohledem na císařskou diplomacii, která vedla k vyslání kozáků na Moravu. Obvinění Sarkandra z vlastizrady a strašlivé utrpení dokázalo zvítězit nad jeho svatostí. Po mnoha staletích proces svatořečení „s rozechvěním očekáváme“, ukončil svůj příspěvek do *Sympozia* dr. Rudolf Zuber.¹⁰⁴

---

¹⁰³ Srov. Rudolf ZUBER, *Jan Sarkander v procesu evropské konfesionalizace*. Rozdílnost názorů a vzájemné útoky k době i osobě Sarkandra. Srov. František HRUBÝ, *K boji o Jana Sarkandra*, Olomouc 1940, s. 5–19. Dále srov. František ŠIGUT, *Obrana blahoslaveného Jana Sarkandra*, s. 13–29.

¹⁰⁴ Srov. Rudolf ZUBER, *Jan Sarkander v procesu evropské konfesionalizace*. Pozn.: Obsáhlá odborná strojopisná studie R. Zubera pod názvem *Je svatořečení Jana Sarkandra oprávněné?* je uložena v Archivu Arcibiskupství olomouckého. Napsání odborné studie bylo na žádost dr. Tkadlíka ze dne 12. února 1993. Jednalo se o relevantní vysvětlení na časté argumenty protestantské strany, žádost dr. Tkadlíka viz *tamtéž*. Dr. Zuber např. uvedl, že z historických studií vyplynula zaujatost evangelického soudce Václava Bítovského vůči Sarkandrově, se kterým byl v nepřátelství kvůli desátkům, dále při památce svých rodičů Sarkander přísahal, že v Polsku nevyřizoval žádné vojenské vzkazy. Vysvětlil otázku tehdejších soudních řízení, vyšetřování i strašlivé mučení útrpným právem. Uvedl na pravou míru otázku zpovědního tajemství, která je důležitá pro katolíka, pro evangelíka však nikoliv. Nevyzrazením zpovědního tajemství nehájil Sarkander jen sebe, ale důležitý článek katolické víry. Sarkander hájil pravdu až do konce. Nebyl však jediný, kdo byl obětí stavovské justice. Katolický radní z Uherského Hradiště Matěj Vladiš, byl odvezen do Brna a na 26 týdnů byl v okovech a na mučidlech vyslýchán, jaké měli jeho uprchlí katoličtí přátelé plány. Nic nepověděl. Zbědovaného jej nakonec pustili, aby nevzbudili svým jednáním pozdvižení jako u mučení Sarkandra. Krutou paralelu viděl Zuber v komunistických soudech, kde stáli katoličtí kněží a řeholníci, obžalovaní z rozvracení republiky, špionáže a vlastizrady. Hlavní záměr však byl vyhladit náboženství. Srov. *tamtéž*. Studie též otištěna: Rudolf ZUBER, *Je svatořečení Jana Sarkandra oprávněné?* In: Kněz a mučedník Jan Sarkander, Sborníku ke svatořečení, Matice cyrilometodějská, Olomouc 1994, s. 76–100. Ke Sborníku se též kladně vyjádřil Jiří Hošna, historik UK v Praze: Srov. Jiří HOŠNA, *Hledání v životě Jana Sarkandra*, Lidové noviny 20. května 1995, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, karton 66.

4. Korespondence synodního seniora ČCE s představiteli Římskokatolické církve a s prezidentem Václavem Havlem v letech 1990–1995

V následující kapitole se můžeme seznámit se stanoviskem Českobratrské církve evangelické (ČCE), která v zastoupení synodního seniora Pavla Smetany komunikovala v otázce svatořečení Jana Sarkandra s papežem, apoštolským nunciem, olomouckým arcibiskupstvím i s prezidentem. Některá komunikace již byla uvedena v předešlé kapitole, proto se o některých dopisech zmíníme jen okrajově.

4.1 Dopis papeži Janu Pavlu II. v roce 1990

Po úvodním pozdravu papeže se Pavel Smetana vyjádřil s úctou k návštěvě papeže v naší zemi. Na návštěvu se těšili jak členové římskokatolické církve, tak i ostatní církve sdružené v Ekumenické radě. Psal se rok 1990, tedy rok po pádu komunistického režimu, a náměstek synodního seniora se vyjádřil v tomto kontextu, že ekumenické hnutí je na křižovatce, kde nastalo nové období nabytí svobody pro hlubší nacházení víry, lásky a naděje. Bohužel se vynořily mraky, které zatemnily a zpochybnily další vývoj vztahů mezi církvemi. Kladl si otázku, zda zvítězí mocenské proudy v římskokatolické církvi, nebo jednota pravdy a lásky. Jak v dopise do Říma uvedl, žádal papeže, aby si při návštěvě Československa (r. 1990) vyčlenil krátký čas na setkání se zástupci nekatolických církví. Dopis byl odeslán i kardinálu Tomáškoví a Konferenci biskupů. V závěru dopisu ubezpečil papeže o modlitbách a naději, že příchod Jana Pavla II. do naší vlasti bude symbolem nových vztahů mezi křesťany.¹⁰⁵

V odpovědi z Vatikánu prostřednictvím sekretáře se Jan Pavel II. vyjádřil kladně k výše uvedenému návrhu Pavla Smetany a s radostí přijal zájem nekatolických církví k vzájemnému setkání a povzbuzení. Svatý otec se měl v plánu se 21. dubna 1990 setkat na Pražském hradě se zástupci kulturního a společenského života i se zástupci evangelických církví pouze krátce. Z důvodu, že uvedená návštěva nebyla v dlouhodobém

---

¹⁰⁵ Srov. Pavel SMETANA, *Dopis papeži Janu Pavlu II. ze dne 15. března 1990*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, karton 66. Polemikami mezi katolickou církví se zástupci evangelických církví se zabýval i Karel Kavička v nejnovější publikaci o Janu Sarkandroví. Srov. Karel KAVIČKA, *Svatý Jan Sarkander*, s. 325–335.

plánu, stejně tak její program bude zkrácen na minimum, podotkl papežův sekretář Casaroli.¹⁰⁶

4.2 Dopis arcibiskupu Františku Vaňákovi a papeži Janu Pavlu II.

Dopisem Pavla Smetany arcibiskupu Vaňákovi jsme se již zabývali v podkapitole 3.1. Zde připomeňme, že se jednalo o odmítavé stanovisko svatořečení. Jak uvedl Smetana, dějinná role Sarkandra se musí v budoucnu stát předmětem hlubšího historického bádání. Vyzdvihl na Sarkandrovi, že svým mlčením nevyzradil zповědání tajemství, avšak svůj nesouhlas s kanonizací obhajoval tím, že Sarkander byl jedním z těch, „kteří napomohli k likvidaci protestantismu v Čechách a na Moravě za nejhoršího útlaku, jaký znají naše dějiny.“ Pavel Smetana svůj dopis uzavřel prosbou o zastavení procesu kanonizace, popř. nahrazení jinou osobností, která by nevyvolávala „zlé duchy minulosti“. Pro ČCE je takovouto „přitažlivou osobností“ Jan Amos Komenský. „Právě on byl jednou z otřesných obětí náboženských zápasů, v nichž Jan Sarkander hrál svou ne významnou roli,“ podotkl na závěr Pavel Smetana.¹⁰⁷

Dopisem adresovaným do Vatikánu k rukám Jana Pavla II. Pavel Smetana (již synodní senior) připomněl papežovu návštěvu naší země v roce 1990, při které žádal papeže o setkání se zástupci nekatolických církví. Vzhledem ke krátkosti času se však setkání neuskutečnilo. Znovu tedy Smetana prosil o setkání v Praze při příští návštěvě. Informoval papeže o vývoji ekumenických vztahů pohledem evangelické církve, o historických meznících, u nichž byla nejbolestivější doba 17. a 18. století.¹⁰⁸

„K otázkám reformace a protireformace,“ uvedl v dopise Pavel Smetana, „je nutno přistupovat s velkou obezřetností a maximální mírou objektivity. Některé počiny však mohou naše společné rozhovory narušit a znesnadnit další ekumenickou spolupráci. Evangeličtí křesťané se domnívají, že k nim patří připravovaný proces kanonizace Jana Sarkandra v olomouckém arcibiskupství. V našich očích je Sarkander představitelem protievangelické misie, kterou prokazatelně konal v oblasti svého působení.“

---

¹⁰⁶ Srov. Agostino CASAROLI, *Odpověď na dopis papeži Janu Pavlu II. dne 28. března 1990*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, karton 66.

¹⁰⁷ Srov. Pavel SMETANA, *Dopis arcibiskupu Františku Vaňákovi ze dne 18. dubna 1991*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, karton 66. Odpověď F. Vaňáka na tento dopis nalezneme ve zmíněné podkapitole 3.2.

¹⁰⁸ Srov. Pavel SMETANA, *Dopis Janu Pavlu II. ze dne 28. února 1992*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, karton 66.

Kanonizovat tohoto muže pro české evangelíky znamená potvrdit toto pojetí misie, které bylo přece výsledky Druhého vatikánského koncilu i vývojem v neřímskokatolických církvích překonáno. Nevím, jak daleko celá věc pokročila. Cítím však, že je mou povinností, abych Vás na tuto mimořádně závažnou skutečnost upozornil, protože jsem přesvědčen, že jste křesťanem, který dohlédá dál než mnozí jiní,“ uzavřel spolu s pozdravy do Vatikánu synodní senior ČCE Pavel Smetana.¹⁰⁹

4.3 Dopis prezidentu České republiky Václavu Havlovi

Synodní senior Pavel Smetana upozorňoval ve své korespondenci s Pražským hradem prezidenta Havla, který pozval papeže Jana Pavla II. na oficiální návštěvu České republiky v květnu 1995, svoje znepokojení nad kanonizací Jana Sarkandra. V prohlášení bylo zmíněno: *„Nejspíš jste nebyl informován o tom, že od chvíle, kdy byl zveřejněn záměr olomouckého arcibiskupa ThDr. Františka Vaňáka, vyjádřili představitelé některých evangelických církví vážné výhrady vůči kanonizaci Jana Sarkandra. Pro české a moravské evangelíky je Jan Sarkander představitelem násilné rekatolizace, jak dokládají historické prameny, mezi jinými Kronika holešovská z let 1615–1645. Smutné informace o formách rekatolizace v této oblasti podává v Historii protivenství svědek nad jiné důležitý, Jan Amos Komenský, který se narodil a žil v nejbližším sousedství Holešova.“*¹¹⁰

Synodní senior vyjádřil politování nad plánovaným setkáním papeže se zástupci Ekumenické rady církví. Předpokládal, že setkání poslouží ke smíření a celonárodnímu usmíření. Za okolností, které nastaly, nebylo možné, aby se setkání evangelické církve zúčastnily. Vyjádřil pochopení a zároveň velkou bolest, že svoje rozhodnutí o návštěvě papeže již nemohl prezident odvolat.¹¹¹

---

¹⁰⁹ Pavel SMETANA, *Dopis Janu Pavlu II. ze dne 28. února 1992*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, karton 66. Otázka argumentace nekatolíků k svatořečení Sarkandra i vztahy českého ekumenismu srov. Robert SVATONĚ, *Duchovní cesty českého ekumenismu*, Refugium, Olomouc 2014, s. 241–245.

¹¹⁰ Pavel SMETANA, *Dopis prezidentu Václavu Havlovi ze dne 17. března 1994*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P2, šanon 30.

¹¹¹ Srov. Pavel SMETANA, *Dopis prezidentu Václavu Havlovi ze dne 17. března 1994*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P2, šanon 30. Viz též František RADKOVSKÝ, *Ekumenismus v současné situaci naší země*. In: František RADKOVSKÝ, Vojtěch TKADLČÍK a kol., *Prohloubení ducha ekumenismu v církvi dnešní doby*, Nakl. Lípa Vizovice, 1992, s. 16–19.

K dopisu je nutno zmínit, že Pavel Smetana hovořil v dopise prezidentu Havlovi o Janu Sarkandrovi jako o představiteli násilné rekatolizace s odkazem na *Kroniku holešovskou 1615–1645*. Kronika však jasné stanovisko k této otázce nepředložila. Nalezeme zde popis politických událostí před začátkem třicetileté války či praktiky násilné rekatolizace, které vrhají špatné světlo na Katolickou církev. Avšak přímý důkaz Sarkandrova násilí v jakékoli podobě zde nenalezneme. Zajímavostí byla zmínka o mlčení pisatele kroniky v souvislosti s koncem Sarkandrova života nebo zápis inspekce, která prováděla kontrolu za působení kněze Víta Šamlia, jenž působil v Holešově v letech 1641–1645. Tomuto knězi, který se zabýval více toulkami po městě než vyučováním a Písmem svatým a který na faře nebyl k zastížení, inspekce důrazně vytýkala nesrovnalosti ve farních dokumentech i v placení desátků, velký nepořádek ve farním kostele či ne zcela řádné vykonávání Božích služeb a doporučila mu, aby sjednal pořádek jak ve farních, tak kostelních záležitostech, jako býval za dob Jana Sarkandra.¹¹²

4.4 Korespondence Giovannioho Copsy a Pavla Smetany se zřetelem na setkání s papežem 20. května 1995

Další korespondence Českobratrské církve evangelické k otázce kanonizace Jana Sarkandra byl dopis apoštolského nuncia Mons. Giovannioho Copsy a kardinála Miloslava Vlka. Pozvánka se týkala krátkého, neformálního setkání papeže s představiteli křesťanských církví a náboženských společností dne 20. května 1995 od 15:30 do 16:00 v sídle Apoštolské nunciatury v Praze. Na přání papeže Jana Pavla II. se mělo setkání uskutečnit v srdečné, rodinné atmosféře, výměně pozdravů a přání mezi všemi přítomnými.¹¹³

V reakci dopisu G. Copsy na výše uvedenou pozvánku Pavel Smetana uvedl: *„Jak víte, jsem představitelem českých evangeliků, kteří jsou přímým pokračováním českých reformačních otců a matek krutým násilím donucovaných k návratu do římsko-katolické církve nebo vyhnaných z vlasti. V situaci, kdy papež přijíždí do této země, aby slavnostně kanonizoval Jana Sarkandra, který násilnou rekatolizaci sám prováděl*

---

¹¹² Srov. Vlasta FIALOVÁ, *Kronika holešovská 1615–1645*, Vydal MNV a Okresní archiv v Holešově 1967, s. 28 a 39.

¹¹³ Srov. Giovanni COPPA, *Dopis Pavlu Smetanovi ze dne 20. března 1995*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, karton 66.

a za ni nese i osobní díl odpovědnosti, nemohu Vaše pozvání přijmout,“¹¹⁴ uzavřel Pavel Smetana svůj dopis, ze kterého nebyla patrná přílišná vstřícnost ani zohlednění kontextu doby.

4.5 Vyjádření papeže Jana Pavla II. k dopisu Pavla Smetany a následná odpověď Pavla Smetany

Papež Jan Pavel II s velkou starostlivostí a omluvou velkého časového prodlení odpověděl Pavlu Smetanovi na dopis ze dne 28. února 1992. Zprávu osobně doručil Pavlu Smetanovi kardinál Edward Idris Cassidy. Papež ve svém listě ujišťoval o své bratské podpoře evangelické církve v České republice. Vyjádřil se s pochopením nad událostmi náboženských válek 17. století u nás i v jiných zemích, které navštívil. Byl si vědom velké bolesti a utrpení na obou stranách, které zůstaly mezi katolíky a protestanty stále živé. Apeloval, aby křivdy a nespravedlnosti minulosti nepoznamenávaly současné vztahy.¹¹⁵

Jako argument Sarkandrový kanonizace Svatý otec v tomto mimořádném dopise uvedl: „*Nastal čas pro církev, aby vyjádřila hlubokou lítost nad slabostí tak mnohých svých synů a dcer, kteří poskvrnili její tvář a znemožnili jí zrcadlit obraz ukřižovaného Pána, nejvyššího svědka trpělivé lásky a pokorné něžnosti (Tertio millennio adveniente, 35). V tomto duchu kanonizace Jana Sarkandra nechce žádným způsobem ospravedlňovat či schvalovat minulé násilí, nýbrž pouze uznat osobní zásluhy tohoto moravského syna: a v pravdě, on zde byl vždy velmi milován a uctíván katolickým duchovenstvem i laiky, kteří v něm nepochybně nevidí oběť náboženské nenávisti a nezamýšlejí jítřit rány, které čas měl zacelit, nýbrž pokorný a statečný příklad upřímné lásky ke Kristu, odevzdané duše, věrnosti k pastýřské službě a zvláště ke zpovědní svátosti včetně závazku, který přináší.*“

---

¹¹⁴ Pavel SMETANA, *Dopis G. Coppovi ze dne 28. dubna 1995*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, karton 66. S odmítavou reakcí v záležitosti svatořečení Sarkandra se na Jana Pavla II. obrátil i Pavel Kalus předseda Spolku evangelických kazatelů. V dopise upozornil na Sarkandra jako agresivního člověka podezřelého z vlastizrady, který se stal mj. symbolem násilného pokatoličování doby pobělohorské. Tato poznámka je však z historického pohledu nevěrohodná. Sarkander v době bitvy na Bílé hoře byl již po smrti. Srov. Pavel KERŮVSKÝ, *Evangelíci o Janu Sarkandroví*, s. 8–9.

¹¹⁵ Srov. JAN PAVEL II., *Dopis Pavlu Smetanovi ze dne 2. května 1995*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, karton 66.

Jan Pavel II. zakončil dopis přáním, aby jeho návštěva v naší zemi přispěla k podpoře ducha ekumenismu v duchu učení II. vatikánského koncilu. Z tohoto důvodu požádal kardinála Edwarda Idrise Cassidyho, prezidenta pontifikální rady pro podporu křesťanské jednoty, aby Pavlu Smetanovi předal zmíněnou korespondenci. K této události bychom si dovoluji podotknout, že zmíněný kardinál Cassidy byl papežem do České republiky vyslán pouze za účelem předání korespondence Pavlu Smetanovi.¹¹⁶

Reakcí Pavla Smetany na papežův dopis byl však zamítavý postoj k vzájemnému setkání. Smetana argumentoval papeži velkým utrpením a pronásledováním protestantských bratří a sester od římskokatolické církve, opět popisoval konkrétní útlak, politické zápasy, necitlivé jednání, likvidaci evangelických sborů i obsazování evangelických far katolickými kněžími. V závěru dopisu Pavel Smetana odmítl setkání se Svatým otcem v Praze, ujistil ho však svojí úctou k němu i jeho pastorační činnosti.¹¹⁷

---

¹¹⁶ JAN PAVEL II., *Dopis Pavlu Smetanovi ze dne 2. května 1995.*

¹¹⁷ Srov. Pavel SMETANA, *Dopis Janu Pavlu II ze dne 18. května 1995*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, karton 66.

5. Co psal tisk o přípravách a samotné kanonizaci

Většina zpráv z tisku, se objevovala až bezprostředně před samotnou kanonizací. Několik zpráv z tisku bylo zmíněno v předešlých kapitolách z důvodů reakcí dalších osob na uvedené články. Následující kapitola předkládá vybrané články v tisku jak na straně katolické a protestantské, tak i pohledy redaktorů periodik u nás i v zahraničí.

5.1 Ohlasy v katolickém tisku

V rozhovoru profesor Petr Piřha k historickým reáliím Sarkandrova života, uvedl, že nejsme schopni pochopit motivace a jednání, které konají naši současníci, natož abychom pochopili dobu před 400 lety, ve které Sarkander žil. Může se stát, že historikové ještě objeví další prameny ze života Sarkandra, historický pohled na něho je však ustálený. Piřha dále poukázal na zajímavou a inspirující postavu, kterou můžeme v Sarkandrovi vidět. Jako by Bůh chtěl ukázat nejen to, že ho zajímá každý člověk, ale i připomenout naši osobní odpovědnost.¹¹⁸

Program návštěvy Svatého otce v Olomouci nastínil arcibiskup Jan Graubner. V rozhovoru pro *Katolický týdeník* uvedl, že papežova návštěva bude zahájena v sobotu 20. května 1995 v Praze, kde se setká s kardinálem Miloslavem Vlkem a papežským nunciem Giovannim Coppou. Následné setkání bylo naplánováno s představiteli nekatolických církví a s prezidentem Václavem Havlem. Večer měl Svatý otec odletět vrtulníkem do Olomouce. Hlavním programem papeže bude mše sv. na letišti v Olomouci-Neředíně v neděli 21. května 1995 v 9:30. Při mši sv. prohlásí za svaté Jana Sarkandra a pravděpodobně i Zdislavu z Lemberka (o její kanonizaci nebylo v době rozhovoru rozhodnuto). Nedělní odpoledne bude patřit setkání s mládeží na Svatém Kopečku. V pondělí odletí na krátkou návštěvu do polského Skočova a poté do Ostravy, kde se s ním rozloučí premiér Václav Klaus. Tím bude návštěva papeže ukončena. Arcibiskup Graubner také poznamenal, že se neuvažuje, že by papež navštívil kapli Jana Sarkandra v Olomouci. Není v zájmu katolické církve, aby úcta k Sarkandrovi vyvolala negativní

---

¹¹⁸ Srov. Petr PIŘHA, *Vnímejme, co nám Bůh klade před oči*. In: *Katolický týdeník* ze dne 12. března 1995, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P2, šanon 29.

odezvu protestantů. Historii je nutné přijmout takovou, jaká byla, uvedl na závěr rozhovoru Jan Graubner.¹¹⁹

Rozhovor otištěný v *Katolickém týdeníku* se světícím biskupem olomouckým Josefem Hrdličkou se dotkl samotné slavnostní kanonizace v Olomouci-Neředíně, včetně programu papeže i praktických rad. Biskup Hrdlička zmínil význam svatých pro církvev, připomněl české i moravské svaté. Jan Sarkander bude prvním kanonizovaným z olomoucké arcidiecéze spolu s bl. Zdislavou z Křižanova v brněnské diecézi. Zmínil Sarkandrovu rodinné poměry i úctu k němu na straně moravské i polské. Na otázku, zda nemá vliv na kanonizaci i to, že papež je Polák, stejně jako byl původem Sarkander, připomněl biskup Hrdlička mnohasetletou úctu k Sarkandrovi, proces blahorečení, který byl záležitostí našich předků, a zmínil i to, že papež Jan Pavel II. pochází z Wadowic, což je cca 40 km od Skočova, a proto je mu tento světec blízký. Ostatky Sarkandra jsou uloženy v relikviáři katedrály sv. Václava v Olomouci, dále v kostele sv. Michala v Olomouci, v Holešově a na dalších místech. Na otázku postoje nekatolických církví uvedl, že jejich postoj ke kanonizaci je odmítavý. Přáním bylo, aby se kanonizace nesla v duchu smíření a sblížení s evangelíky, ne v neustálém hledání historických rozporů a křivd z minulosti. Vyzdvihl Sarkandrovu svobodu svědomí a nezlomnost při krutém mučení.¹²⁰

Vraťme se ke zmíněnému zázraku, popsanému v podkapitole 3.5, který byl nutný pro kanonizaci. MUDr. Tadeusz Jarosz, primář těšínské I. chirurgické kliniky, dával na záchranu Karla Píchy maximálně deset procent naděje na přežití, jak popsal v rozhovoru pro polský katolický týdeník *Gość niedzielny*. Přiznal, že oněch deset procent uvedl, aby neztratil motivaci pro další léčení. Ve skutečnosti byl k jakékoli naději skeptický. Se zkušenostmi lékaře věděl, že nemocný do 48 hodin zemře. Zmínil se před věřícími, že by jim jejich duchovního správce mohl zachránit jedině zázrak. Věřící ze skočovské farnosti se začali modlit k jejich rodáku Janu Sarkandrovi, kterého považovali za „speciálního ochránce farnosti“.¹²¹

---

¹¹⁹ Srov. Josef PALA, *Olomoucký arcibiskup o návštěvě Svatého otce*. In: Katolický týdeník ze dne 26. března 1995, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, šanon 65.

¹²⁰ Srov. Josef HRDLIČKA, *Ruka podaná ke smíru*. In: Katolický týdeník, květen 1995, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, šanon 65.

¹²¹ Srov. autor „jis“, *Kámen, který chyběl do mozaiky*. In: Katolický týdeník ze dne 14. května 1995, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, šanon 65.

Zdravotní stav faráře Karla Píchy se však stále zhoršoval. Dostal navíc zápal plic. Desátý den se však situace změnila. Pacient začal chodit, za několik dnů opadla horečka. Za šest týdnů byl kněz propuštěn z nemocnice a ihned se vrátil k duchovní službě. Podle svědectví lékaře, pokud pacient přežil tak těžkou operaci, musel podstoupit alespoň šestiměsíční rekonvalescenci. Naděje na vyléčení z nekrózy byla u mladších a silných jedinců zhruba dvacet procent, což ale rozhodně nebyl případ skočovského faráře. Tímto došlo k řádně doloženému zázračnému jevu, který byl zapotřebí ke kanonizaci Jana Sarkandra. Byl potvrzen i skupinou předních italských lékařů, kteří jako nezávislí odborní konzultanti zkoumali zdravotní dokumentaci a jednoznačně potvrdili prohlášení o mimořádném vyléčení.¹²²

Lékař Tadeusz Jarosz na otázku, zda účast na kanonizačních procesech ovlivnila jeho pohled na Sarkandra, uvedl: „*Přestal pro mne být anonymní postavou ze vzdálené minulosti. Když jsem poznal cestu jeho života i to, jak důsledně bránil víru, druhého člověka, zpovědní tajemství, přesvědčil jsem se, že to byl výjimečný člověk o nezníitelné síle. Myslím, že jako chirurg tu velkou sílu, kterou Sarkander projevil během mučení, chápu ještě výrazněji.*“¹²³

Vztahy, které panovaly mezi katolíky a protestanty ve Skočově, byly dobré a evangelíci se velmi těšili, že papež Jan Pavel II. přijede na krátkou návštěvu Skočova, uvedl ordinář bielsko-żywiecké katolické diecéze biskup Tadeusz Rakoczy a k reakcím českých a moravských evangelíků na svatořečení řekl: „*Myslím, že my zde kanonizaci prožijeme jinak. Dnes po téměř čtyřech stech letech od smrti blahoslaveného už není doba na hledání viníků. Je třeba se zamyslet, co z umučení Jana Sarkandra vyplývá pro dnešek. Dnes už nejde o to zjišťovat, kdo tehdy měl pravdu, ale vyvodit poučení, jež z mučednické smrti plyne. Pro naši dobu je to varování, abychom nepostupovali jako naši předkové a nevstupovali do slepých uliček vedoucích k nenávisti,*“ řekl v rozhovoru polský biskup a dodal: „*Od představeného evangelické církve augsburského vyznání biskupa Pavla Anweilera jsem obdržel dopis, v němž evangelíci z polského Těšínska vyjadřují radost z návštěvy Jana Pavla II. ve Skočově a zvou ho k setkání. K tomu dojde ve skočovském evangelickém kostele Svaté Trojice, nacházejícím se poblíž vrchu Kaplicówka, kde bude papež o něco později sloužit mši. Dodejme, že papeže osobně*

---

¹²² Srov. autor „jis“, *Kámen, který chyběl do mozaiky*. In: Katolický týdeník ze dne 14. května 1995, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, šanon 65.

¹²³ Autor „jis“, *Kámen, který chyběl do mozaiky*. In: Katolický týdeník ze dne 14. května 1995, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, šanon 65.

*přivítá biskup Anweiler. Na území bielsko-żywiecké diecéze, zejména kolem polského Těšina, žije více než 40.000 protestantů.*¹²⁴ Z území zmíněné diecéze pochází rod Wojtylů, proto měla návštěva Jana Pavla II. i osobní rozměr. Jeho otec se narodil v Bialé a papežův bratr tam pracoval jako lékař a později tam i zemřel. Toto místo bylo také poslední pastorační návštěvou kardinála Wojtyly před konkláve v Římě. Biskup Rakoczy ještě podal svědectví o tom, že jako pracovník Státního sekretariátu ve Vatikánu byl osobně přítomen rozhovoru, kdy Jan Pavel II. slíbil arcibiskupu Františku Vaňákovi, že kanonizaci Jana Sarkandra provede *na „území Čech“*. Předpoklad byl, že Svatý otec měl na mysli Moravu.¹²⁵

5.2 Reakce z evangelických periodik

Co s Janem Sarkandrem? uvažoval Miloš Hübner v článku časopisu *Český bratr*. Nebýt toho, že Sarkander zemřel mučednickou smrtí, jak ji označují katolíci, byl by jedním z mnoha stovek řadových bojovníků reformace tehdejšího propletení politiky a náboženství. Historické prameny z katolické strany byly velmi chudé a byly spíše legendou, která se o něm tradovala. Nejisté byly Sarkandrova svatba s evangeličkou, koupě domu v Brně či vinohrad v Kloboukách. Co tedy se Sarkandrem dělat? Jeho svatořečení je nešťastnou událostí pro všechny, komu záleželo na bratrských vztazích s nekatolíky. Katolíci opakovaně a nevděčně ukazovali evangelíkům tragédii v historických událostech dějin národa. Vyzval evangelické křesťany, aby se vyvarovali libovůli výkladu Písma, a vyzval k následování Krista. Hledání jednoty s katolíky bylo a bude vždy cestou nevděčnou a úzkou. Hübner dále zmínil: *„Do budoucnosti vidím dva důvody ekumenických vztahů s katolíky, které nezávisí na tom, kdo je právě svatořečen a zda se momentálně nacházíme v roce Písma svatého nebo v roce mariánském. Prvním důvodem je společenství křtu svatého. Druhým důvodem je skutečnost, že reformace vznikla jako vnitrocírkevní rozhovor uvnitř římskokatolické církve. V násilném přerušení tohoto rozhovoru náboženskými válkami, kdy se postupně ztratila touha obnovit celou církev, vidím jeden z důvodů krize protestantismu, jeho duchovní bezmocnosti*

---

¹²⁴ Autor „jis“, *Polští evangelíci se těší na papeže*. In: Katolický týdeník ze dne 14. května 1995, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, šanon 65. Vřelé přijetí papeže i radost polských evangelických věřících zmínil i Karel Kavička v nejnovější publikaci o Sarkandrovi věnované k 400 letům mučednické smrti světce. Srov. Karel KAVIČKA, *Svatý Jan Sarkander*, s. 299–307.

¹²⁵ Srov. autor „jis“, *Polští evangelíci se těší na papeže*. In: Katolický týdeník ze dne 14. května 1995, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, šanon 65.

a dalšího tříštění. Nedejme se tím, co nás provokuje a s čím vnitřně nesouhlasíme, přivést k ukvapenému závěru, že si bez vážných následků stačíme sami.“¹²⁶

K výše zmíněnému příspěvku Miloše Hübnera doplnil svoji *Poznámku* Zdeněk Susa. Podotkl již vícekrát opakovanou tezi, že je záležitostí katolické církve, koho prohlásí za svatého. Pokud je to člověk příkladný i pro evangelíky, tím lépe. Což se ale o Sarkandrovi říci nedá, jak Susa uvedl. Katolická církev trvá na Sarkandrovi a nemůže najít někoho lepšího, kdo by byl vzorem i pro evangelíky. Sarkander je však kontroverzní postavou českých dějin a symbolem násilné rekatolizace. Katolická církev však na adresu Sarkandra tvrdí, že svoji statečnou smrtí překryl velké množství hříchů a dřívějších chyb. Susa uvedl: „*Mučedníky nelze sčítat a zvažovat, která ze svářících se stran trpěla víc. Mučedníky také nelze donekonečna vyčítat těm druhým. Na místě je pouze pokání za činy té strany, jejímiž dědici se cítíme být.*“¹²⁷

V evangelickém periodiku *Kostnické jiskry* uvedl Pavel Filipi, který se řadil k radikálnějšímu křídlu reformace vyznávajícímu svobodu svědomí nad všechno ostatní, že rekatolizační snahy Jana Sarkandra nelze stavět na tehdejší hesle *cuius regio, eius religio* – znamenalo, že ten, kdo v kraji vládne, rozhoduje i o náboženské příslušnosti. Tato zásada nebyla zdrojem neshody mezi katolíky a protestanty, tvrdil Filipi. Neštěstím sice bylo, že v 17. století existovala dvojí víra, ale nelze z tohoto vinit onu zásadu. Měla naopak zabránit různým náboženským problémům, násilnostem a válkám. Spíše měla být záchrannou brzdou konfesijních sporů zejména násilné rekatolizace.¹²⁸

Příspěvek *Pozdvížení v církvi* pana Hajskeho parafrázoval událost z Písma svatého Pobouření v Efezu (Sk 19,23-40), jinými slovy Pobouření v Olomouci. Některá slova z Písma sv. nahradil jinými, např. Jan Sarkander, Olomouc, Jan Pavel II., nechyběly výrazy jako skandál, ztráta vážnosti, zmatek v církvi, katolíci přilévají olej do ohně či evangelíci křičeli: „*tohle je konec ekumeny!*“¹²⁹

---

¹²⁶ Srov. Miloš HÜBNER, *Co s Janem Sarkandrem?* In: Evangelický časopis Český bratr, 13/1992, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, šanon 65. Dále viz Depozitář A3, regál P2, šanon 30, označení: V. D/kano-1.

¹²⁷ Zdeněk SUSA, *Poznámka*. In: Evangelický časopis Český bratr, 13/1992, s. 197, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, šanon 65.

¹²⁸ Srov. Pavel FILIPI, *Cuius regio, eius religio*. In: Kostnické jiskry 6/95, s. 2, 8. února 1995, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, šanon 65.

¹²⁹ Srov. V. HAJSKÝ, *Pozdvížení v církvi*. In: Kostnické jiskry 19/95 ze dne 24. května 1995, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, šanon 65.

Kontroverzní parafrázi perikopy Písma svatého dále Hajský, s odkazem na nejmenovaný evangelický týdeník, komentoval: „*Bratři a sestry, kterýpak evangelík by nevěděl, že naše církev je strážcem odkazu české reformace. My přece žádné svaté nemáme ani neuznáváme. Protože o tom nemůže být pochyb, musíte zachovat klid a nedělat nic ukvapeného. Obviňujete katolíky, ale oni se nedopustili ani svatokrádeže, ani netupili naši reformaci. Či se snad domníváte, že místo Jana Sarkandra měl být svatořečen Mistr Jan Hus nebo Jan Amos Komenský? A žádáte-li ještě něco jiného, může se to vyřídit v klidu.*“¹³⁰

5.3 Články v ostatním tisku

V periodiku *Naše Opavsko* byl zveřejněn článek anonymního autora pod značkou „G“ s názvem *V případě Sarkander nepochopení nebo provokace?* Na začátku autor zmiňoval Komenského, a to jako člověka, který nesl tíhu zápasů a zklamání, byl představitelem pokroku a Jednoty bratrské. Oproti němu Sarkander byl líčen jako vlastizrádce, neboť se aktivně účastnil spiknutí s polskými lisovčíky, jako kněz, který kam přišel, tam ničil protestantské sbory, např. v Opavě, spolu se svým bratrem Mikulášem, který „*byl též členem jezuitského řádu*“. Jan byl chamtivý po penězích (v součinnosti s desátkou), ochránil Holešov od plenění, neboť byl spojen s polskými kozáky. Zatímco Komenský budoval a přispíval k toleranci, Sarkander vytvářel totalitní režim. Autor na závěr pokládá otázku: Je Sarkandrovo svatořečení nepochopení, nebo provokace?¹³¹

---

¹³⁰ V. HAJSKÝ, *Pozdvižení v církvi*.

¹³¹ Srov. Autor neuveden, *V případě Sarkander nepochopení nebo provokace?* In: *Naše Opavsko*, roč. 3, č. 10, 6. března 1992, s. 6, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, šanon 65. Na uvedené postojе Jana Sarkandra (JS) reagoval Vojtěch Tkadlčík. Uvedl, že článek vyzněl spíše jako provokace než pochopení. Připomněl, že zesnulý arcibiskup Vaňák se v roce 1990 obrátil na komisi pro ekumenismus při ČCE a informoval o chystané kanonizaci s ujištěním, že nešlo o nepřátelský akt či provokaci. Tyto skutečnosti byly zmíněny v podkapitole 3.1. Některé skutečnosti z článku uvedl na pravou míru. Argumentoval tím, že bratr JS Mikuláš nebyl členem jezuitského řádu, nýbrž jejich strýc Martin Ignác Sarkander. Nebylo též správné tvrzení, že by se JS aktivně účastnil výpravy polských kozáků. Není žádný důkaz, že by JS s lisovčíky jednal a organizoval tažení na Moravu. Lisovčíkům nešel naproti JS, ale Samuel Tuček, kaplan s křížem, nikoli s monstrancí. Informace byla zdokumentována v Našem Valašsku č. 8, r. 1943, s. 73–77, Bohumírem Indrou a dosvědčil ji i list Judity Pražákové, vdovy po trubači Pražákovy, který spolu s kaplanem Tučkem vedl procesí proti kozákům. Zpráva byla nalezena ve fondu bývalého Lobkovického roudnického archivu v Pátku nad Ohří. Potvrdila ji i Ludmila Plecháčková, avšak proti JS zaujatá. Nařčení JS v článku byla nepodložená: Kdyby byl JS smluven s kozáky, Lobkovic by poslal jeho, a ne kaplana Tučka s trubačem Pražákem. Srov. též František ŠIGUT, *Obrana blahoslaveného Jana Sarkandra*, s. 50–58. Srov. Pavel KEŘOVSKÝ, *Evangelíci o Janu Sarkandrově*, s. 14–17.

Další skutečnosti, na kterou poukázal Tkadlčík, bylo vymáhání desátků. JS podával stížnosti na

Jednou z reakcí na výše uvedený článek v *Našem Opavsku* 10/92 pod názvem „*V případě Sarkander nepochopení nebo provokace*“ byla úvaha prof. P. Jindřicha Stuchlíka: „*Ptám se velmi zarmoucen: Není v tom našem národě nesnášenlivosti, hádek, sporů, a dokonce i nenávisti a podezřívání v oblasti politické, ekonomické i ve společenských vzájemných vztazích ještě málo, že je chceme snad vnést i do oblasti náboženské? Kam to zase spějeme?! Dodávám jen tolik, že Vatikán má dostatek kvalifikovaných vědců a je ve svém počínání a rozhodování velmi objektivní. I v případě Sarkander. Papež Jan Pavel II. nikdy ani slůvko neřekl proti jiným náboženstvím. Naopak všude hlásá porozumění a mír. Sám Gorbačov o něm řekl, že je jedním z těch, kteří se nejvíce zasloužili o mír ve světě.*“¹³²

Poměrně pozoruhodné bylo otištění obsáhlého článku v *Hanáckých novinách* s tematikou mučednictví Sarkandra v české duchovní lyrice. V období, kdy se v tisku vyskytovaly hojné názory PRO a PROTI svatořečení, byla tato zpráva pohledem z jiného úhlu. V historii inspiroval Sarkander jak výtvarné, tak slovesné umělce. Článek byl zaměřen na utváření legendy o světci během barokního období. K dispozici byly drobné zprávy. Nejvíce autentickou zprávou bylo svědectví rychtáře Jana Scintilly, očitého svědka tortury, který zprávu sepsal pro kardinála Dietrichsteina. Dalším svědectvím byla již z r. 1620 relace čítající 46 listů publikovaná v Paříži, nebo obsáhlá biografie z Litoměřic z roku 1725 *Phoenix Moravicus*. Nejstarší doloženou homilii Jana Sarkandra vydal v Krakově 1629 Fabian Birkowski. Již zmíněný duchovní a barokní lyrik, katolický kněz Bohumír Hynek Bilovský narozený r. 1659 v Hlučíně, byl především hagiografik a homiletik. Sestavoval obsáhlé a cenné soubory česko-latinských kázání v letech 1720–1724. Sarkandroví věnoval Bilovský báseň *Stella nova* uveřejněnou v Olomouci r. 1703, kterou převedl do češtiny pod názvem *Ecclesiasticus cherub* –

---

poddané, kteří desátky neplatili. Tehdy běžná praxe s desátky, na níž měl právo, a kterou používali i luterští faráři. Byla věcí svědomí, aby nepoškodil své nástupce v duchovní službě. Služba JS v Opavě s jeho bratrem byla velmi krátká. JS jako řadový kněz nemohl ovlivnit politickou situaci. Byla mu připisována likvidace protestantského faráře Jana Vítů z holešovské fary, ale JS byl ustanoven holešovským farářem až o 7 měsíců později. Na odchod předešlého faráře neměl vliv. Autor článku v *Našem Opavsku* vyzdvihl toleranci Komenského, zatímco JS vytvářel totalitní režim. Obě osobnosti žili v téže době, oba byli poznamenáni dobou plnou nesmiřitelných bojů. Nemůžeme hodnotit tehdejší situaci dnešním hlediskem. Dnes je nám jasné, co tehdy jasné nebylo. Nechme na posouzení vědy, aby zhodnotila kladné a záporné stránky oné doby. Srov. Vojtěch TKADLČÍK, *Nikoli provokace, ale pochopení*. In: *Naše Opavsko* 10/92, strojopisná studie uložená v Archivu Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, šanon 65.

¹³² Jindřich STUHLÍK, k článku *V případě Sarkander nepochopení nebo provokace*. In: *Naše Opavsko* 14/92, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, šanon 65.

Církevní cherubín. Báseň inspirovala i další umělce, kteří ji ve svých dílech hojně citovali.¹³³

Bezprostředně po kanonizaci vyšlo v deníku *Práce* zamyšlení Libuše Frantové o vztazích katolické církve a evangelických církví. Uvedla, že ekumenického setkání s papežem v Praze se nezúčastnili zástupci některých evangelických církví. Kladně však hodnotila, že papež „*prosil za odpuštění minulých křivd spáchaných na nekatolících a odpustil všechno zlé, co vytrpěly zase děti katolické církve*“. Frantová na závěr připustila, že napětí kolem kanonizace nemůže ohrozit vzájemně se rozvíjející vztahy mezi církvemi i přes velké spory v období příprav kanonizace.¹³⁴

V rozhovoru pro noviny *Puls* arcibiskup Graubner kladně zhodnotil celý průběh návštěvy Svatého otce, zejména setkání mládeže na Svatém Kopečku, o kterém sám papež řekl, že „*na něj do smrti nezapomene*“.¹³⁵ Na otázky redaktorky ohledně rozhořčení protestantů s kanonizací uvedl: „*Sdělovací prostředky dělají velikou službu v šíření informací. Nemohou však postihnout celou skutečnost. Hlasy těch skromných a tichých se tam nedostanou. Ne všichni protestanti jsou proti Sarkandrovi. Já jsem už vícekrát řekl, že problémem není Jan Sarkander, ale pohled na 17. století. Doufám, že až dozní různé afekty, dojde k hlubší spolupráci na společném napsání dějin ožehavých období naší země*.“ Dále zmínil papežova slova o odpuštění, a k návštěvě Polska mj. dodal: „*Ve Skočově, kde se každoročně koná velká sarkandrovska pout', byla slavná bohoslužba k počtě nového světce. Sv. otec se také setkal s protestanty v evangelickém kostele, kde byla hezká atmosféra, a sám jsem viděl řadu evangelických věřících, kteří se slzami dojetí prosili papeže o požehnání*.“¹³⁶

---

¹³³ Srov. *Martyrium Jana Sarkandera v české duchovní lyrice*. In: Hanácké noviny ze dne 6. května 1995, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, šanon 65. Srov. Bohumír Hynek BILOVSKÝ, *Církevní cherubín*.

¹³⁴ Srov. Libuše FRANTOVÁ, *Vztahy mezi křesťanskými církvemi Sarkander nenaruší*. In: *Práce* ze dne 23. května 1995, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, šanon 65.

¹³⁵ Předseda Matice svatokopecké Ladislav Šnevajs k návštěvě Jana Pavla II. v článku uvedl poznámku o okamžicích, které byly navždy zapsány v srdcích účastníků setkání papeže s mládeží. Všichni, kdo se před 25 lety setkání zúčastnili, ho budou mít vždy v paměti. Na Svatém Kopečku by rádi pořídili sochu Jana Pavla II. jako připomínku jeho návštěvy na tomto poutním místě. Srov. Jiří GRAČKA, *Na Svatém Kopečku si připomenou papežskou návštěvu*. In: *Katolický týdeník* č. 11, Praha 2020, s. 5.

¹³⁶ Hana HULÍKOVÁ, *Setkání s mládeží bylo vrcholem*, *Puls* noviny občanů Olomoucka, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, karton 66.

6. Ohlédnutí po 25 letech od kanonizace

Rok 2020 byl ve znamení oslav 400. výročí od jeho mučednické smrti, 160. výročí Sarkandrový beatifikace a 25. výročí kanonizace v Olomouci. K těmto výročím připravilo olomoucké arcibiskupství oslavy vztahující se ke světcí. Z důvodu celosvětové pandemie koronaviru však nemohly být některé připravené programy s účastí veřejnosti.¹³⁷

---

¹³⁷ K trojímu výročí Sarkandra osobně vyrazil minci ve vsetínské mincovně arcibiskup Jan Graubner. Mince byla vyrobena v limitované edici a bude sloužit k reprezentativnímu účelu arcibiskupství. Srov. Pavel LANGER, *Stříbrná medaile s motivem sv. Jana Sarkandra*. In: *Katolický týdeník* č. 35, s. 1. Další programy, které se konaly k výročí Jana Sarkandra, uvádíme na internetových odkazech zde: <https://www.ado.cz/2009/12/14/osudy-farare-nova-kniha-o-sv-janu-sarkanderovi/>
<https://www.ado.cz/2020/01/01/jubilejni-rok-sv-jana-sarkandra/>
<https://www.ado.cz/2020/01/06/do-jubilejniho-roku-vstupuje-misto-sarkandrova-umuceni-v-novote/>
<https://www.ado.cz/2020/01/08/sarkandrovo-jubileum-zahaji-beneficni-koncert-v-arcibiskupskem-palaci/>
<https://www.ado.cz/2020/02/07/v-holesove-otevrou-pametni-sin-sv-jana-sarkandra-sveho-byvaleho-farare-si-pripomenou-take-koncerty-a-bohosluzbami/>
<https://www.ado.cz/2020/02/24/pri-slavnostnim-veceru-v-arcibiskupskem-palaci-se-predstavi-nova-kniha-o-sv-janu-sarkandrovi/>
<https://www.ado.cz/2020/03/17/v-den-sarkandrova-vyroci-prosil-arcibiskup-graubner-za-zastaveni-epidemie/>
<https://www.ado.cz/2020/03/18/jana-sarkandra-pripominaji-take-verejnopravni-media/>
<https://www.ado.cz/2020/04/27/majove/>
<https://www.ado.cz/2010/05/09/arcibiskup-jan-graubner-predal-pri-diecezni-pouti-k-sv-janu-sarkanderovi-oceneni-knezim/>
<https://www.ado.cz/2020/05/13/na-pamatnych-mistech-olomouce-budou-lide-prosit-za-bezpeci-a-ochranu/>
<https://www.ado.cz/2021/05/17/koncert-k-pocte-sv-jana-sarkandra-z-holesovskeho-zamku-odvysila-tv-noe/>
<https://www.ado.cz/2021/05/28/vystavka-ceske-nebe-aneb-jak-si-soucasny-mlady-clovek-predstavuje-svate/>
<https://www.ado.cz/2020/05/28/o-noci-kostelu-se-v-arcidiecezi-otevre-pres-120-objektu-mezi-nimi-i-arcibiskupsky-palac-nebo-hradni-kaple/>
<https://www.ado.cz/2020/06/12/rubin-moravy-prezentace-k-letosnimu-vyroci-shrnuje-zivot-sv-jana-sarkandra/>
<https://www.ado.cz/2021/08/02/prednaska-sv-jan-sarkander-knez-a-mucednik/>
<https://www.ado.cz/2020/08/18/k-oslave-sarkandrovskoho-jubilea-bude-vydana-pametni-medaille/>
<https://www.ado.cz/2020/08/21/k-oslave-sarkandrovskoho-jubilea-vznikla-pametni-medaille-jeji-razbu-ve-vsetine-provedl-arcibiskup-graubner/>
<https://www.ado.cz/2020/08/31/k-sarkandrovu-vyroci-pripravilo-arcibiskupstvi-program-pro-skolaky/>
<https://www.ado.cz/2020/09/14/drzme-se-pravdy-a-nedesme-se-vyzval-kardinal-duka-pri-oslavach-sarkandrova-jubilea/>
<https://www.ado.cz/2020/10/12/na-zaver-sarkandrovskoho-jubilea-byl-v-holesove-odhalen-pamatnik-smireni/>
<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1185264473-poutni-mista/308298380210012-olomouc/>

Jubilejní rok sv. Jana Sarkandra zahájil benefiční koncert v Arcibiskupském paláci v Olomouci. Výtěžek koncertu Tria Martinů se skladbami L. van Beethovena a B. Smetany putoval na obnovu domoviny křesťanů v města Karakoš v Iráku.¹³⁸

Pomocný biskup olomoucký Antonín Basler poukázal na Jana Sarkandra jako na svědka víry, pravdy a věrnosti. Byl mučedníkem zpovědního tajemství a vzácným přímluvcem pro naši zemi. Biskup Basler působil jako farář ve farnosti u sv. Michala v Olomouci, kam patří i kaple sv. Jana Sarkandra, zvaná Sarkandrovka, místo Janova mučení. Uvedl programy, které se budou v r. 2020 konat na připomínku umučeného Sarkandra, který má dnešní době stále co říci. Mezi programy bylo zmíněno i uvedení nové knihy Karla Kavičky *Svatý Jan Sarkander*.¹³⁹

Historickou připomínku 16. a 17. století předložil Tomáš Parma. Doba byla plná sporů a válečných konfliktů. Politika a náboženství se prolínaly tak těsně, že mohly být jen těžko oddělitelné. Autor popisuje nelehké osudy rodiny Sarkandrových v době stavovského povstání, kdy představitelé moci usilovali o sjednocení prostřednictvím náboženství. Vyzdvihl Sarkandrovu věrnost, která zvítězila před krutostí soudců, jež vedla později k úctě k tomuto knězi, a to i přesto, že jeho život nebyl „učebnicovým příkladem svatosti“. Zmínil i odmítavé reakce na svatořečení r. 1995, které by však dnes mohly být „symbolickým mostem“ společného odpuštění.¹⁴⁰

Výzva vydat se po stopách Sarkandra byla zajímavou připomínkou míst Janova působení v duchovní správě. Autor pozval poutníky do olomoucké katedrály a do Sarkandrovky, do Holešova, Tovačova i do Sarkandrovky kaple na Svatém Hostýně.¹⁴¹

V den 400. výročí mučednické smrti sloužil arcibiskup Jan Graubner spolu s pomocným biskupem Josefem Nuzíkem mši svatou v bývalé olomoucké věznici, dnešní kapli sv. Jana Sarkandra. Z důvodu pandemických opatření se mše sv. konala bez účasti veřejnosti. Arcibiskup Graubner v promluvě zmínil souvislost mezi politikou a společenskou krizí v době Sarkandrově a dnešní pandemií koronaviru. Vyzval

---

¹³⁸ Srov. Jiří GRAČKA, *Koncert k výročí světce podpořil irácké mučedníky*. In: Katolický týdeník č. 6, Praha 2020, s. 5.

¹³⁹ Srov. Jiří GRAČKA, *Světce, který rozdělával, smiřuje*. In: Katolický týdeník č. 7, Praha 2020, s. 4.

¹⁴⁰ Srov. Tomáš PARMA, *Manžel, vdovec, kněz a mučedník*. In: Katolický týdeník č. 7, Praha 2020, s. 5.

¹⁴¹ Srov. Jiří GRAČKA, *Po stopách Jana Sarkandra*. In: Katolický týdeník č. 7, Praha 2020, s. 5. Srov. též Jiří GRAČKA, *Ministrantská pouť v mučednických stopách*. In: Katolický týdeník č. 7, Praha 2020, s. 4. Srov. též Jiří GRAČKA, *Prázdniny ve stopách sv. Jana*. In: Katolický týdeník č. 27–28, Praha 2020, s. 5.

nejen k modlitbě za ukončení pandemie, ale i k odkazu Jana Sarkandra dnešnímu člověku, především k věrnosti v modlitbě, trpělivosti v utrpení a úctě k eucharistii.¹⁴²

Iniciativa smíření pořádala k 400. výročí bitvy na Bílé hoře ekumenické setkání. Desítky duchovních z různých církví společně podepsaly *Deklaraci smíření*. Doba, která byla mezi protestanty a katolíky hradbou vzájemného odsuzování, mocenského zneužití či vyhnání předků z vlasti, byla vyjádřena smírem ve jmenované deklaraci. Cílem iniciativy bylo aplikování tohoto smíření ve farnostech a sborech, připomněl biskup František Radkovský. Kazatel Pavel Černý připomněl význam společenství a smíru. Zúčastnění představitelé církví se na tomto setkání shodli, že vztahy mezi církvemi jsou lepší než před 30 lety.¹⁴³

Liturgickou památku Jana Sarkandra oslavila v olomoucké katedrále kvůli trvajícím pandemickým opatřením jen hrstka kněží. Mši svatou, kterou mohli věřící sledovat přes internet, sloužil arcibiskup Jan Graubner, homilii pronesl biskup Josef Nuzík. Připomněl pohnuté okolnosti života Sarkandra a dlouhou cestu k jeho beatifikaci. Od beatifikace se na kanonizaci čekalo 135 let. Na závěr svěřil biskup Nuzík sv. Janovi nelehkou dobu současné pandemie i každého z nás.¹⁴⁴

Historik Jaroslav Šebek vyzdvihl v článku *Cesta k olomoucké kanonizaci* příkladný život sv. Zdislavy, která byla kanonizována spolu s Janem Sarkandrem. K Sarkandrově zmínil pohnutou dobu nábožensky motivovaných válek a připomněl věrnost Kristu a jeho pravdě. Papežova návštěva byla plná vstřícných gest vůči nekatolickým církvím, poprosil za odpuštění křivd spáchaných na protestantech během historie. Kanonizaci v Olomouci, i přes nepříznivé počasí, navštívilo kolem dvou set tisíc účastníků. Přijelo i mnoho věřících z Polska. Nezapomenutelné bylo především setkání papeže s mládeží na Svatém Kopečku pro svojí spontánní atmosféru.¹⁴⁵

Oslava trojího Sarkandrova výročí se konala z důvodu pandemie koronaviru až v náhradním zářijovém termínu. Hlavním celebrantem v katedrále sv. Václava v Olomouci, místem uložených Sarkandrových ostatků, byl pražský arcibiskup kardinál

---

¹⁴² Srov. Jíří GRAČKA, *Modlitby za konec epidemie u hrobu sv. Jana Sarkandra*. In: Katolický týdeník č. 13, Praha 2020, s. 5.

¹⁴³ Srov. Tereza ZAVADILOVÁ, *Síla, kterou má jednota*. In: Katolický týdeník č. 2, Praha 2020, s. 2. Srov. též Tereza ZAVADILOVÁ, *Nový symbol na Bílou Horu*. In: Katolický týdeník č. 26, Praha 2020, s. 6.

¹⁴⁴ Srov. Jíří GRAČKA, *V epidemii prosme sv. Jana Sarkandra*. In: Katolický týdeník č. 20, Praha 2020, s. 5.

¹⁴⁵ Srov. Jaroslav ŠEBEK, *Cesta k olomoucké kanonizaci*. In: Katolický týdeník č. 21, Praha 2020, s. 5.

Dominik Duka. Ve své promluvě kladl důraz na téma zneužívání slova náboženství a téma pravdy, o které se mnozí domnívají, že neexistuje. Každý má totiž svoji vlastní pravdu, uvedl kardinál Duka. Jan Sarkander se však držel pravdy Kristovy. Být služebníkem této pravdy má být úkolem pro každého křesťana.¹⁴⁶

Celoroční oslavy Sarkandrových výročí silně poznamenala pandemie koronaviru. Biskup Antonín Basler dodal, že se mnohé podařilo uskutečnit, např. vydání publikace Karla Kavičky, výrobu pamětní medaile nebo otevření pamětní síně a památníku smíření různých náboženství v Holešově. Trvalá připomínka hodnot, které vystupují do popředí sv. Jana Sarkandra, jsou úcta k eucharistii, věrnost až k smrti i věrnost ke kněžské službě.¹⁴⁷

---

¹⁴⁶ Srov. Jiří GRAČKA, *Držme se pravdy jako Jan Sarkander*. In: Katolický týdeník č. 38, Praha 2020, s. 5.

¹⁴⁷ Srov. Jiří GRAČKA, *Završí se jubileum sv. Jana Sarkandra*. In: Katolický týdeník č. 51–52, Praha 2020, s. 5.

Závěr

Diplomová práce se zabývá především událostmi, které předcházely kanonizaci Jana Sarkandra v roce 1995 v Olomouci.

První dvě kapitoly poukazují na dětství, studium, kněžskou službu, mučednickou smrt a posmrtnou úctu k Janu Sarkandroví. Těmito tématy se práce zabývala jen okrajově, jak bylo zmíněno v *Úvodu*, včetně vybrané literatury.

Primárním zdrojem informací byly dokumenty z fondu Archivu Arcibiskupství olomouckého z období příprav kanonizace Sarkandra v Olomouci. Jednalo se o korespondenci zástupců katolické církve s dr. Jaroslavem Němcem, postulátorem kanonizace v Římě, a se zástupci katolické církve v Polsku a o korespondenci s představiteli evangelických církví, historiků a jednotlivců odmítajících kanonizaci. Též se jednalo o dopisy z evangelických církví s papežem Janem Pavlem II. a prezidentem Václavem Havlem.

Postřehy z novinových článků k samotné kanonizaci v r. 1995 a k 25. výročí kanonizace v r. 2020 jsme vložili do posledních kapitol diplomové práce. Čerpali jsme především z archivu *Katolického týdeníku*, který se v roce 2020 osobností Jana Sarkandra obsáhle zabýval. Zájem o tuto problematiku byl patrný i z publicistiky novináře Jiřího Gračky či historika Jaroslava Šebka.

Představitelé katolické církve usilovali o Sarkandrovu kanonizaci již od jeho beatifikace po dlouhá staletí. Z důvodů politických změn však nebyla kanonizace dovedena ke zdárnému cíli. Až po pádu komunistického režimu v roce 1989 začaly přípravy získávat konkrétnější podobu. Olomouckým arcibiskupem se stal Mons. František Vaňák, jehož přednostní úkoly byly obnova kněžského semináře v Olomouci a svatořečení Jana Sarkandra.

Cílem práce bylo zhodnocení událostí, které kanonizaci Jana Sarkandra předcházely, především problematiky dialogu a písemné korespondence mezi katolickou církví a evangelickými církvemi, historiky a jednotlivci z řad odpůrců kanonizace. Byly použity především dopisy arcibiskupa Jana Graubnera a korespondence z pozůstalosti arcibiskupa Františka Vaňáka.

Z některých dopisů, např. Jana Graubnera, Františka Radkovského či Vojtěcha Tkadlčíka, byl patrný smířlivý tón komunikace s evangelickými křesťany a opakované vysvětlování historických událostí Sarkandrově doby.

Mons. Jan Graubner v dopise Radě církve bratrské uvedl: „*Přiznáváme pokorně, že i z katolické strany došlo k mnohým a těžkým proviněním, a prosíme za odpuštění Boha i bratry, kterým jsme ublížili. Za celou katolickou církev to prohlásil papež Pavel VI. na II. vatikánském koncilu 29. 9. 1963, když se obrátil na přítomné pozorovatele dvaceti odloučených křesťanských církví. Žádná jiná církev se dosud k takovému skutku pokání neodhodlala.*“¹⁴⁸

Mons. František Radkovský v dopise dr. Jaroslavu Plevovi ocenil „*vstřícný krok v tomto dialogu*“ a uvedl: „*Nepochybuji o upřímnosti Vašich snah a o to, aby se vzájemné snahy mezi církvemi nezhoršily. Jsem přesvědčen, že kolem osoby Jana Sarkandra jde o velké nedorozumění, když je pokládán za něco, čím nebyl, totiž předního pronásledovatele nekatolíků.*“¹⁴⁹

K napjaté výměně názorů v tisku se smírně vyjadřoval i dr. Vojtěch Tkadlčík: „*Teprve po dlouhých staletích tápání a bojů, utrpení a obětí jsou dnes uznávána lidská práva a uplatňována svoboda lidské osobnosti. A přece i přes to stále ještě v nebezpečí, že můžeme upadnout do starých omylů a chyb, jak jsme to viděli za nedávné totality. Snažme se být spravedliví a nestranní. Tragika doby Sarkandrovoy a Komenského, správně pochopená, nabádá nás k usmíření a odpuštění, pomáhá nám ke sblížení, ke společnému hledání pravdy, která je v Kristu, a k obnovení ztracené jednoty v pravdě a lásce. Katolická církev na II. vatikánském koncilu ústy papeže Pavla VI. odpustila všem, kteří jí ublížili, a zároveň prosila za odpuštění všechny, kterým ublížila ona. Kardinál Beran totéž prohlásil na koncilu jménem českých katolíků. Totéž má být nyní znovu potvrzeno kanonizací bl. Jana Sarkandra. Nejde o provokaci, ale pochopení jeho životní oběti.*“¹⁵⁰

Papež Jan Pavel II. v dopisech protestantům opakovaně vyjádřil hlubokou lítost nad skutky mnohých katolíků v době stavovského povstání. Nechtěl Sarkandra ospravedlňovat, ale ukázat cestu odpuštění, pokory a nové naděje pro obě církve.

Spory kolem Sarkandrova svatořečení byly však vyhrocené. Vyplývalo to z korespondence zástupců evangelických církví i jednotlivců, kteří kanonizaci zcela jasně

---

¹⁴⁸ Jan GRAUBNER, *Dopis Radě církve bratrské ze dne 29. května 1991*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P2, šanon 30.

¹⁴⁹ František RADKOVSKÝ, *Dopis Jaroslavu Plevovi z Úzké rady Jednoty bratrské, ze dne 4. prosince 1992*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P2, šanon 30.

¹⁵⁰ Vojtěch TKADLČÍK, *Nikoli provokace, ale pochopení*. In: Naše Opavsko 10/92, strojopisná studie uložená v Archivu Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, šanon 65. (viz kap. 5.3).

odmítali, Sarkandra považovali za vlastizrádce a člověka bez morálního kreditu. Aktéři *Volné myšlenky* v tisku komentovali: „*Novou provokací římskokatolické církve je připravované svatořečení kněze Jana Sarkandra, který má velkou vinu na útisku, drancování a vraždění obyvatelstva, zejména evangelického, na Moravě. Uvědomujeme si podíl římskokatolické církve na germanizaci našeho národa v době vlády Habsburků. Vytvořme společnou hráz proti druhému Temnu našich národních dějin, do kterého nás zahánějí římskokatoličtí preláti.*“¹⁵¹

Protestanté považovali Sarkandra za člověka, který jejich lid utlačoval. Pokládali jej za kontroverzní postavu českých dějin 17. století a představitele násilné rekatolizace. Nutno podotknout, že ne všichni nekatolíci se k Sarkandrovi chovali odmítavě. Připomeňme průvod věřících, který vyšel z Holešova s Nejsvětější svátostí naproti nepřátelským vojskům lisovčiků. Před touto událostí Jan Sarkander vyzval všechny k přijetí svátostí a smíření se se sebou i s druhými lidmi. Věděli, že je čeká jistá smrt. V tomto procesí však šli kromě katolíků i věřící evangelického vyznání.¹⁵²

Pravdou bylo, že Jan i Mikuláš Sarkandrovi patřili k radikálnějšímu křídlu reformace, avšak konkrétní případy násilí v dostupných dokumentech a pramenech, které jsme použili k diplomové práci, potvrzeny nebyly. Opakovaně musíme připomenout, že nelze hodnotit pouze osobu Jana Sarkandra, ale především období našich dějin, ve kterém žil a zemřel mučednickou smrtí a které patřilo k těm nejbolestivějším.

Nutno dodat, že ne všechna korespondence byla v nepřátelském tónu, ale všichni pisatelé protestantské strany kanonizaci striktně odmítali. Některé dopisy na adresu papeže Jana Pavla II. či arcibiskupa Jana Graubnera byly velmi vulgární.

Příkladem urážek církve i jejich představitelů byl dopis dr. Hendrycha ze dne 16. června 1992. Pokud je potřeba „*polobohů*“, proč nebyl vybrán někdo jiný než Sarkander? klade si otázku dr. Hendrych. Na opravdové vzory je katolická církev chudá, protože morálním normám neodpovídají ani kněží. „*Dokumentace o zázracích patří do kabaretů a jako učení pro svíčkové báby a deviantní část omladiny, ta z toho ale většinou vyroste.*“ Svoji úvahu uzavřel poznámkou k biskupům a k církvi: „*Pánové (myšleno biskupy), na jinou stranu cesty světa se zahleďte. Jinak se o to, co usilujete, stane pro*

---

¹⁵¹ Srov. Volná myšlenka ČR, *Už dost, římskokatoličtí církevníci!* In. Naše Pravda, číslo neuvedeno. Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, šanon 65.

¹⁵² Srov. Jan TENORA, Josef FOLTYNOVSKÝ, *Bl. Jan Sarkander*, s. 565–567.

*smích a nakonec ještě hůře. Ať déšť odplaví tu chamtivou protičeskou církev římskou co nejdál. Národ český si s ní už toho užil dost a není o co stát.*¹⁵³

Osobní výpady a urážky na adresu arcibiskupa Jana Graubnera i papeže Jana Pavla II. v korespondenci byly ze strany odpůrců kanonizace daleko za hranou slušného a umírněného chování. *Evangelíci z Čech* v dopise arcibiskupu Graubnerovi ze dne 28. listopadu 1994 mj. napsali na adresu papeže, že „*při pohledu na pokřivenou postavu ztěžka tlapkajícího papeže se zdá nemožné, že tento na smrt nemocný člověk by byl ještě v příštím roce schopen namáhavých zahraničních cest. Je ale věcí Vatikánu, k čemu ho ještě chce hierarchie zneužívat.*“ Svatořečení nazvali „*podvodnou akcí, provokací a ponižování vůči evangelíkům s vymyšlenými zázraky*“. Na adresu Jana Graubnera uvedli: „*Jste dost ubohý teolog, ubohého zjevu i projevu, nemůže se Vám to zdařit. Pryč se Sarkandrem, pryč s papežem, pryč s Graubnerem – to budou naše hesla!*“¹⁵⁴

Neobjektivní výpady neměly s věcnou diskusí a problematikou kanonizace nic společného, jednalo se pouze o zesměšnění a slovní útoky na představitele katolické církve i církev samotnou. Nutno dodat, že dopisy synodního seniora ČČE Pavla Smetany i Jaroslava Plevy, předsedy Úzké rady Jednoty bratrské at' Janu Graubnerovi nebo papeži byly jasným vymezením a nesouhlasem se Sarkandrovou kanonizací. Z jejich dopisů však byla patrná úcta k představitelům katolické církve.

„*K otázkám reformace a protireformace,*“ uvedl v dopise Pavel Smetana papeži Janu Pavlu II., „*je nutno přistupovat s velkou obezřetností a maximální mírou objektivity. Některé počiny však mohou naše společné rozhovory narušit a znesnadnit další ekumenickou spolupráci. Evangeličtí křesťané se domnívají, že k nim patří připravovaný proces kanonizace Jana Sarkandra v olomouckém arcibiskupství. V našich očích je Sarkander představitelem protievanglické misie, kterou prokazatelně konal v oblasti svého působení. Kanonizovat tohoto muže pro české evangelíky znamená potvrdit toto pojetí misie, které bylo přece výsledky Druhého vatikánského koncilu i vývojem v neřímskokatolických církvích překonáno. Nevím, jak daleko celá věc pokročila. Cítím však,*

---

¹⁵³ Srov. R. HENDRYCH, *Dopis adresovaný arcibiskupství olomouckému ze dne 16. června 1992*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P2, šanon 30, označení V. D/kano-1.

¹⁵⁴ Srov. *Evangelíci z Čech, Dopis Janu Graubnerovi ze dne 28. listopadu 1994*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, šanon 65.

*že je mou povinností, abych Vás na tuto mimořádně závažnou skutečnost upozornil, protože jsem přesvědčen, že jste křesťanem, který dohlédá dál než mnozí jiní.*¹⁵⁵

Příkladem strážlivého přístupu z evangelické strany je i korespondence mezi Františkem Radkovským (viz výše) a dr. Jaroslavem Plevou, který napsal: „*Obáváme se, aby kroky ke vzájemnému porozumění, započaté po II. vatikánském koncilu, nebyly tím zavedeny na skalnaté stezky nedorozumění či do bažin vzájemného odmítnutí. Přijměte prosím toto prohlášení jako výraz upřímné touhy po dorozumění a snahy o společné následování Krista v dnešním sekularizovaném světě.*“¹⁵⁶

Otázkou zůstává, proč evangeličtí věřící z Polska Sarkandrovu kanonizaci přijali s potěšením a stejně tak i papeže Jana Pavla II., který navštívil r. 1995 rodiště Sarkandra a setkal se s katolickými a evangelickými věřícími i s představiteli obou církví ve velmi přátelském duchu, zatímco v naší zemi se zvedla tak velká vlna nenávisti a odporu proti svatořečení Jana Sarkandra i proti podané ruce ke smíru papeže Jana Pavla II.

Historie i současnost nám předkládají nepřehledné množství kompetentních historických studií nebo naopak laciných populistických návodů na konkrétní situace. Snaha o společný dialog, jednotu a společenství nemusí být vždy jednoduchá, zvláště tehdy, máme-li za sebou dějiny, po kterých zůstalo mnoho bolesti.

Hledat a bránit pravdu a přitom zůstat tolerantní je základní kámen českého ekumenismu. Nadčasovost poselství Jana Sarkandra snad v budoucnu přispěje k proměnění sporů v povzbuzení ekumenické vytrvalosti a jako prostředek vzájemného smíření.¹⁵⁷

---

¹⁵⁵ Pavel SMETANA, *Dopis Janu Pavlu II. ze dne 28. února 1992*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P5, karton 66.

¹⁵⁶ Jaroslav PLEVA, *Dopis Úzké rady Jednoty bratrské arcibiskupu Graubnerovi ze dne 21. listopadu 1992*, Archiv Arcibiskupství olomouckého, Depozitář A3, regál P2, šanon 30, označení V. D/kano-1. (viz kap. 3.3)

¹⁵⁷ Srov. Robert SVATOŇ, *Duchovní cesty českého ekumenismu*, s. 241–245. O problematice srov. též František RADKOVSKÝ, *Ekumenismus v současné situaci naší země*, s. 18–19.

Bibliografie

Prameny

Archiv Arcibiskupství olomouckého:

Depozitář A1, regál F5, karton 96.

Depozitář A1, regál G5, karton 104.

Depozitář A2, regál B5, karton 174.

Depozitář A3, regál P5, karton 66.

Depozitář A3, regál P2, šanon 29.

Depozitář A3, regál P2, šanon 30.

Depozitář A3, regál P5, šanon 65.

Literatura

BILOVSKÝ Bohumír Hynek, *Církevní cherubín anebo slavný, a stálý v ohni, a mukách víry a svaté zpovědi zástupce Jan Sarkander*, 1. vydání Brno 1703, Olomouc 1933.

ČORNEJ Petr, *Dějiny země Koruny české díl I., Od příchodu Slovanů do roku 1740*, Praha, Paseka 1997.

FIALOVÁ Vlasta, *Kronika holešovská 1615–1645*, Vydal MNV a Okresní archiv v Holešově 1967.

FUKALA Radek, *Sen o odplatě: Dramata třicetileté války*, Praha, Epoque 2016.

FUKALA Radek, *Stavovská politika na Opavsku v letech 1490–1631*, Opava 2004.

HRUBÝ František, *Kněz Jan Sarkander, moravský mučedník doby bělohorské a jeho legenda*, Praha 1940.

HRUBÝ František, *K boji o Jana Sarkandra*, Olomouc 1940.

CHAROUZ Zdeněk, *Blahoslavený Jan Sarkander*, Brno 1990.

KAVIČKA Karel, *Svatý Jan Sarkander*, nakl. Flétna, Orlické Podhůří-Říčky 2020.

KAŠPAR Václav, *Blahoslavený Jan Sarkander*. In: *České nebe*, Praha 1939.

KEŘOVSKÝ Pavel, *Evangelíci o Janu Sarkandrovi: In: Sborník ke kanonizaci nového katolického světce*, Brno 1995.

KOVÁŘ František, *Proti proudu*, Brno 1995.

KOUBA Milán a kol., *Kanonizace blahoslaveného Jana Sarkandra a blahoslavené Zdislavy*, Olomouc 1995.

NĚMEC Jaroslav, *Mučedník mlčenlivosti*, Roma 1991.

NĚMEC Jaroslav, *Svatořečení blahoslaveného Jana Sarkandra*, Roma 1993.

NĚMEC Jaroslav, *Rozbor dokumentů o kanonizaci Jana Sarkandra*. In: Kněz a mučedník Jan Sarkander, Sborník ke svatořečení, Olomouc 1994.

NĚMEC Jaroslav, *Zázraky ke kanonizaci českých světců*, Olomouc 2009.

NĚMEC Jaroslav, TKADLČÍK Vojtěch, *Kněz a mučedník Jan Sarkander*. In: Sborník ke svatořečení, Matice cyrilometodějská, Olomouc 1994.

PARMA Tomáš, *František kardinál Dietrichstein a jeho vztahy k římské kurii*, Matice moravská Brno 2011.

PÍTHA Petr, *Blahoslavený Jan Sarkander*, nakl. Zvon, Praha 1990.

PROCHÁZKA Matěj, *Život bl. Jana Sarkandra mučedníka*, Brno 1861.

RADKOVSKÝ František, TKADLČÍK Vojtěch a kol., *Prohloubení ducha ekumenismu v církvi dnešní doby*, Olomouc 1992.

SCHWARZ Eustach, STŘEDOVSKÝ Jan Jiří, *Rubinus Moraviae*, Brno 1712.

SVATOŇ Robert, *Duchovní cesty českého ekumenismu*, Refugium, Olomouc 2014.

ŠUMŠAL Jaroslav, *Rubín Moravy blahoslavený Jan Sarkander*, Olomouc 1934.

ŠIGUT František, *Čtyři kapitoly o blahoslaveném Janu Sarkandrovi*, Valašské Meziříčí 1939.

ŠIGUT František, *Obrana blahoslaveného Jana Sarkandra proti útokům dr. Františka Hrubého*, Velehrad Olomouc 1940.

TAGLIAFERRO Jan, *Blahoslavený Jan Sarkander*, Brno 1910.

TENORA Jan, FOLTYNOVSKÝ Josef, *Bl. Jan Sarkander, jeho doba, život a blahoslavení*, Olomouc 1920.

ZLÁMAL Bohumil, *Blahoslavený Jan Sarkander*, nakl. Zvon, Praha 1990.

ZLÁMAL Bohumil, Jan LARISCH, *Rudolf Jan, arcivévoda rakouský, arcibiskup olomoucký a kardinál*, Olomouc 2010.

ZLÁMAL Bohumil, *Zpráva o výsledku, mučednické smrti a pohřbu bl. Jana Sarkandra (+17. 3. 1620), kterou r. 1621 napsal kardinálu Františku Dietrichsteinovi olomoucký městský sudí Jan Scintilla, očitý svědek blahoslavencova soudu i mučení*. [S.l.], Kněžský seminář v Olomouci, 1970, 10 s.

Noviny a časopisy

DUS Jan, *Papež Wojtyla a svatý Sarkander*. In: *Protestant – nezávislý evangelický měsíčník*, 18. dubna 2005, nakl. EMAN Praha 2005.

GRAČKA Jiří, *Koncert k výročí světce podpořil irácké mučedníky*. In: *Katolický týdeník č. 6*, Praha 2020.

GRAČKA Jiří, *Světce, který rozděloval, smiřuje*. In: *Katolický týdeník č. 7*, Praha 2020.

GRAČKA Jiří, *Po stopách Jana Sarkandra*. In: *Katolický týdeník č. 7*, Praha 2020.

GRAČKA Jiří, *Ministrantská pouť v mučednických stopách*. In: *Katolický týdeník č. 7*, Praha 2020.

GRAČKA Jiří, *Modlitby za konec epidemie u hrobu sv. Jana Sarkandra*. In: *Katolický týdeník č. 13*, Praha 2020.

GRAČKA Jiří, *V epidemii prosme sv. Jana Sarkandra*. In: *Katolický týdeník č. 20*, Praha 2020.

GRAČKA Jiří, *Prázdniny ve stopách sv. Jana*. In: *Katolický týdeník č. 27–28*, Praha 2020.

GRAČKA Jiří, *Držme se pravdy jako Jan Sarkander*. In: *Katolický týdeník č. 38*, Praha 2020.

GRAČKA Jiří, *Završí se jubileum sv. Jana Sarkandra*. In: *Katolický týdeník č. 51–52*, Praha 2020.

LANGER Pavel, *Stříbrná medaile s motivem sv. Jana Sarkandra*. In: *Katolický týdeník č. 35*.

PARMA Tomáš, *Manžel, vdovec, kněz a mučedník*. In: Katolický týdeník č. 7, Praha 2020.

ŠEBEK Jaroslav, *Cesta k olomoucké kanonizaci*. In: Katolický týdeník č. 21, Praha 2020.

ZAVADILOVÁ Tereza, *Síla, kterou má jednota*. In: Katolický týdeník č. 2, Praha 2020.

ZAVADILOVÁ Tereza, *Nový symbol na Bílou Horu*. In: Katolický týdeník č. 26, Praha 2020.

Internetové zdroje

HOSTAŠOVÁ, Zuzana. *Po stopách projevů kultu sv. Jana Sarkandra* [online]. Brno, 2013 [cit. 2021-09-23]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/a3mp3w/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Vladimír Maňas, Ph.D.

Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Rudolf Zuber [online]. c2021 [citováno 23.09.2021]. Dostupný z WWW:

https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Rudolf_Zuber&oldid=20223770

<https://www.ado.cz/2009/12/14/osudy-farare-nova-kniha-o-sv-janu-sarkanderovi/>

<https://www.ado.cz/2020/01/01/jubilejni-rok-sv-jana-sarkandra/>

<https://www.ado.cz/2020/01/06/do-jubilejniho-roku-vstupuje-misto-sarkandrova-umuceni-v-novote/>

<https://www.ado.cz/2020/01/08/sarkandrovo-jubileum-zahaji-beneficni-koncert-v-arcibiskupskem-palaci/>

<https://www.ado.cz/2020/02/07/v-holesove-otevrou-pametni-sin-sv-jana-sarkandra-sveho-byvaleho-farare-si-pripomenou-take-koncerty-a-bohosluzbami/>

<https://www.ado.cz/2020/02/24/pri-slavnostnim-veceru-v-arcibiskupskem-palaci-se-predstavi-nova-kniha-o-sv-janu-sarkandrovi/>

<https://www.ado.cz/2020/03/17/v-den-sarkandrova-vyroci-prosil-arcibiskup-graubner-za-zastaveni-epidemie/>

<https://www.ado.cz/2020/03/18/jana-sarkandra-pripominaji-take-verejnopravni-media/>

<https://www.ado.cz/2020/04/27/majove/>

<https://www.ado.cz/2010/05/09/arcibiskup-jan-graubner-predal-pri-diecezni-pouti-k-sv-janu-sarkanderovi-oceneni-knezim/>

<https://www.ado.cz/2020/05/13/na-pamatnych-mistech-olomouce-budou-lide-prosit-za-bezpeci-a-ochranu/>

<https://www.ado.cz/2021/05/17/koncert-k-pocte-sv-jana-sarkandra-z-holesovskeho-zamku-odvysila-tv-noe/>

<https://www.ado.cz/2021/05/28/vystavka-ceske-nebe-aneb-jak-si-soucasny-mlady-clovek-predstavuje-svate/>

<https://www.ado.cz/2020/05/28/o-noci-kostelu-se-v-arcidiecezi-otevre-pres-120-objektu-mezi-nimi-i-arcibiskupsky-palac-nebo-hradni-kaple/>

<https://www.ado.cz/2020/06/12/rubin-moravy-prezentace-k-letosnimu-vyroci-shrnuje-zivot-sv-jana-sarkandra/>

<https://www.ado.cz/2021/08/02/prednaska-sv-jan-sarkander-knez-a-mucednik/>

<https://www.ado.cz/2020/08/18/k-oslave-sarkandrovskeho-jubilea-bude-vydana-pametni-medaile/>

<https://www.ado.cz/2020/08/21/k-oslave-sarkandrovskeho-jubilea-vznikla-pametni-medaile-jeji-razbu-ve-vsetine-provedl-arcibiskup-graubner/>

<https://www.ado.cz/2020/08/31/k-sarkandrovu-vyroci-pripravilo-arcibiskupstvi-program-pro-skolaky/>

<https://www.ado.cz/2020/09/14/drzme-se-pravdy-a-nedesme-se-vyzval-kardinal-duka-pri-oslavach-sarkandrova-jubilea/>

<https://www.ado.cz/2020/10/12/na-zaver-sarkandrovskeho-jubilea-byl-v-holesove-odhalen-pamatnik-smireni/>

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1185264473-poutni-mista/308298380210012-olomouc/>

<https://www.tvnoe.cz/porad/27794-zive-s-noe-sv-jan-sarkander-knezsky-zivot-josef-vagner>

Anotace

Diplomová práce se zabývala problematikou dialogu a polemikami v průběhu kanonizace Jana Sarkandra. Předložili jsme fakta o jeho životě i mučednické smrti, zmínili jsme i období politických a náboženských událostí 17. století. Především se jednalo o rodinné zázemí Sarkandra, jeho cestu ke kněžství, duchovní službu ve farnostech, uvěznění i události předcházející krutému umučení. Zmínili jsme též dlouhou cestu k jeho beatifikaci.

Hlavním tématem práce byl pohled katolické církve a evangelických církví na kanonizaci Jana Sarkandra v r. 1995. Předložili jsme dokumenty z fondu Archivu Arcibiskupství olomouckého, především korespondenci mezi papežem Janem Pavlem II. a olomouckým arcibiskupem Františkem Vaňákem a později Janem Graubnerem, korespondenci biskupa Františka Radkovského a písemnou komunikaci synodního seniora ČCE Pavla Smetany s představiteli katolické církve i prezidentem Václavem Havlem.

K ohlédnutí na kanonizaci po 25 letech jsme čerpali z Katolického týdeníku a webu Arcibiskupství olomouckého.

Klíčová slova: Jan Sarkander, beatifikace, kanonizace, Olomouc, Jan Pavel II., Jan Graubner, František Vaňák, Pavel Smetana.

Annotation

The thesis dealt with the issue of dialogue and controversy during the canonization of Jan Sarkander. We presented facts about his life and martyrdom, and we also mentioned the period of political and religious events of the 17th century. In particular, we discussed Sarkander's family background, his path to the priesthood, his ministry in parishes, his imprisonment and the events preceding his cruel torture. We also mentioned the long road to his beatification.

The main theme of the thesis was the view of the Catholic Church and the evangelical churches on the canonization of Jan Sarkander in 1995. We presented documents from the archives of the Archbishopric of Olomouc, mainly correspondence between pope Jan Pavel II and the archbishop of Olomouc František Vaňák and later Jan Graubner, as well as correspondence of bishop František Radkovský, and also written communications of the synod's senior minister Pavel Smetana with representatives of the Catholic Church and president Václav Havel.

To look back on the canonization after 25 years, we drew from the Catholic Weekly and the website of the Archbishopric of Olomouc.

Keywords: Jan Sarkander, beatification, canonization, Olomouc, Jan Pavel II, Jan Graubner, František Vaňák, Pavel Smetana.

Přílohy

- Příloha č. 1 Místo narození sv. Jana Sarkandra, dnes kaple, Skočov.
- Příloha č. 2 Zápis ke studiu teologie, Štýrský Hradec.
- Příloha č. 3 Zápis o kněžském svěcení, Brno.
- Příloha č. 4 Opava, kostel Nanebevzetí Panny Marie z doby předbělohorské.
- Příloha č. 5 Výslech Jana Sarkandra v olomoucké mučírně.
- Příloha č. 6 Ukázka Scintillovy zprávy o mučení Jana Sarkandra.
- Příloha č. 7 Rubinus Moraviae.
- Příloha č. 8 Portrét Františka kardinála Dietrichsteina.
- Příloha č. 9 Reprodukce listiny vystavené Janu Sarkandrovi ve Skočově r. 1603.
- Příloha č. 10 Originál dopisu nalezený na půdě fary v Charváttech na Olomoucku v únoru 2008.
- Příloha č. 11 Dobový leták s rytinou a latinským textem o umučení Jana Sarkandra, zhotovil Antonín Birckhart.
- Příloha č. 12 Mučení Jana Sarkandra, neznámý malíř, Skočov.
- Příloha č. 13 Vitráž kostela sv. Cyrila a Metoděje v Olomouci, sv. Zdislava a sv. Jan Sarkander.
- Příloha č. 14 Sv. Jan Sarkander, obraz ke svatořečení, autor Milivoj Husák.
- Příloha č. 15 Setkání Jana Pavla II. s mládeží na Svatém Kopečku u Olomouce v roce 1995.
- Příloha č. 16 Setkání Jana Pavla II. s protestanty ve Skočově v roce 1995.
- Příloha č. 17 Kaple sv. Jana Sarkandra, Olomouc.
- Příloha č. 18 Interiér kaple sv. Jana Sarkandra, Olomouc.
- Příloha č. 19 Boční oltář sv. Jana Sarkandra, kostel sv. Michala, Olomouc.
- Příloha č. 20 V den Sarkandrova výročí prosil arcibiskup Graubner za zastavení epidemie.
- Příloha č. 21 Oslava 400. výročí mučednické smrti Jana Sarkandra, r. 2020.

Příloha č. 1

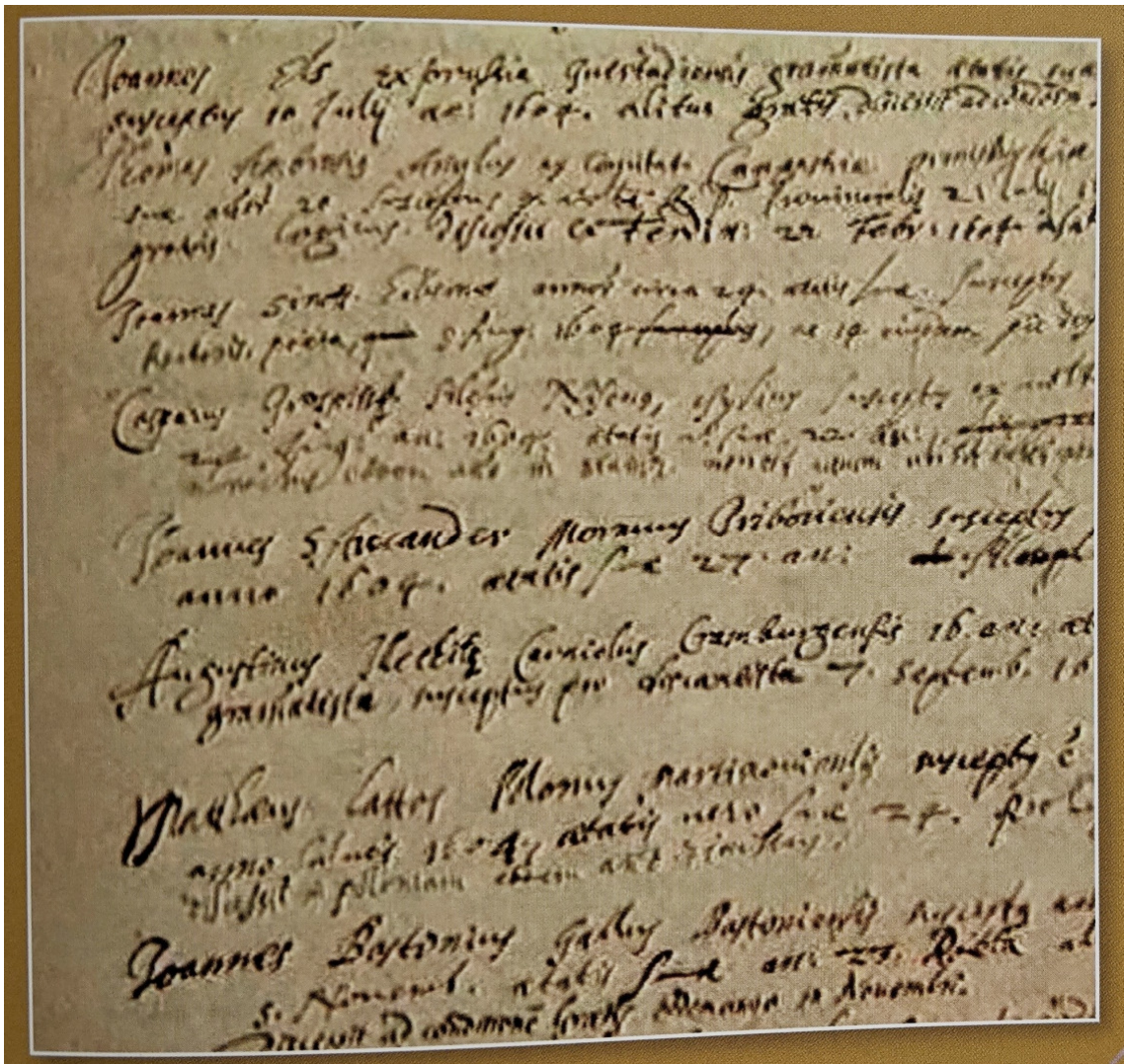

Místo narození sv. Jana Sarkandra, dnes kaple, Skočov.

KAVIČKA Karel, *Svatý Jan Sarkander*, s. 84.

Příloha č. 2

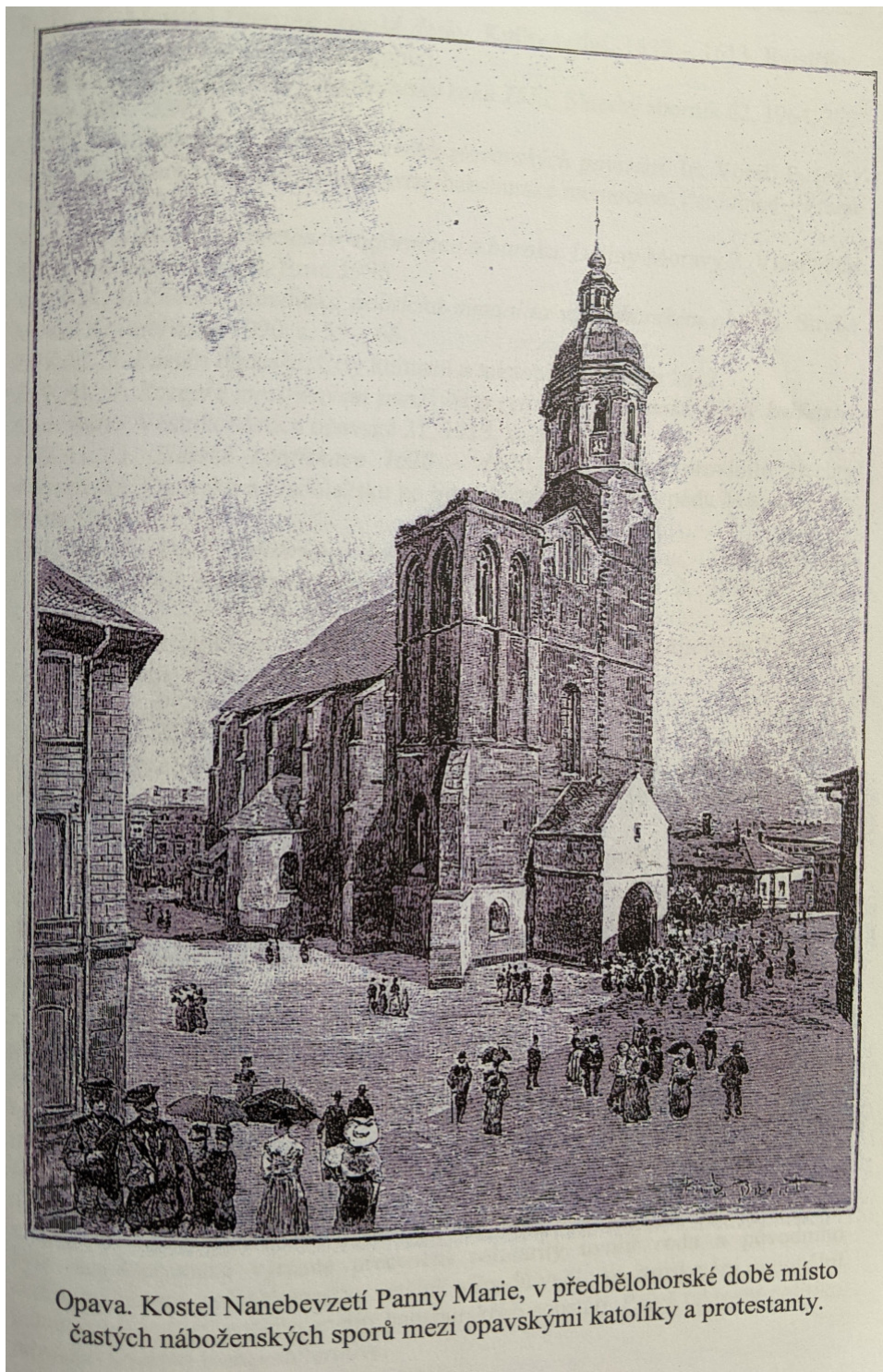
Zápis ke studiu teologie, Štýrský Hradec.

Příloha č. 3

Carthus
Matrico Ordinariorum ab Anno 1599
& seqq.
Anno MDCVIII die XX mensis Decembris
Sabbato quatuor temporum Petrus in
Christo Pater Dns J. Joannes Baptista
Eps. Nigropolen. Suffraganeus Rom.
habuit Ordinationem in altari Ecclie
Rom. in qua sequentes examinatos
& idoneos repositos ad Infra scripto
acros Ordines promovit.
Ad Subdiaconatum
Joannes Sarkander Scazauensis
Notarius ad provisionem Illm. Dni
Cardinalis.
Anno MDCIX die vero 19 Martij
Fests. Josephi confessoris extra tem
pora Liturie in Ecclia Patrum Societ.

Zápis o kněžském svěcení, Brno.

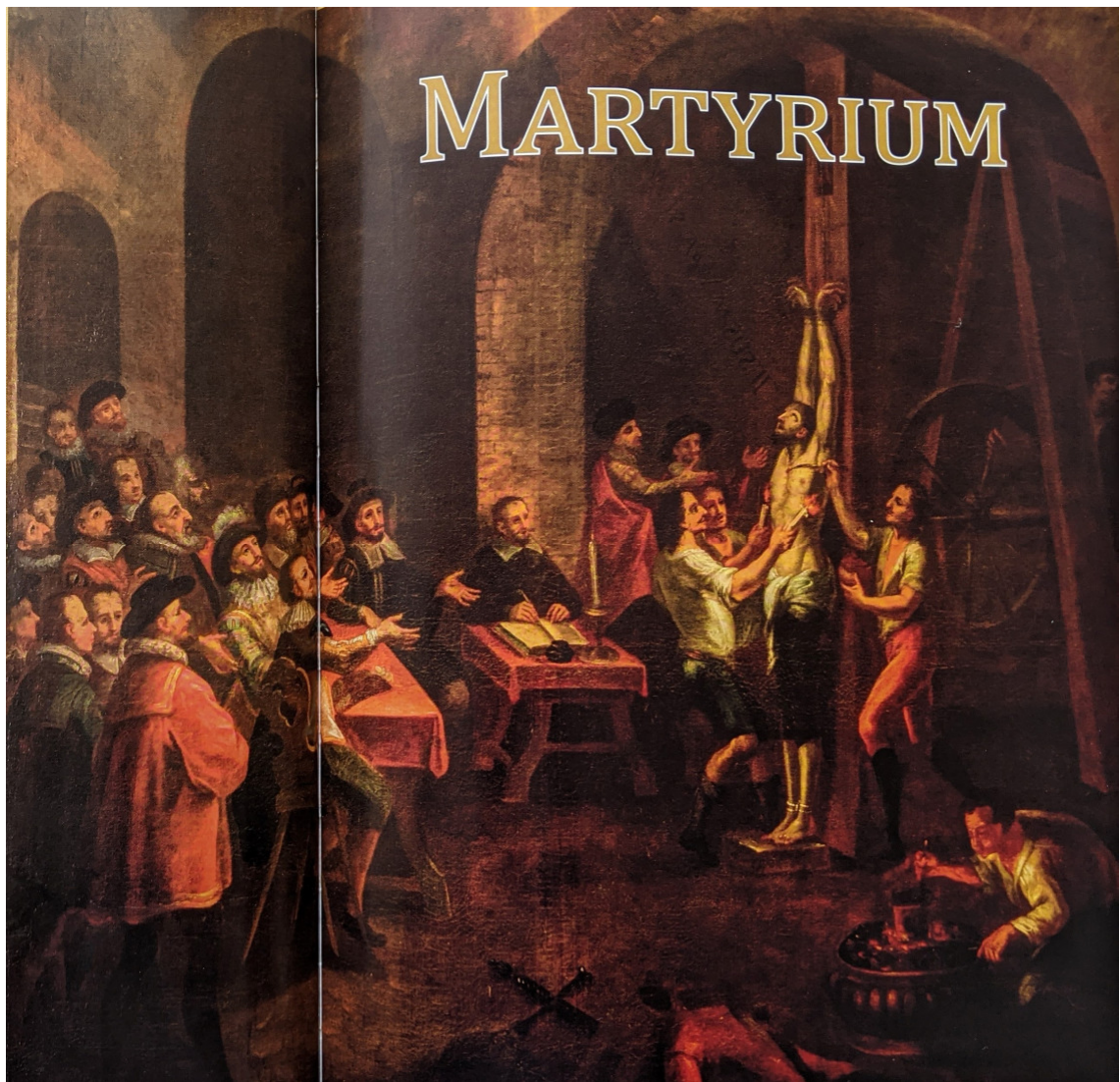
Příloha č. 4

Opava, kostel Nanebevzetí Panny Marie z doby předbělohorské.

FUKALA Radek, *Stavovská politika na Opavsku v letech 1490–1631.*

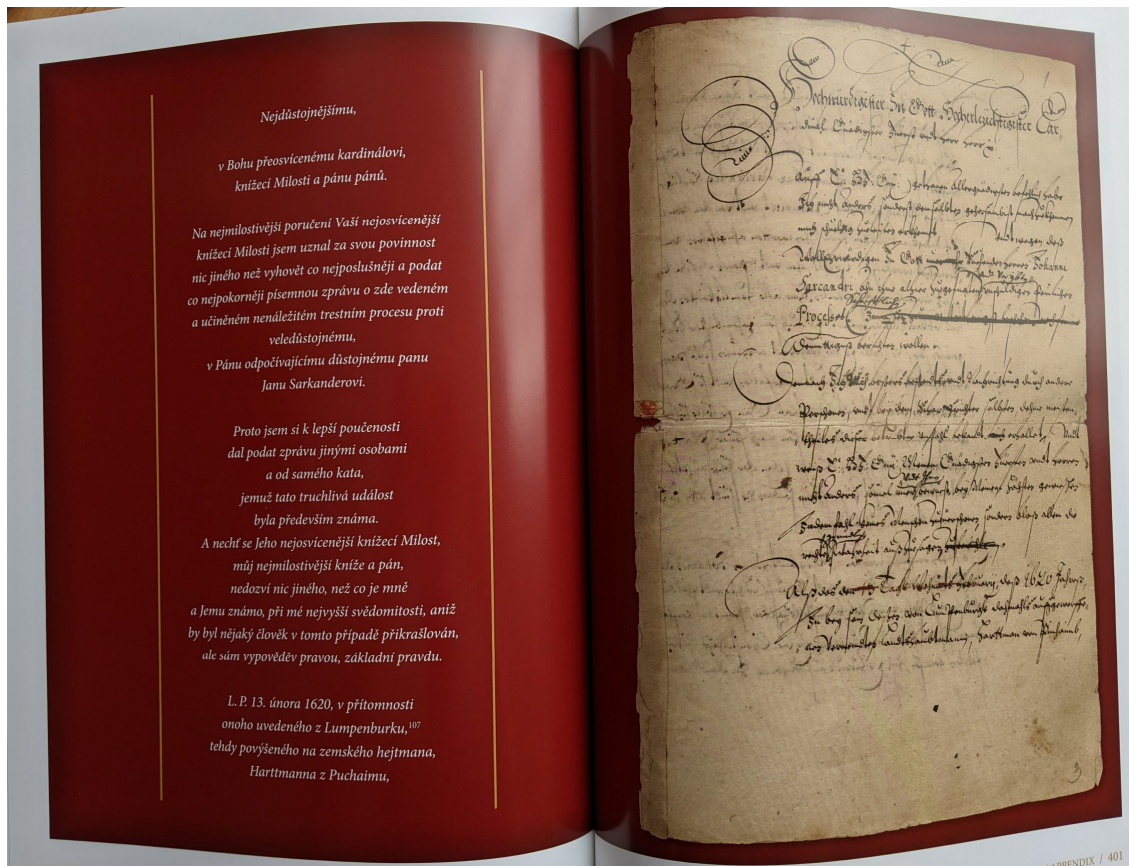
Příloha č. 5

Výslech Jana Sarkandra v olomoucké mučírně.

KAVIČKA Karel, *Svatý Jan Sarkander*, s. 197.

Příloha č. 6

Ukázka Scintillovy zprávy o mučení Jana Sarkandra.

KAVIČKA Karel, *Svatý Jan Sarkander*, s. 400–401.

Příloha č. 7

Rubinus Moraviae.

Příloha č. 8

Portrét Františka kardinála z Dietrichsteina (Aedignus Sadeler, 1604). Kardinálů asi nejstarší dochovaný portrét je převýšen jeho osobním znakem, doplněn jeho emblémem, heslem *Inopem me copia facit* a symbolicky zarámován postavami kardinálních ctností: spravedlnosti, moudrosti, síly a střídmosti

Portrét Františka kardinála Dietrichsteina.

PARMA Tomáš, *František kardinál Dietrichstein a jeho vztahy k římské kurii.*

Příloha č. 9

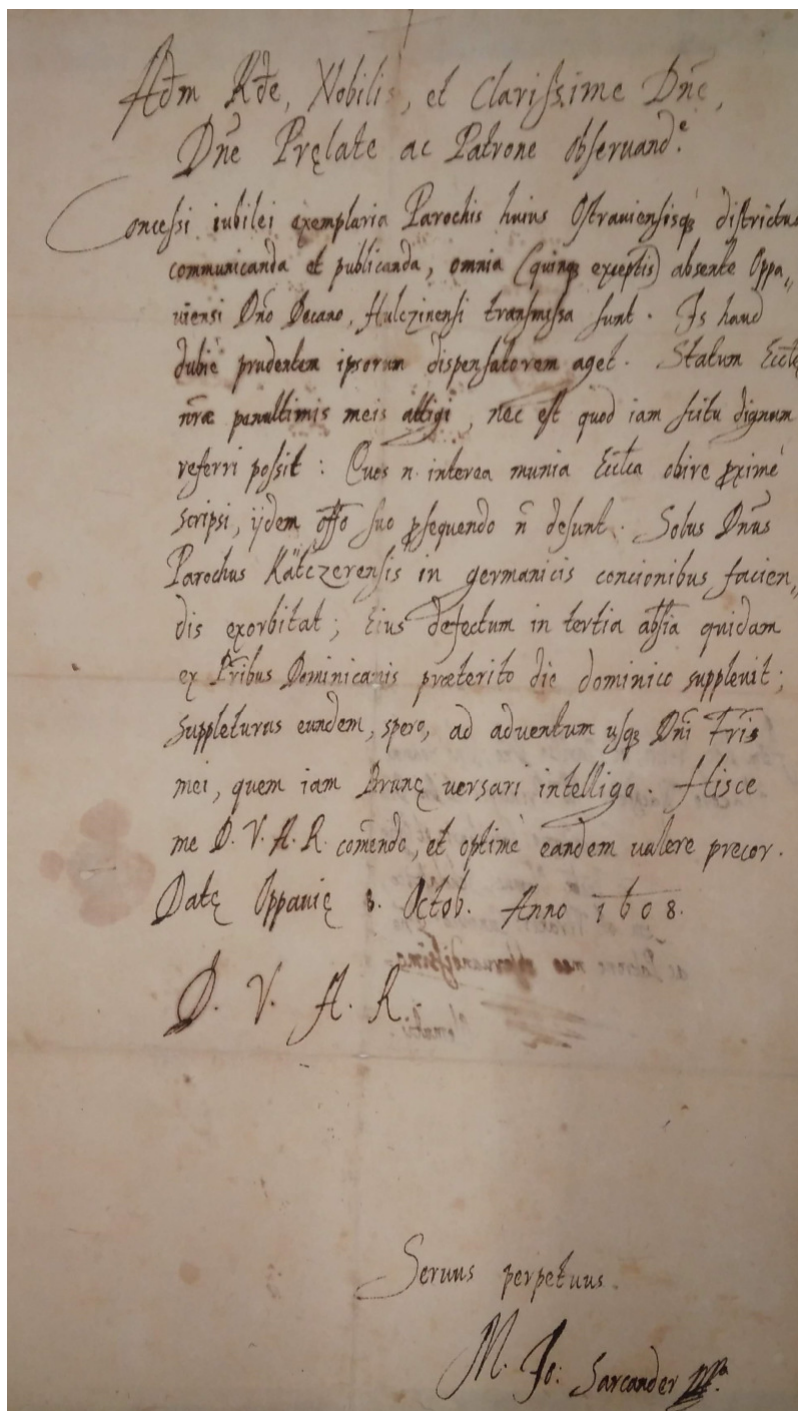

Reprodukce listiny vystavené Janu Sarkandrovi ve Skočově r. 1603.

KAVIČKA Karel, *Svatý Jan Sarkander*, s. 86.

Příloha č. 10

Adm. Rde, Nobilis, et Clarissime Dne,
Dne Prelate ac Patrono observand.
Concessi iubilei exemplaria Parochis huius Otravienjisq; districtus
communicanda et publicanda, omnia (quinq; exceptis) absente Oppa-
viensi Dno Decano, Halezinensi transmissa sunt. Is hanc
dubie prudenter ipsorum dispersatorem agel. Statum Ecclie
nrae parochialis meis allegi, nec est quod iam scitu dignum
referri possit: Cuius n. interea munia Ecclia obire proxime
scripsi, ipse officio suo psequendo n. debeat. Solum Dnus
Parochus Katerzevensis in germanicis concionibus facien-
dis exorbitat; eius defectum in tertia affra quidam
ex tribus Dominicis praeterito die dominico supplet;
suppleturus eundem, spero, ad adventum usq; Dni Fris
mei, quem iam Opavae versari intelligo. Hisce
me D. V. A. R. comendo, et optime eandem valere precor.
Date Oppaviae 8. Octob. Anno 1608.
D. V. A. R.

Servus perpetuus.
M. Jo. Sarkander

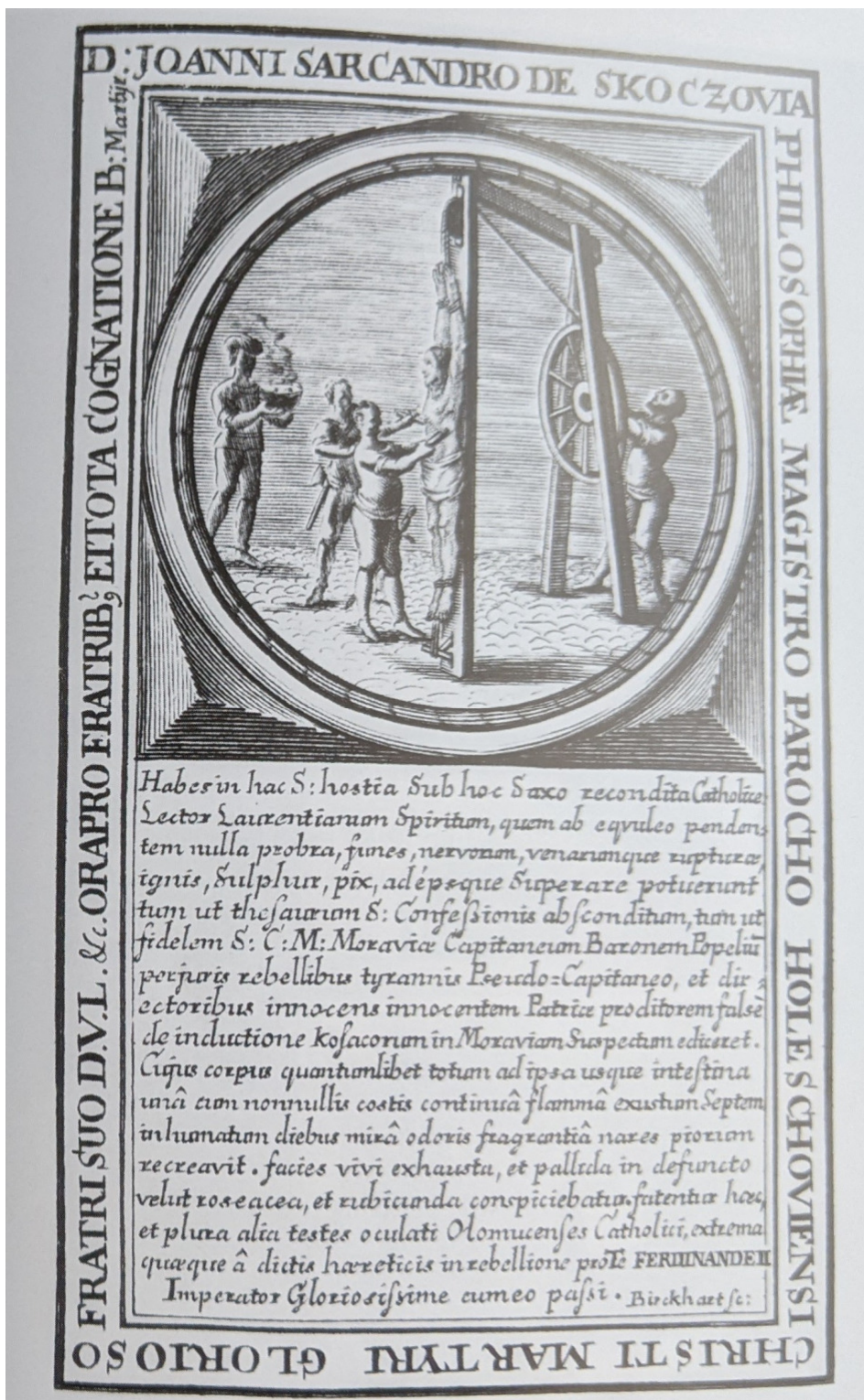
Originál dopisu nalezený na půdě fary v Charvátech na Olomoucku v únoru 2008.

Dopis nese datum 8. října 1608

a Jan Sarkander v něm píše kancléři olomouckého biskupa
ze svého tehdejšího působiště v Opavě.

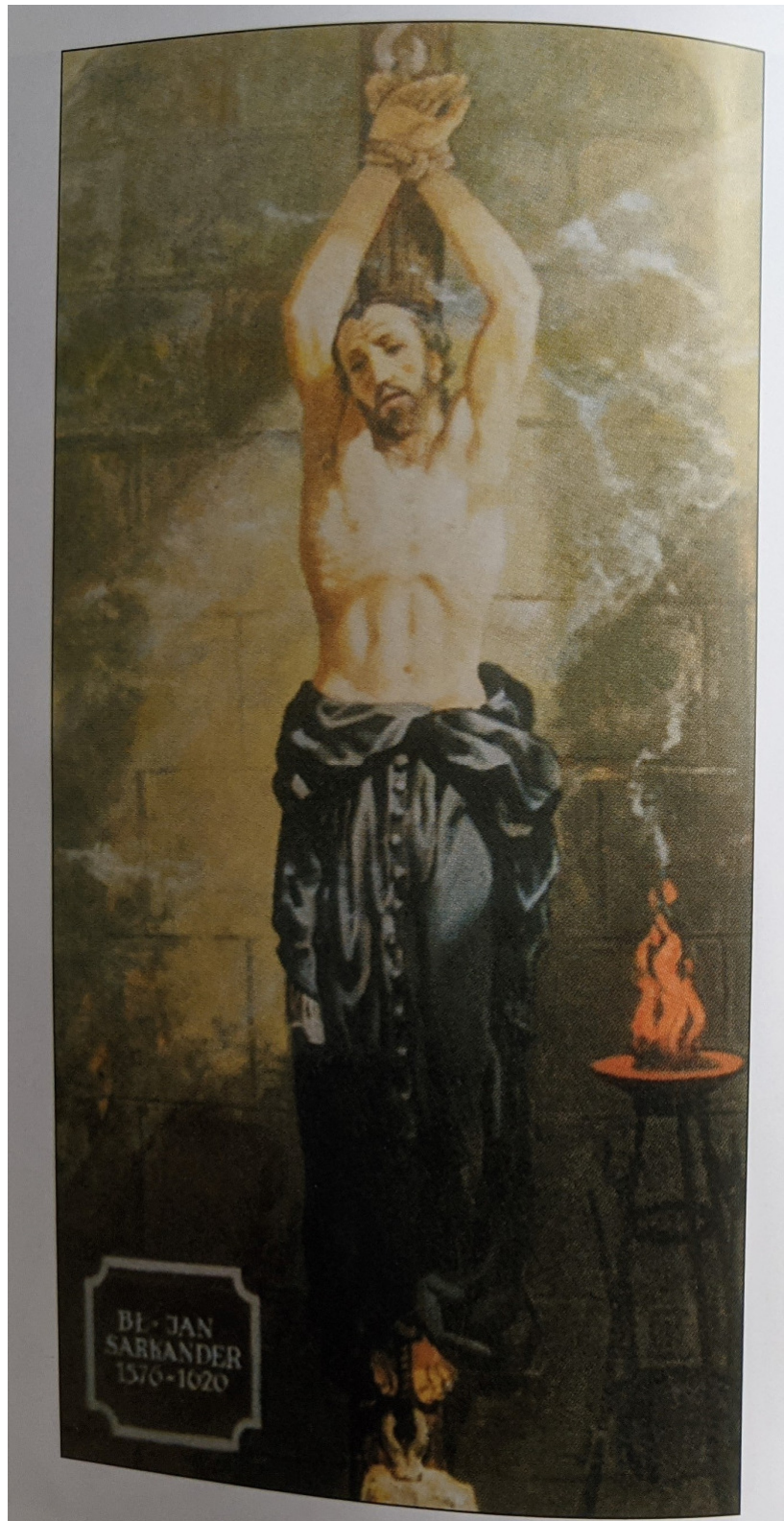
Zmiňuje se o stavu své farnosti a o předání udělených odpustků hlučinskému děkanovi.

Příloha č. 11

Dobový leták s rytinou a latinským textem o umučení Jana Sarkandra, zhotovil Antonín Birckhart.

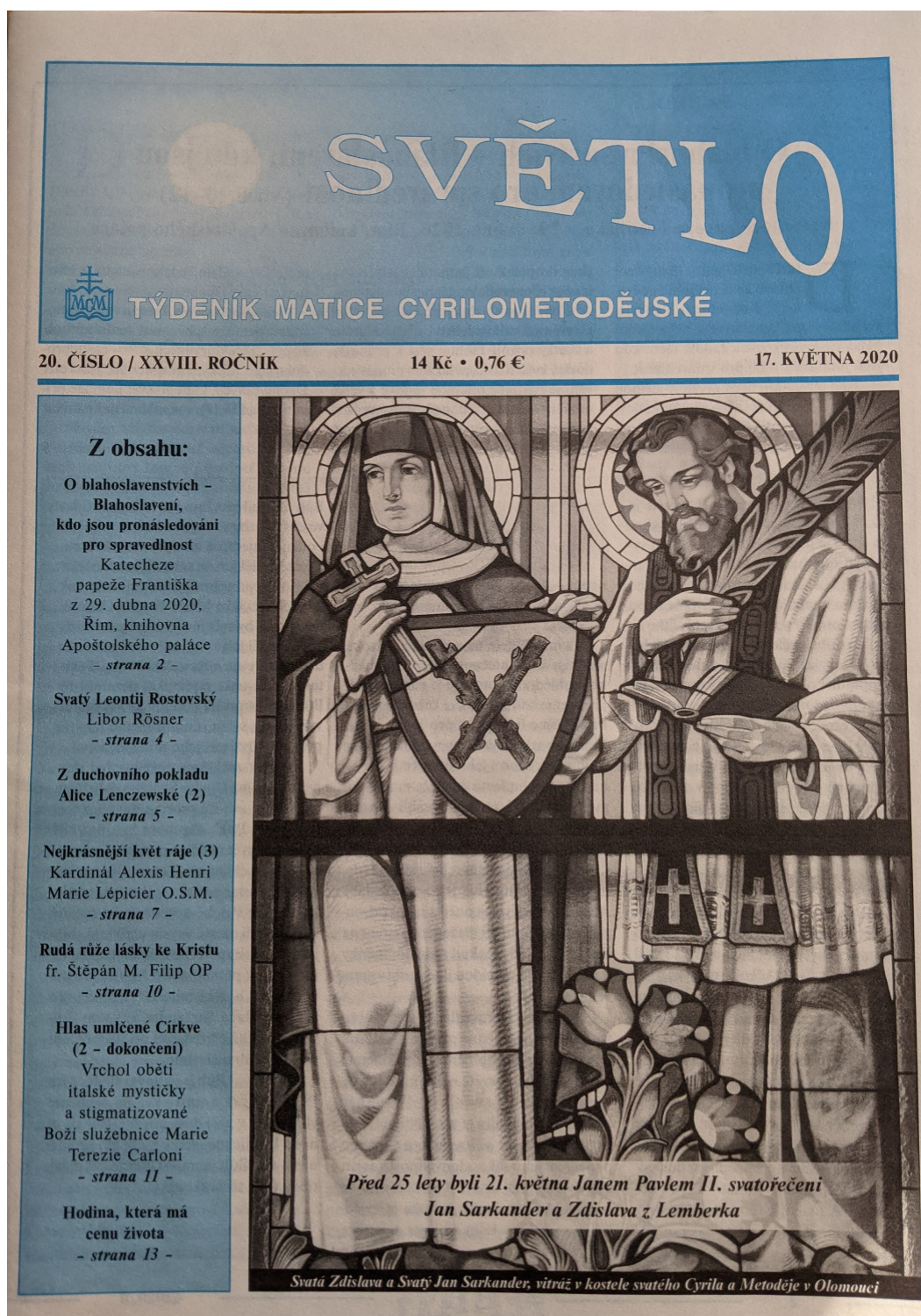
Příloha č. 12

Mučení Jana Sarkandra, neznámý malíř, Skočov.

NĚMEC Jaroslav, *Zázraky ke kanonizaci českých světců*, Olomouc 2009.

Příloha č. 13

Vitráž kostela sv. Cyrila a Metoděje v Olomouci, sv. Zdislava a sv. Jan Sarkander.

Příloha č. 14

Sv. Jan Sarkander, obraz ke svatořečení, autor Milivoj Husák.

Příloha č. 15

Setkání Jana Pavla II. s mládeží na Svatém Kopečku u Olomouce v roce 1995.

KAVIČKA Karel, *Svatý Jan Sarkander*, s. 280–281.

Příloha č. 16

Setkání Jana Pavla II. s protestanty ve Skočově v roce 1995.

KAVIČKA Karel, *Svatý Jan Sarkander*, s. 296.

Příloha č. 17

Kaple sv. Jana Sarkandra, Olomouc.

KAVIČKA Karel, *Svatý Jan Sarkander*, s. 445.

Příloha č. 18

Interiér kaple sv. Jana Sarkandra, Olomouc.

KAVIČKA Karel, *Svatý Jan Sarkander*, s. 448–449.

Příloha č. 19

Boční oltář sv. Jana Sarkandra, kostel sv. Michala, Olomouc.

Příloha č. 20

V den Sarkandrova výročí prosil arcibiskup Graubner za zastavení epidemie.

<https://www.ado.cz/2020/03/17/v-den-sarkandrova-vyroci-prosil-arcibiskup-graubner-za-zastaveni-epidemie/>

Světec, který rozdělával, smiřuje

Hned tři výročí spojená s mučedníkem sv. Janem Sarkandrem si letos připomínají věřící olomoucké arcidiecéze a nejen jí. Dne 17. března uplyne 400 let od jeho mučednické smrti, 6. května 160 let od jeho blahověčení a 21. května pak čtvrtstoletí od svatořečení. Na květen dále připadá sté výročí narození papeže sv. Jana Pavla II., který Sarkandra v Olomouci kanonizoval.

I čtyři století po mučednické smrti sv. Jana Sarkandra zůstává jeho památka na mnoha místech živá.

Snímek archiv arcibiskupství olomouckého

ška pustošící především panství evangelických šlechticů, nebo že o tom alespoň věděl, neboť byl zpovědníkem moravského zemského hejtmána Lobkovice. Právě Holešov byl totiž Janovu zásluhou před vydrancováním zachráněn," líčí biskup Basler a pokračuje: „Ačkoli se mu podařilo včas uprchnout a skrývat se na tovačovském zámku, byl nakonec v lesích u Troubek zajat, v poutech přiveden do Olomouce a krutě mučen. Na následky trojího mučení tento věrný a nevinný kněz 17. března 1620 zemřel.“

Nezapomínají na něj

Na mnoha z výše zmíněných míst na „světo“ světece nezapomínají: Někde proběhly rekonstrukce, mnohde se konají setkání a poutě, a navíc vyjde o svátku kniha prostějovského historika Karla Kavičky, kterou představí 16. března od 17 hodin v olomouckém Arcibiskupském paláci. Tyto akce přibližuje dnešní tematická dvoustrana. Naznačuje i to, že protagonisté minulých náboženských a politických sporů dnes už nemusí rozdělávat, ale naopak mohou spojovat.

JIRÍ GRAČKA

„Svatý Jan Sarkander zůstane pro všechny generace vynikajícím svědkem síly víry, pravdy a věrnosti, mučedníkem zpovědního tajemství a pro naše země také vzácným přímluvcem,“ říká olomoucký pomocný biskup Antonín Basler, který téměř dvacet let působil jako farář olomoucké farnosti sv. Michala, a do jehož správy tedy spadala i kaple v místě světcova umučení.

Život tohoto kněze olomoucké arcidiecéze shrnuje biskup Basler takto: „Narodil se roku 1576 v polském Skočově, po smrti otce se s matkou a sourozenci přestěhovali na Moravu do Příbora. Nadaný Jan zamířil na stu-

dia nejdříve do Olomouce, pak do Prahy a dokončil je ve Štýrském Hradci. V roce 1609 byl v Brně vysvěcen na kněze a postupně prošel několika farnostmi: Opavu, Charváty u Olomouce, Uničov, Zdounky, Boskovice a nakonec Holešov.“

Osudný návrat z pouti

Zde se ovšem podle něj Sarkandroví vymstila doba třicetileté války a sporů mezi katolíky a protestanty. „Po návratu z pouti k Panně Marii Čenstochovské upadl do podezření, že to byl on, kdo na Moravu pozval polská voj-

V epidemii prosme sv. Jana Sarkandra

Podobně jako 400. výročí umučení sv. Jana Sarkandra v polovině března se jeho liturgická památka připomínala minulou středu v Olomouci jen komorně, za zavřenými dveřmi.

Svátek sv. Jana oslavila minulou středu skupinka věřících také v Sarkandrově kapli, mši svatou celeburoval biskup Antonín Basler.

Snímek René Náplava

Mši svatou pro několik kněží a příslušujících, ale i množství těch, kdo ji sledovali přes internet, v katedrále celeburoval arcibiskup Jan Graubner a homílii pronesl biskup Josef Nuzík. Jana Sarkandra přitom označil

za „patrona smolařů“ – mnohokrát se stěhoval, plánované manželství zhatila smrt ženy,

o okolnostech jeho vlastního úmrtí nemluvě. „Dlouhá byla také cesta k jeho beatifikaci, od

níž právě dnes uplynulo 160 let, a dalších 135 se čekalo na svatořečení,“ upozornil.

Za koronavirové krize si podle biskupa Nuzíka víc než kdy jindy uvědomujeme blízkost smrti. „Ti, kdo jsou perlami Moravy, církve i světa, nám ale ukazují jiný rozměr: nemilovali svůj život natolik, že by se zaželeli smrti pro Krista. Proto také svatému Janovi chceme svěřit současnou situaci církve, světa i každého z nás,“ doplnil. Oslava letošních Sarkandrových jubileí – 400 let od mučednické smrti, 160 let od blahověčení a 25 let od svatořečení – pokračuje každý měsíc vždy 17. dne na místě světcova umučení, v kapli v olomoucké ulici Na Hradě. Hlavní pouť se kvůli epidemii překládá na 12. září.

JIRÍ GRAČKA

Oslava 400. výročí mučednické smrti Jana Sarkandra, r. 2020.

Katolický týdeník č. 7, 11.–17. února 2020.

Katolický týdeník č. 20, 12.–18. května 2020.